Sayı 48 | Aralık 2018 | Fiyatı 13 TL | KKTC Fiyatı 15 TL
9 772149 036004

NİHAYET

Burcu Sağlam
İhtifallerin Dönüşümüne Dair Birkaç Değini

Sana Ullah
Yeryüzü Mescidinde "Namaz Kılacağımız Yerler"

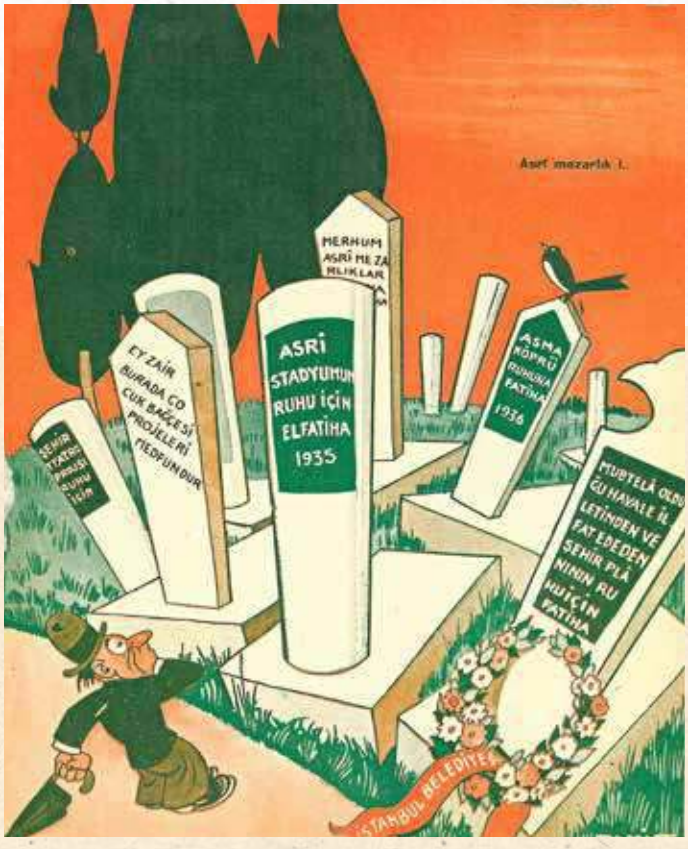

SAYIN BAŞKANIM

BELEDİYECİLİK HİZMETLERİNE DAİR 10 TESPİT VE ÖNERİ

s.30
Kültür İşini Ne Yapacağız Sayın Başkan?
FARUK YASLIÇIMEN

s.34
İstanbul'u Sevmenin Toplu Yolu
AYŞE OLGUN

s.40
Biz Hep Böyle Değildik!
EMİNE ÖĞÜN

s.60
Tarihî Yarımada İçin Bir Şeyler Yapmayalım mı?
SEDA ÖZEN

s.68
Buse'nin Rüyası
KEMAL SAYAR

Pierre Cardin
SENİN ÇİZGİN
www.pierrecardin.com.tr

SAYIN BAŞKANIM

BELEDİYECİLİK HİZMETLERİNE DAİR 10 TESPİT VE ÖNERİ

Yeni bir seçimin daha arifesindeyiz. Bu seçimde belediye başkanlarını oylayacağız. Şimdiden şehirlerimiz için hayırlı olsun.

Seçeceğimiz belediye başkanları önümüzdeki beş sene boyunca bizimle birlikte olacak. Bizimle birlikte olacak derken, biraz da mecazın verdiği destekle bu cümleyi böylece kurabildim. Çünkü zaten bizimleydiler ve hep öyle kalacaklar (bunlar sıcakkanlı, halk tipi, erişebileceğimiz yakınlıktaki başkanlar) ya da hiçbir zaman bizimle değildiler ve yine öyle kalacaklar (bunlar da uzaylı başkanlar).

Biz bu sayımızda "Sayın Başkanım" diyerek müstakbel başkana seslenmeyi seçtik. Dosyayı hazırlarken henüz belediye başkanlarının isimleri belirlenmiş değildi. Dolayısıyla hayali bir başkana seslenmiş olduk. Ama ne fark eder ki? Artık isimler belirlendiğine göre, bu mektuplarımızı bütün adaylar üstlerine alabilirler. Eskiden başkan olup yeniden aday olanlar bu mektupları bir muhasebe tadında okuyabilirler. İlk kez aday olanlarsa, önlerine düşünülmüş, tecrübeden süzülen ve biraz da az kulak verilen tespitler ve öneriler konduğunu düşünürlerse mutlu oluruz.

Yanı sıra bu mektuplar aslında hemşehrilerimize de yazılmış sayılmalı. Şehrimiz bizimdir, ona sahip çıkmak için oy kullanmaktan fazlasını yapmalı, şehrimiz hakkında tefekkür, muhabbet ve ihtisas sahibi olmalıyız. Böylece şehrimizin meselelerini takip edebilir, onun nereye gittiğine dair bir fikir sahibi olabiliriz. Şehirlerimiz çarpıklaşıyor, biçimsiz, çirkin yüzeylere dönüşüyorlar. İçlerinde kendimizi mutlu mesut hissettiğimiz semtler, sokaklar, köşeler giderek yok oluyor. Ama bu dönüşümün sebepleri vardı ve biz o sebepler üzerine düşünmediğimiz için, bu sonuçlara razı olmak zorunda kalıyoruz.

Belediye başkanı adaylarının, henüz seçilmedikleri için bize kulak verebileceklerine dair bir beklenti içindeyiz. Dosyamızdaki çok değerli ve deneyimli isimlerin söylediklerine umarız kulak verirler. Bizim içinse, açıkçası şehirlerimize el koyma vakti geldi: Mimariden ulaşıma, kültür yönetiminden oyun parklarına kadar çeşitli başlıklarda yazılmış bu açık mektupları okuyunca bize hak vereceksiniz.

Ahmet Murat

UZUN KIŞ GECELERİNDE NİHAYET VE IHLAMUR ÖNERİYORUZ (KİTAP VE ÇAYI HERKES ÖNERİR).

EBADIMIZ BİRAZ ŞEY OLABİLİR. ÖNÜMÜZDEKİ AY.

Dosya /

Sayın Başkanım

Belediyecilik Hizmetlerine Dair 10 Tespit ve Öneri

KAPAK GÖRSELİ AKBABA DERGİSİ

İçindekiler

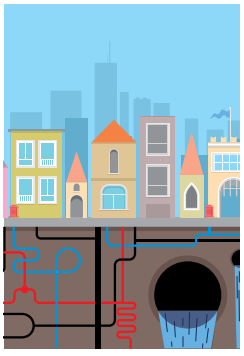

26
Proje Yasaklansın
AHMET MURAT

46
"Zor Gençler" Unutuluyor
ÖMER MİRAÇ YAMAN

52
Katılımcı Belediye İçin Katılımcı Bir Halk Gerek
SERKAN DUMAN

62
Sokakları Çocuk Kokan Şehirlere Özlemle…
YASEMİN ÇAKIRER ÖZSERVET

NİHAYET | YIL:4 | SAYI:44

İmtiyaz Sahibi
Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş adına
Mustafa Albayrak

Ahmet Murat Özel
Genel Yayın Yönetmeni

İslâm Dalp
Yazı İşleri Şefi

Serap Şahin
Kübra Kuruali Yaşar
Cankat Kaplan
Yazı İşleri

Saliha Şişman
Son Okuma

Burhan İstenci
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Harun Tan
Kreatif Direktör

Simurg Interdisciplinary Studio
Tasarım

Songül Eryiğit
Tasarım Uygulama

Suat Özdemir
Sosyal Medya

Abdullah Hanönü
Reklam Genel Müdürü

Ziya Kadam
Reklam Genel Müdür Yardımcısı

Bihter Öğütcü
Reklam Grup Müdürü

Ayşegül Dag
Reklam Müdürü

Reklam
0212 467 65 65 (1727

Abdullah Bilgiç
Rezervasyon Müdürü
abdullah.bilgic@reklampiri.com

Reklam Rezervasyon

Özcan Ural
Satın alma ve Baskı Müdürü

10 **Erhan İdiz** — Afganistan'ın "Diğer" Yüzü

12 **İbrahim Tenekeci** — Belli Belirsiz Şeyler

14 **M. Fatih Kutan** — 100 Türk Büyüğü

22 **Ebuzer Caner** — Kuşlarla Sohbetin Şartları

44 **Mevlana İdris** — Selam Meçhul Başkan

56 **Ömer Faruk Yeni** — Kültürü Yeniden Düşünmek Mümkün mü?

86 **Aybala Hilâl Yüksel** — Müslüm Baba'dan Geriye Kalan

88 **Sadık Şanlı** — Yozlaşmanın İçinde Normalleşme Çabası

92 **Türkiye'den ve Dünyadan Kitaplar**

04
Büyüsüz Dünyayı Kâğıtpara Büyüledi!
MUSTAFA ÖZEL

18
İhtifallerin Dönüşümüne Dair Birkaç Değini
BURCU SAĞLAM

68
Buse'nin Rüyası
KEMAL SAYAR

72
Yahya Kemal'in Sırdaşı Hezarfen Asım Sönmez
MEHMET KÖKREK

78
Yeryüzü Mescidinde "Namaz Kılacağımız Yerler"
SANA ULLAH

82
İbret-nüma Temaşagâhım Var Kim Görmeğe Muhtaçtır
ABDULLAH UĞUR

BİRLİKTE DAĞITIM A.Ş.
0212 467 17 17
www.birlikte.com.tr
Satış, Pazarlama, Abone ve Dağıtım

Matsis Matbaa Hizmetleri
Sefaköy - İstanbul
0212 624 21 11
Basım

Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.
Samandıra - İstanbul
0216 585 90 00
www.turkuvazmatbaacilik.com
Kurumsal Dağıtım

Maltepe Mah. Fetih Cad. No: 6
Topkapı - Zeytinburnu, İstanbul
0212 467 65 07
www.nihayet.com
iletisim@nihayet.com
İletişim - Yönetim Yeri

Her hakkı mahfuzdur. Dergideki yazı, fotoğraf ve diğer görsellerin izin alınmadan veya kaynak gösterilmeden her türlü ortamda çoğaltılması yasaktır.

albayrak Medya

Mustafa Özel

Büyüsüz Dünyayı **Kâğıtpara Büyüledi!**

Modernlik durumunun mahiyetini kavramaya çalışan son iki yüzyılın toplum bilimcilerini iki büyük kampa ayırmak, artık kanıksadığımız bir alışkanlık: Kapitalist uygarlığa görece eleştirel yaklaşan, devrim yahut değişim yanlılarının ("Solcular") işaret feneri Karl Marx; sorunlarına rağmen kapitalizmi "mümkün dünyaların en iyilerinden biri" sayanların ("Sağcılar") kutup yıldızı ise Max Weber oldu. Almanya'nın Avrupa ve dünya sosyal bilimine armağanı olan bu iki büyük modernlik yorumcusunun karşısına, ikisinden de önce yaşamış ve yazmış üçüncü bir Alman'ı çıkaracağım aklıma gelmezdi. Goethe, bu düşman kardeşlerin ortak paydası olan "kapitalizmin dünyayı büyüden arındırdığı" görüşünü, onlar daha yokken reddederek, dünya sosyal bilimini neredeyse dayanaksız bırakıyor. Üstelik Alman şair kendi çağında bile hem kökten modern hem de modern durumun ilk ciddi münadisi sayılıyor; mesela Emerson, "Modernlik, Faust-sonrası demektir!" diyebiliyordu. İroninin şahikası!

Yirmili yaşlarımda üzerimdeki etkisini itiraf etmeye hakkıyla yanaşmadığım *Komünist Manifesto*, intikamını aldı ve ileri yaşlarımın başucu kitaplarından biri oldu. Kaleme alındığı tarihte (1848) henüz otuz yaşında olan Karl Marx, 19. yüzyıl kurgu ustalarının (Stendhal, Balzac, Hugo, Zola, Dickens, George Eliot, Gaskell, Trollope…) eserlerindeki derinliği, altmış yaşımdan sonra kavramama ışık tutuyor. Bu ışığın değerini (dilerseniz, neoklasik terminolojiyle, fayda-değerini) takdir için, Marx'ın komünizmden beklentilerini paylaşmak, hatta ciddiye bile almak zorunda değiliz. Marx'ın külliyatı yüzde 99 nispetinde bir kapitalizm çözümlemesidir, sosyalizm güzellemesi değil!

Manifesto'nun bana en çarpıcı gelen yönü, kapitalist sınıfın (burjuvazinin) tarihteki "devrimci" rolüne işaret etmesiydi: "İktidara geldiği her yerde burjuvazi, bütün feodal, babaerkil, kırsal ilişkileri darmadağın etmiştir. İnsanları doğal efendilerine bağlayan rengârenk feodal bağları acımasızca koparıp atmış; insanla insan arasında kupkuru çıkar, duygusuz 'nakit ödeme' dışında, hiçbir bağ bırakmamıştır. *Dindar esrikliğin kutsal ürpertilerini* de şövalyece yüksek heyecanları da dar kafalı

Cemil Meriç'in bizim için söyledikleri, bütün Batı-dışı toplumlar için geçerliydi: "Türk aydını, efendisinin ilaçlarını aşırıp içen ahmak uşaktır."

burjuva duygusallığını da bencil hesapçılığın buz gibi suyunda boğmuştur. Kişisel saygınlığı mübadele değerine indirgemiş, sayısız belgeli ve kazanılmış özgürlüklerin tümünün yerine tek bir özgürlüğü, vicdansız Serbest Ticaret özgürlüğünü koymuştur. Kısacası burjuvazi, *dinsel ve siyasal gözbağlarıyla* üstü örtülü sömürünün yerine, apaçık, utanmaz, dolaysız, çıplak sömürüyü geçirmiştir. Bugüne dek üstün değer verilen ve *sofuca bir ürkütüyle bakılan* ne kadar eylem varsa burjuvazi bunların hepsinin üstündeki *kutsallık örtüsünü* çekip atmıştır. Doktoru da hukukçu, rahip, şair ve bilim adamını da kendi ücretli emekçisi haline getirmiştir."

Max Weber

Max Weber çoğu zaman Marx'ın tam karşısında konumlandırılsa da, *Manifesto*'da italik harflerle göstermeye çalıştığım "Büyük Dönüşüm"ün büyüsel, dinsel yahut mistik mahiyeti hususunda selefiyle hemfikirdir. Kapitalizm diye adlandırdığımız modern ekonomi/toplumun, "dünyayı büyüden arındırdığını" düşünmektedir. Aslında, Weber'e göre toplumu büyüden arındırma "tek tanrılı dinlerle" başlamış, Püriten meslek ahlakıyla zirvesine ulaşmıştı. Sonra, modern bilimin yükselişiyle, bu

dinler de "irrasyonel" sayılıp bir kenara itildi. Weber yeni dünyanın değer-yaratma sürecini Bacon ve Descartes gibi öncü düşünürlerden başlatıyordu: "Bilim, *hakiki* doğaya götüren yoldur" (Bacon) ve "Bilim, *hakiki* tanrıya giden yoldur" (Descartes).

Goethe de modern bilimi çok önemsiyordu. Ömrünün son demlerine kadar simyacılıktan vazgeçmiş olmasa da, çağına göre gayet bilimsel bir *Renk Öğretisi* geliştirmekten geri durmadı (Kırmızı Yayınları, 2013). Fakat uzun ömrünün (1749-1832) dörtte üçünü ayırdığı *Faust*'ta, Marx ile Weber'in aksine, asıl büyülü dünyanın kapitalizm olduğunu; modern insanların, bize çok güçlü ve muktedir gözüken siyasi liderlerin bile, neye uğradıklarının tam farkında olmadıklarını yazdı. Bunları dile getirdiğinde Weber henüz doğmamıştı, Marx ise sokakta oynayan küçük bir çocuktu. Goethe, toplum bilimin bu iki "kurucu babasını" önceden sigaya çekici kehanetiyle, yeni bir küresel sosyal bilimin köşe taşı olmayı hak ediyor!..

Kâğıtpara, Ulus ve Roman

Goethe'den ilhamla, modernliği üç kurgunun üst üste çakışması olarak yorumluyorum: Kâğıtpara, ulus ve *fiction* (başta roman ve drama olmak üzere, modern çağdaki kurgusal/edebî türler). Kâğıtpara, *para* değil simyadır. Ulus, "ortak hafızayı koruma" ilkesine dayalı *millet* değil, "bilinçli hafızasızlığa" dayalı *nation*dur. Roman ise zaman-ve-para-üstü "bir varmış bir yokmuş" değil, zamanı ve parayı içeren "aslında ikisi de yokmuş, *ol!* demişiz, olmuşlar" öyküsü, bir "kapitalizm otopsisi"dir. *Roman Diliyle İktisat*'ta açıklamaya çalıştım ki, ister liberal (Smith, Ricardo vb.) ister sosyalist (Marx vb.) olsun, 19. yüzyıl klasik iktisatçılarının ortak görüşü, ekonomik değerin emekten oluştuğuydu. Goethe, *Faust II*'de, hayır diyor: Emek, iktisadî değerin kaynaklarından biridir. Diğer önemli kaynak ise simya yahut büyüdür. Hiç emek harcamadan da değer yaratmak mümkündür. Kâğıtpara bu amaçla icat edildi. Yaşayan en büyük finans spekülatörü George Soros, "Finans Simyası" (*The Alchemy of Finance*, 1987) başlıklı kitabında Goethe'yi teyit ediyor ve modern simyanın geleneksel simyadan üstün olduğunu, çünkü "sanal" altın yaratmayı başardığını söylüyor. Emeksiz değer yaratma aracı olan kâğıtpara, bir yandan yatırım yapma (iktisadî büyüme) yönünde muazzam bir baskı oluşturur, diğer yandan hükümdarın borcunu halkın borcu hâline getirir. Borçlanan halk daha fazla çalışmak zorunda kalırken; halkın sırtından borçlanan hükümdar, kapitalist sınıfı daha dizginsiz desteklemeye başlar. Hülasa, sanal altın olan kâğıtpara olmasaydı, ne sanayi devrimini gerçekleştiren *kapitalist sınıf* ne de görünürde demokratik (yani halk dostu), gerçekteyse "konsantre sermayenin suç ortağı" (Braudel) *kapitalist devlet* var olabilirdi.
Kapitalist yatırımların meyvesini vermesi, üretilen ürünlerin engelsizce tüketicilere

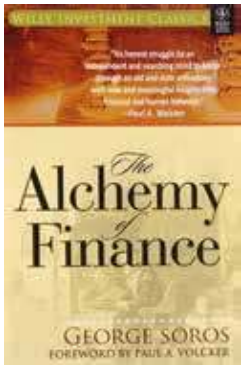

ulaştırılabilmesi için, Avrupa sathına yayılı yüzlerce feodal beyliğin, (ekonomik bağlamda, küçük küçük pazarların) büyük bir pazara dönüştürülmesi gerekiyordu. Merkantilist politikalar pazar büyümesini kolaylaştırdı ve hükümdarların gücünü artırdı. *Manifesto*'da, Marx-Engels bu gerçekliğe şöyle işaret ediyordular: "Burjuvazi üretim araçlarının, mülkiyetin ve nüfusun bölük pörçüklüğünü adım adım ortadan kaldırıyor. Nüfusu birbiriyle bütünleştirip, üretim araçlarını merkezileştirdi ve mülkiyeti az kişinin ellerinde yoğunlaştırdı. Bunun zorunlu sonucu ise siyasi merkezileşmeydi. Çıkarları, yasaları, hükümetleri ve gümrükleri farklı, aralarında yalnızca gevşek ittifaklar olan bağımsız eyaletler, tek ulus, tek hükümet, tek yasa, tek ulusal sınıf çıkarı, tek gümrük sınırı içine sıkıştırıldı."

Ulus, kâğıtparanın tahrik ettiği kapitalist gelişme sürecinin olağan sonucuydu. Bu suretle, Avrupa'da Roma İmparatorluğu artığı yaklaşık 1600 feodal beylik, otuz dolayında ulus-devlet içinde bütünleştirildi. Uluslaşma, Avrupa tarihinin büyük başarılarından biridir. Sanayi devriminin ürettiği güç sayesinde başa çıkılmaz hâle gelen askerî güce direnmenin de askerî güçten yararlanıp genişlemenin de başlıca aracı ulus-devlet idi. Her başarılı model, taklit edilir. Yirminci yüzyılda, Osmanlı gibi klasik imparatorlukların veya İngiltere gibi sömürge imparatorluklarının bünyesinden çıkan her halk, uluslaşma çabasına girdi. Sonuçta, yarısı benden daha toy, iki yüz kadar ulusumuz oldu.

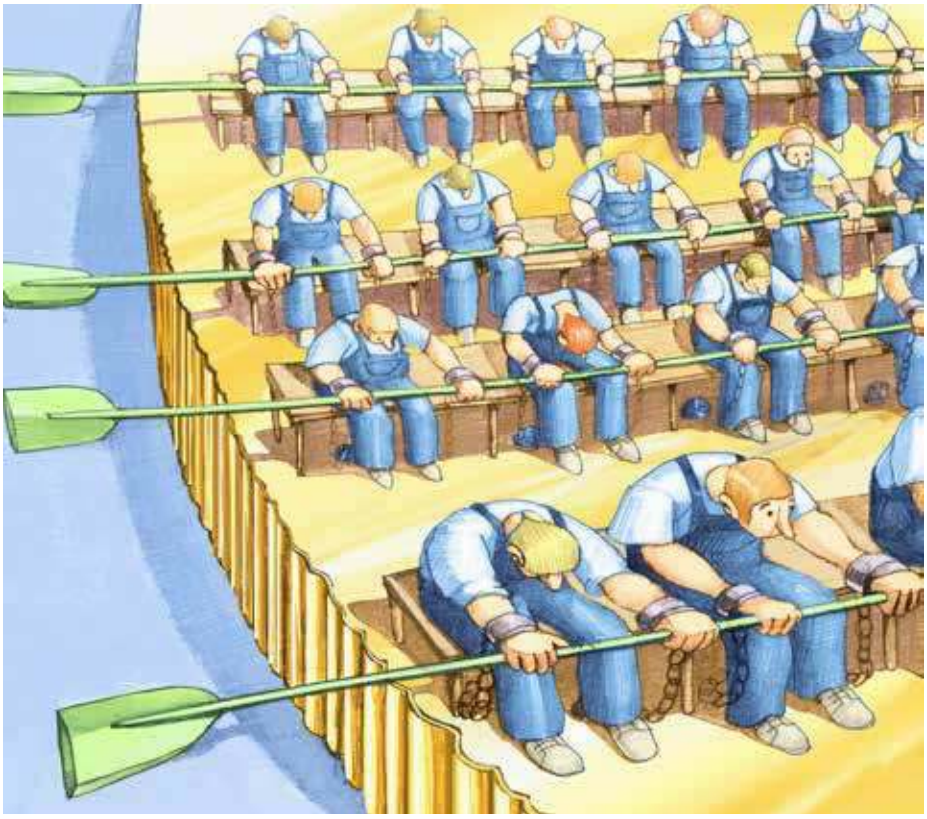

Kendilerini bir "başkası" olmaya şartlandıran aydınlar, ülke insanını da o yönde "eğitme" misyonunu üstlendiler. Halk ile çatışmayı bile göze almış birer kahraman olarak gördüler kendilerini. Fakat özendikleri Avrupa aydınlarının aslında kendi halklarıyla hiç de çatışma içinde olmadıklarını anladıklarında keyifleri kaçtı.

Onda biri özgün, diğerleri (borsa diliyle) türev uluslar!..
Bugün gelinen noktaya bakıp, "Avrupa, Afrika ve Orta Doğu'da yaklaşık otuzar devlet var. Demek ki ulusluk modern durumun gereğidir!" hükmünü vermek, efendinin diliyle konuşmaktır. Ulusluk, Avrupa'yı güçlendiren; Afrika ve Orta Doğu'yu ise güçsüzleştirmek maksadıyla onlara dayatılan bir stratejiydi. Sonuçta Orta Doğu ve Balkanlar'daki bir tek büyük siyasa (*Osmanlı Devleti*) otuz parçaya bölündü; Afrika'daki on iki bin kabile ise otuz devlette bütünleştirildi. Ama ne Orta Doğu'nun bölünmesi ne de Afrika kabilelerinin bütünleşmesi kendi iradeleriyle ve kendi çıkarlarına oldu!

İkiye Bölünen Hayat

Bölünme de bütünleşme yahut bir türlü gerçek anlamda bütünleşememe de en iyi ifadesini kurgularda buluyor. Son yıllarda okuduğum Nijerya, Senegal ve diğer Afrika ülkelerinin romanları, yekpare görüntünün altındaki korkunç parçalanmışlığa ayna tutuyor. Kapitalist medeniyetin etkisi, Batı dışı toplumların ekonomilerini çökertmekle kalmadı; toplumsal/kültürel hayatlarını da ikiye böldü. Münevver tabaka, eski ile yeni, Doğu ile Batı arasında nasıl bir tercih yapılabileceğini bir türlü kestiremedi. Eskinin üstüne sünger çekmek imkânsız, yeniyi bütünüyle benimsemek tehlikeli, ikisini bir arada götürmekse maliyetliydi. En kötüsü, Avrupa'ya yarayan uluslaşma stratejisinin otomatik olarak bize de yarayacağı vehmiydi. Cemil Meriç'in bizim için söyledikleri, bütün Batı-dışı toplumlar için geçerliydi: "Türk aydını, efendisinin ilaçlarını aşırıp içen ahmak uşaktır." Afrikalı romancıların 1960'lardan itibaren dillendirdiği bu meselelere, Osmanlılar iki asır önce bile aşinaydılar. Tanpınar'ın gözüyle, Tanzimatçıların tercihi şöyle şekillenmişti:

"Garpçılık, 1839'da devlet müesseselerimizi ve bazı hayat şekillerimizi değiştirmekle kalmadı, bizi âdeta kulağımızdan tutarak şeyhülislam duası ve ecnebi sefir alkışıyla Avrupa mektebine çıraklığa verdi. Hareket, kendisinden evvel esaslı bir fikir hazırlığı bulunsaydı, yahut 1718 ile 1839 arasındaki zaman kaybedilmemiş olsaydı, elbette başka türlü olurdu. Fakat yıkılmış medrese, darmadağın olmuş iktisadî hayat, kapılarını açmış gümrük ve muhafazası güçleşmiş hudutlar, daha derin düşünmeye vakit bırakmıyordu. Diğer taraftan, kaybedilen zaman içinde mevcut

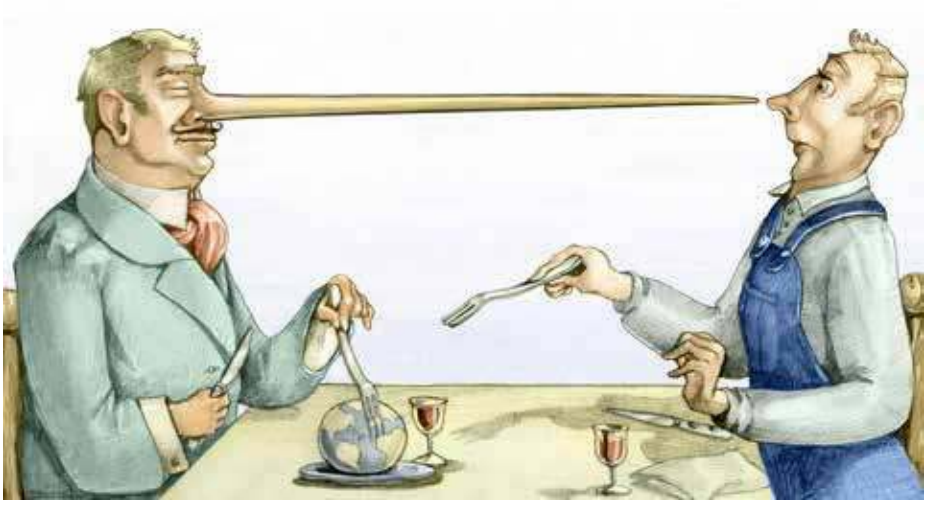

müesseseler herhangi bir aşıyı kabul etmeyecek bir tereddî haline gelmişlerdi. Kendi bünyelerinde hiçbir istihale veya sıçrayış imkânları kalmamıştı. İki şey yapılabilirdi: Ya eski tamamiyle yıkılarak yerine yenisi kurulurdu yahut da olduğu gibi, kendi kendine tükenmesi için bırakılan eskinin yanı başında yeninin devri başlardı. Biraz imkânsızlık ve biraz da herhangi bir tepki korkusu, Tanzimat'ı yapanlara ikincisini tercih ettirdi ve birdenbire memleketin hayatı bir müstemleke şehrinin garip manzarasını aldı. Hayatımız ikiye bölündü." (*Yaşadığım Gibi*, İstanbul: Dergâh, ts, s. 32.)

İkiye bölünen hayat en büyük yarayı aydınların zihinlerinde açtı. Kendilerini bir "başkası" olmaya şartlandıran aydınlar, ülke insanını da o yönde "eğitme" misyonunu üstlendiler. Halk ile çatışmayı bile göze almış birer kahraman olarak gördüler kendilerini. Fakat özendikleri Avrupa aydınlarının aslında kendi halklarıyla hiç de çatışma içinde olmadıklarını anladıklarında keyifleri kaçtı. Soyut bir halkçılık duygusu geliştirme mecburiyetinde kaldılar. Tıpkı 19. yüzyılın Batıcı Rus aydınları gibi. Dostoyevski, bu *halksız halkçıları* ne güzel resmediyordu: "Bunlar hiçbir zaman sevmemişlerdir halkı, onun için acı çekmediler, bir şeylerini de vermediler ona. Bir eğlence olarak yapıyorlardı bunu! Ne Rusya'yı ne de halkı sevdiler! Kişioğlu bilmediği bir şeyi sevemez, onların da Rus halkından haberleri yoktu. Onların tümü, siz de beraber olmak üzere, Rus halkına göz ucuyla bakıyordunuz. Halkımıza göz ucuyla bakmanızdan başka, aşırı bir hafifseme, iğrenme ile ilgileniyordunuz onunla. Bunun tek nedeni, halk deyince aklınıza yalnızca Fransız halkının, hem de ancak Paris'te yaşayanının gelmesi, Rus halkının öyle olmamasından sıkılmanızdı. Gerçektir bu! Halkı olmayanın Tanrısı da yoktur oysa! Şuna kesinlikle inanın ki, halkını anlayamayan, onunla bağlarını koparan insan bunu yaptığı ölçüde yurduna inancını yitirir, ya dinsiz olur ya da duygusuz bir odun! İşte bunun için siz de biz de ya can sıkıcı birer dinsiz ya da duygusuz birer odundan başka bir şey değiliz şimdi." (*Cinler*, İstanbul: Can, 1982, s. 37.)

Ulusluk, Avrupa'yı güçlendiren; Afrika ve Orta Doğu'yu ise güçsüzleştirmek maksadıyla onlara dayatılan bir stratejiydi. Sonuçta Orta Doğu ve Balkanlar'daki bir tek büyük siyasa (Osmanlı Devleti) otuz parçaya bölündü; Afrika'daki on iki bin kabile ise otuz devlette bütünleştirildi.

Andımız veya Türkçe ezan gibi projeleri arada bir ısıtıp memleketin gündemine getirenler bu "dinsiz ya da duygusuz odunlar"dan başkası değil. Hatırlarsanız 28 Şubat sürecinde "Ezan Türkçe okunmalı, ibadet dili Türkçe olmalıdır" tarzındaki tartışmalar yeniden hortlatılmıştı. Kulağı minarede olmayan, eline kutsal kitabı alma niyeti taşımayan, halkla beraber bir tek vakit namazı kılmayan (Dostoyevski'nin deyişiyle, halkı olmadığı için Tanrısı da olmayan!) insanlar, halkın dinine niçin bu denli karışmak isterler? Kendi hayat ve zihinleri bölünmüş olduğundan! Halkın sıhhatini açıkça kıskanıyorlar. Zaten bunca baskıya rağmen halkı ayakta tutan da bu sıhhat, bu zihnî bütünlük değil midir? Memleketin hâlini "bir müstemleke şehrinin garip manzarasından" kurtarmak istiyorsak, halktaki bu sıhhate imrenmeli ve kendi kafa karışıklığımızı nasıl şifaya kavuşturabileceğimizin yollarını aramalıyız.

Mustafa Özel
Akademisyen, Yazar
BİSAV'ın kurucularından. İstanbul Şehir Üniversitesi'nde dersler veriyor. Son zamanlarda romanlar üzerinden iktisat okumaları yapıyor.

ANTALYA'DA YENİ BİR ANTALYA KURULUYOR

Sur Yapı Antalya'da ön satışa özel 170 bin TL'den başlayan fiyatlar sizleri bekliyor.

170 bin TL'den başlayan fiyatlarla

TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ

1 MİLYON 300 BİN m²'LİK MODERN ŞEHİR

Kendine ait ulaşım sistemi

Rengarenk bahçeler

Teknokent | Müze | Hastane | Tramvay | Dev Şehir Parkı | Eğitim Kurumları | Sosyal Alanlar | Alışveriş Merkezi

Sur Yapı, marka şehir Antalya'da, 1 milyon 300 bin m²'lik alanda, 19 bin konut, home ofis, dükkân ve diğer üniteleriyle dev bir şehir kuruyor. Yaklaşık 70 bin kişinin yaşayacağı bu dev şehirde siz de yerinizi alın.

Satış Ofisi: Kepez Mahallesi 5 Temmuz Kurtuluş Caddesi No: 2/1 Kepez/Antalya

SURYAPI
UYGARLIĞIN MİMARI

444 5 787

170.000 TL'den başlayan fiyatlar, 31 Aralık 2018 tarihine kadar, satış alanı 56 m², brüt alanı 41,40 m², net alanı 34,58 m², 1+1 daire için geçerlidir. Kampanya stoklarla sınırlıdır.

Afganistan'ın "Diğer" Yüzü

Erhan İdiz

Afganistan'daki beşinci günümdü. Güneydeki şehirleri gezmiş ve kuzeye doğru yola çıkmıştık. Yağmur yağıyordu. Buğulanmış camdan yolları izlerken birden onu fark ettim. Yaklaştıkça emin oldum. Evet, çarşaflı biri, kadınların yürümekten çekindiği toplumda bisiklet sürüyordu, hem de peçesiz.

Kadın, bisikletin arkasındaki sarı tüple çamura bata çıka eve yetişmeye çalışıyordu. Bu yağmurda yollara düştüğüne göre önemli bir durum olmalıydı. Bunu mutlaka kaydetmeliydim. Şoföre daha hızlı gitmesini söyledim. Bisikletliyi geçince minibüsü durdurup bana yaklaşmasını bekledim. Aramızda uzun bir mesafe vardı. Korku dolu bir heyecanla fotoğraf çekiyordum. Korkuyordum çünkü önceki gün yoldan geçen burkalı bir kadını çektiğim için tepki almış, dayak yemekten son anda kurtulmuştum. Heyecanlıydım çünkü Afganistan'ın "diğer" yüzünü tüm dünyaya gösterebilirdim. Fotoğraf için bir cennet sayılan Afganistan, Steve McCurry dâhil birçok fotoğrafçının dünyaya açıldığı kapı olmuştu. Şimdi bu kapı benim için de açılıyordu.

Bisikletli gittikçe yaklaşıyordu. Bense çok iyi bir fotoğraf yakalamaya çalışıyordum. Güzel bir dergi kapağı çıkarabilirdim ya da iyi bir haber. Fakat yanıma yaklaşınca o muzır gülümseyişi fark ettim. Bir erkek çocuğu yağmur yağdığı için başına çarşaf geçirmiş, öylece yollara düşmüştü...

Erhan İdiz

Öğrenci

Sosyoloji öğrencisi. İHA'da muhabirlik yaptı. Çok sayıda ülke geziyor, fotoğraf çekiyor ve yazıyor.

İBRAHİM TENEKECİ

ŞAİR, YAZAR

Kendinizi ıslıkla çalarken yakaladığınız o şarkı hangisidir?

Islık çalmayı bir türlü beceremedim. Bir mucize gibi geliyor o iş bana.

Tarçın kabuğu, defne yaprağı ya da bir demet yasemen… Sevmişsinizdir o kokuyu sebepsiz!..

Benim kokularım genellikle dağlarda, ormanlarda oluyor. Kekik, yabani nane gibi. Bunları toplar, gölgede kurutur ve güzel kaplara koyarım. Yıl boyu koklamak için. O bitkileri nereden topladıysam, koklayınca işte oraya gitmiş oluyorum.

Koku bahsini bir çırpıda bitiremem. Ahlat ve alıç meyvesinin kokusunu da çok severim. Ayrıca sandal, pelesenk ve öd ağacından gelen kokuların da yeri ayrıdır bende. İyi ustalara, bu ağaçlardan doksan dokuzluk tespihler yaptırıyorum.

İlla bir tane söylemek gerekirse, "eski kitap kokusu" derim.

Bir şeyler size çocukluğunuzu hatırlatır. Bir merdiven, bir oyuncak, bir…

Beş taş. Dört ablayla büyüdüm. Ayrıca onların bir sürü kız arkadaşı. Evde sürekli beş taş oynanırdı. Çaresiz, ben de oynardım. Mahallede misket oynamasını bilmeyen tek çocuktum, diyebilirim.

İğne-iplik, çekiç-çivi, tencere-kapak… Hangi ikili elinize yakışır?

Kâğıt ve kalem ikilisini çok seviyorum. Çünkü bu ikisiyle derinlikli, büyülü bir dünya kurabiliyorsunuz.

Her şeyiniz var da bir o eksik hayatınızda! Nedir o?

Geçenlerde "Neşemizi kaybediyoruz" diye yazdım. Sürekli gergin ve endişeliyiz. Galiba hep beraber kalbî muhabbet eksikliği yaşıyoruz. Kalpler arasındaki mesafe açılıyor.

İhtiyacınız olan biri var. Şimdi gelse, yanında ne getirse?

Öyle ulvi ve dokunaklı şeyler söylemek istemem. Hatırı sayılır miktarda borcum var. Nakit olabilir.

Kelimeleri sevdiniz, yabancı kelimeleri de… Söylerseniz birkaçını belki biz de severiz onları.

Hayatımızın farklı dönemlerinde öne çıkan kelimeler oluyor. Son zamanlarda "berhayat" kelimesini çok seviyorum. En sevdiğim üçlü ise hak, hakikat, hakkaniyet. Bir de bu: Hay, hayâ, haysiyet.

Otogarlar mı, istasyonlar mı, havaalanları mı?

Elbette tren istasyonları. Derbent, Ali Fuat ve neredeyse hepsi. 1990 yılına ait tren biletlerim bile hâlâ durur.

Sabahın beşinde, altısında Arifiye beldesine gider, trenlerin geçişini seyrederdik. Geyve'ye de ilk kez trenle gittim. Üçüncü mevki. Hızlı trenleri ise bir türlü sevemedim. Bu gidiş nereye?

Bir yol, bir güzergâh vardır yürümeyi sevdiğiniz, neresidir?

Dost canlısı yollarım var. Genellikle insansız bölgelerde. En sevdiğim hangisi diye hiç düşünmemiştim. Dokurcun beldesi üzerinden gittiğimiz Susuz Yayla mesela. Rakım bin dört yüz civarı. Orası olabilir.

Yaşadığınız şehir midir yaşlanmak istediğiniz yer?

Beş çocuk babası olmasaydım eğer, köye yerleşirdim gibime geliyor. Belki bir çiftlik kurardım orada. Kuzu ve oğlaklarım olurdu. Şimdi evde kanarya beslemekle yetiniyorum. Kırk tane oldular. Bazen "Bir maaşla kırk yedi nüfusa bakıyorum" diye latife yapıyorum.

Hayatı kolaylaştıran mobil teknolojiler Albaraka'da!

DEĞERLERİNİZİN DİJİTAL BANKASI

Yepyeni Albaraka Mobil'i hemen indirin, sizi yüzünüzden tanıyan ve işleminizi bir sözünüzle yapan teknolojilerimizle hayatınıza kolaylık katın.

Yüz Tanıma Teknolojisi

QR Kod ile Para Çekme

Albaraka Asistan

Alo Albaraka
0850 222 5 666
albaraka.com.tr

App Store'dan İndirin

Google Play 'DEN ALIN

alBaraka
değerlerinize değer katıyoruz

Cerrâhîlik Metinleri
Mehmet Cemâl Öztürk

Dilara Yabul

Mehmet Cemâl Öztürk, Cerrâhîlik üzerine kıymetli çalışmalar yapan bir isim. *Bir İstanbul Tarîkatı Cerrâhîlik: Pîr Nûreddîn-i Cerrâhî ve Cerrâhî Tarîkatı* isimli kitabı da Temmuz 2018'de Ketebe Yayınları'ndan basılarak okur ile buluşmuştu. Bu ay, Mehmet Cemâl Öztürk'ün yine Cerrâhîlik üzerine olan bir eseri daha raflarda yerini alacak. *Cerrâhîlik Metinleri* isimli bu eser, Mehmet Cemâl Öztürk tarafından tahkik edilerek yayına hazırlanan Cerrâhîlik üzerine yazılmış beş risâleden oluşuyor. Risâlelerin bazısı bizzat Cerrâhî şeyhi olan zevât-ı kirâm tarafından kaleme alınmış. İsimler birbirinden kıymetli: Harîrîzâde Mehmed Kemâleddin Efendi, Mehmed Şâkir Efendi, Abdüllatîf Fazlî Efendi, Abdurrahman Salâhî Efendi. Bilhassa Hz. Pîr Nûreddîn-i Cerrâhî hakkında tabakat türü bilgiler içeren risâlenin müellifi Harîrîzâde Mehmed Kemâleddin Efendi tasavvuf alanında çok önemli bir zat. *Cerrâhîlik Metinleri*'ndeki son eser de Bursa Üçkuzular Dergâh-ı Şerîfi'nde postnişîn olan Abdurrahman Salâhî Efendi'ye ait olup, Cerrâhî tarikatının âdab ve usûlüne dair bilgiler içermektedir. Risâlelerin içerdiği bilgiler, tarihî kıymeti olmaları, müelliflerinin ehemmiyeti dışında *Cerrâhîlik Metinleri*'nin bir özelliği daha var: Kitabın sonunda yazma eserlerin tıpkıbasımı mevcut. Böylece eski yazıyı okuyabilenler yazmaları tıpkıbasım kısmından da okuyabilirler. Bir İstanbul tarîkatı olan Cerrâhîlik hakkındaki en önemli eserlerden biri olan *Cerrâhîlik Metinleri*, Sayın Ömer Tuğrul İnançer'in takdimiyle...

Takdim

Şeyh Nûreddîn-i Cerrâhî (k.s.) ve Cerrâhiye Tarîkatı isimli yüksek lisans tezinin müellifi Sayın Mehmet Cemâl Öztürk, bu tezi sonra müstakil bir kitap olarak bastırdı ve son zamanlarda tasavvuf tarihimizle ilgili yazılmaya başlanmış eserlere birini daha kattı. Kişiyi ve toplumu ilerletip, yükseltmede en önemli -hatta yegâne- sistem olan tasavvuf sahasında, şimdi yeni bir eser daha hazırlamış.

Cerrâhîlik Metinleri isimli bu eser, tasavvuf tarihimizin çok dikkat çeken -şöhret olmamış ama Musul'dan Rumeli'ye kadar yayılmış- Cerrâhî tarîkatı şeyhlerinin konu ve şahıslarla ilgili bilgilerini bize aktarıyor. Çok önemli bir tasavvuf ekolleri (tarîkatlar) yazarı olan Harîrîzâde Kemâleddin Efendi'nin Hz. Pîr Nûreddîn-i Cerrâhî hakkındaki biyografik bilgilerin yer aldığı eseri de bir Cerrâhîlik metni olması açısından ayrıca önemli...

Aynı konu hakkında muhtelif yazarların bilgi ve görüşlerini bir arada toplayan Mehmet Cemâl Öztürk'ün bu çalışması, bizce örnek bir çalışma. Böyle, "bir konu hakkında" değişik yazarların bilgi ve görüşlerinin bir arada yayımlanması, okuyucunun kendince objektif bir karara varmasının en doğru yolu.

Bu eserin bu bakımdan bir örnek oluşturup, başkalarına da teşvik olmasını dileriz...

"Allâh, bu eserin de, bu gibi eserlerin de emsâlini çoğaltsın" duâsıyla M. Cemâl Öztürk'e -tebrik haddimiz değil- teşekkürlerimizi takdim eyleriz.

Rabbim, evliyâullah hazerâtının himmetlerini ve Fahr-i Kâinat Efendimiz Hazretleri'nin (s.a.v.) şefâatlerini üzerine sâyebân eylesin.

Hâdimü'l-Fukarâ
Bende-i Ehl-i Beyt-i Mustafa
Ömer Tuğrul İnançer -pür hata-

Dilara Yabul
Tercüman, Editör
Yüksek lisans yapıyor. Cumhuriyet tarihi ve modern sanatla ilgileniyor.

İSTANBUL'UN KALBİNDE

İSTANBUL'U OKU!

Burası yalnızca bir kitabevi değil. Tarihten bir pencere, bir sanat sokağı, bir kıraathane, bir ağaç gölgesi... Burası Türkiye'nin en popüler camisinin yanı başı... Sizleri İstanbul'un kartpostalı olan Sultanahmet'e, İstanbul Kitapçısı'na bekliyoruz.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

KÜLTÜR A.Ş.

İSTANBUL KİTAPÇISI

100 TÜRK BÜYÜĞÜ

NEZİH UZEL

Devranın Demi

Vesile önemli. Bir şeyi yapmak için bir vesile beklemek. Gümrah akan bir hayatın içinde, o canın kendi zamanını kollamasını hissetmek. Nezih Uzel'i yazacağım. Bu düşünce beni önce şaşırtıyor, aklıma hücum eden soru cevabını beklemeyecek kadar sabırsız: "Nezih Uzel yaşamıyor mu?" 3 Mayıs 2012'ymiş dünyasını değiştirdiğinde, unutmuşum. Bana bir an, İstanbul'u terk edip Sapanca'ya gitmesi gibi geliyor bu. Öyle kendiliğinden, öyle birdenbire ve yerli yerinde.

Hayatının kaçıncı yılında nerede olduğu karışabilir ama uzun bir müddet Özbekler Tekkesi'nde şeyhi Necmeddin Özbekkangay'ın dizinin dibinde, 1958-1971. Tekkenin "sarı" dervişi. Süheyl Ünver'den tezhip, Necmeddin Okyay'dan hat, Mustafa Düzgünman'dan ebru tedris ediyor. Evvel zamanın Nezih Uzel'inin bir haftasını Kudsi Erguner anlatıyor: Pazartesi günleri, şeyhinin oğlunun evine geniş bir ihvanla gidilir ve meclis kurulurmuş: neyler, bendirler, gazeller. Salıları Cahid Gözkan'ın evindeki musiki meclisinde. Çarşamba ve perşembeleri başka meclisler: Şeyh Aziz Çınar ve Arusî cemaati, Eyüp'teki Ümmî Sinan Tekkesi, Kocamustafapaşa'da Sünbül Sinan Dergâhı ve Karagümrük'te Nûreddîn-i Cerrâhî Tekkesi. Cumaları Karaköy Yeraltı Camii'nde namaz eda edilmeden önce, şeyh efendi o gün gelenlere iki yüz elli gramlık su böreği ve bir bardak ayran ikram eder, Üsküdarlı Ali Efendi'den Kur'an kıraatı dinlenir. Cumartesi günü, pazar gününün hazırlıklarıyla şeyhinin dizinin dibinde Özbekler Tekkesi'nde geçer. Pazar, her pazar ayrı bir bayram.

Bu devran, meydanı kuruyor. Orta yere. Sessiz, celalli ve o an olacağı neyse o şekilde olarak. Dönüyor, dönüyor, dönüyor. Ritmi kudümzen tutturuyor. Bu yazının neden boğazında bir yumru var ve neden kesik kesik, sebebini Özbekler Tekkesi şeyhinin oğlu Ethem Özbekkangay anlatıyor: "Nezih ağabeyi arıyorum. Her gün camiye gidiyorum. En son oturduğu evinin penceresinden bakarken bana gel ve git işaretleri yapardı. Son zamanlarında duruma göre haftada üç veya dört gün uğrardım. Şimdi yine aynı yerlerden geçiyorum. Oralarda hissediyorum Nezih ağabeyi aradığımı. Yani Nezih ağabeyi anlatmakta güçlük çekiyorum." Evrad devam ediyor, Nezih Uzel yaşıyor.

Yazı M. Fatih Kutan
Çizim Cemile Ağaç Yıldırım

Abdullah Efendi
Abdullah Efendi
TÜRK KAHVESİ
100ge
Sadece BİM'de
Türk Kahvesi
100 g
KALİTEMİZ GÜVENCE ALTINDADIR
MEMNUN KALMADIĞINIZ ÜRÜNÜ TARTIŞMASIZ İADE EDEBİLİRSİNİZ
Ürünlerimizin periyodik analizleri yapılmaktadır.
BİM
TOPTAN FİYATINA PERAKENDE SATIŞ

İhtifallerin Dönüşümüne Dair Birkaç Değini

Söyleşi: İslâm Dalp

Hz. Mevlana'nın irtihalinin sene-i devriyesinde yapılan anma törenlerinin özel ismi "ihtifal". İstinye Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olan Burcu Sağlam, 2017 yılında "Modern Türkiye'de Mevlevi Ayinlerinin Görünürlüğü ve Meşruiyeti" başlığıyla enfes bir yüksek lisans tezi hazırladı. Yine bir aralık ayını fırsat bilerek, tezinin temel unsurlarının biraz etrafında dolanarak kendisiyle kısa bir söyleşi gerçekleştirdik.

Cumhuriyet döneminde ihtifaller ilk ne zaman ve hangi sebeple başladı? Bu ilk "gösteriler"in ihtifal olarak adlandırılması mümkün müdür?

Tespit edebildiğim ilk geniş çaplı anma töreni Konya Halkevi tarafından 1942'de yapılmış. Hemen ardından *Konya Halkevi* kültür dergisinin Mevlana özel sayısı çıkarılmış, ciddi bir kısmı anma törenindeki konuşmaların metinlerinden yahut gelemeyenlerin gönderdikleri mektuplardan oluşuyor. Esasen bu törenlerde de bir karmaşa var. Bazıları Mevlana'yı bir Türk büyüğü olarak çerçevelerken (İ. Hakkı Baltacıoğlu gibi), bir grup onun evrenselliğini ve özünde hümanist olduğunu iddia ediyor (Hasan Âli Yücel gibi), bunlara karşı Tahirü'l-Mevlevî "Mevlana feylesof değil idi, sofi idi" diye onun dinî kimliğini vurguluyor. Evet, buna bir ihtifal diyebiliriz ama kimin anıldığı biraz muamma. Türk büyüğü mü, evrensel bir felsefeci mi yoksa Müslüman bir şeyh mi? Herkesin Mevlana'sı kendisine olmuş ta o zamanlardan.

İlk sema ayini hangi yıl yapılan ihtifalde mümkün oldu? Bu etkinlikler için semazen ve mutriban heyeti nasıl bulunabildi?

Konya Şeb-i Arus törenleri için konuşacak olursak, tam teşekküllü ilk sema töreni 1954'te yapılabilmiş görebildiğim kadarıyla. Kudsi Erguner'in ve başkalarının aktardığına göre, ABD büyükelçisi George C. McGhee'nin 1952'de eşiyle yaptığı ziyarette, eşinin "Burada dönen dervişler varmış, nerede onlar?" diye sorması üzerine Ankara'dan ve İstanbul'dan apar topar bir Mevlevi müziği heyeti toplanıp getirilmiş, bu olay da ihtifallerin kurulmasında önemli bir aşama olmuş.

1954'te ise kıyafetlerle yani tennureler ve sikkelerle çıkılmış, Mevlevi ayinlerinden bölümler eşliğinde sema edilmiş. Kıyafet önemli bir ayrım yaratıyor insanların zihninde. Bu kıyafetlerin ulu orta giyilmesini irtica olarak görüp tehlikeli bulan gazete yazıları yayımlanmış. Bugün bu kıyafetleri irtica ile ilişkilendiren kaç kişi vardır acaba?

Bugün tekke görmüş Mevleviler yaşamıyor ama 80'lere dek yaşadılar ve ihtifalleri ince bir çizginin üzerinde yönettiler. Bunlar oldukça nazik insanlar, devletin yasasını çiğnemeyi edebe aykırı sayıyorlar, devletin otoritesini incitmekten kaçınıyorlar ama bildiklerini okumaktan da geri kalmıyorlar.

Törenler, Mevleviler başta olmak üzere, Rifai, Uşşaki, Kadirî, Nakşibendî pek çok tarikattan kişilerin özverili çabalarıyla kurulmuş. Devlet Opera Balesi'nden yetişecek hâli yok tabii semazenlerin! Konservatuarda filan da öğretilmiyor. 1925 Tekke ve Zaviyeler Kanunu'yla yasaklanmış ama 1950'lerde yaşayan pek çok sema etmeyi bilen kişi var. Sema sadece Mevlevilerde yok, diğer tarikatlardan da sema bilenler var. İlk yıllarda törenlere çıkanlar ağırlıklı olarak tekke görmüş son semazenler ve onların yetiştirdikleri. Müzisyenlerden de tarikat mensubu çokça var. Burada kimse para kazanmamış, bilakis işini gücünü bırakıp her sene burada toplanmış insanlar. Açıkça bunu dinî bir tören olarak yapmalarına müsaade edilmeyeceği için "turistik gösteri" kılıfına sokmuşlar. Pek çoğunun hatıratından törenlere dinî anlam yüklediklerini, basit bir gösteri olarak görmediklerini anlıyoruz.

İhtifalleri büyük oranda şekillendiren tanınmış isimler kimlerdir? Bu isimlerin nasıl bir fonksiyonu oldu?

Kuruluş aşamasında müzik ayağında Kudümzenbaşı Sadettin Heper ve Neyzen Halil Can "hoca" konumunda. Hopçuzade Şakir Çetiner, Hafız Kâni Karaca, Cahit Gözkan, Akagündüz Kutbay, Niyazi Sayın, Necdet Yaşar gibi pek çok önemli isim var. Mevlana'nın torunlarından Ref'i Cevad Ulunay, yazdığı yazılarla ihtifalleri gündeme getiren güçlü bir kalem olarak karşımıza çıkıyor. Organizasyon kısmında Feyzi Halıcı çok önemli. Sema heyetinde ise Midhat Bahari Beytur gibi son dönem şeyhlerden, Gavsi Baykara'ya, Selman Tüzün'e dek önemli kişiler var. Ahmet Bican Kasapoğlu törenler için önemli biri, bilhassa Konya'da çok sayıda genç semazen yetiştirmiş. Bu da törenlerin ileride kurulacak "koro" vasıtasıyla kurumsallaşmasına katkıda bulunmuş. Özbekler Tekkesi şeyhi Necmeddin Efendi'yi de unutmamak lazım. Oldukça renkli bir kişilikmiş. Gazoza pek düşkünmüş. Semazenlerin gazozlarını çalıp içine su doldururmuş kızdırmak için. Bütün bu insanlar hem tören ekibinin iç dengelerini sağlamada

hem de dışarıyla ilişkilerde ciddi rol almışlar. Kendi kişisel karizmaları ile yasak olan bir töreni "turistik gösteri" adı altında kabullendirmişler. Tabii 1950'lerin konjonktürü de buna yardımcı olacak nitelikteymiş. Törenler giderek daha iyi yerleşmiş, kurumsallaşmış. 70'lerden itibaren semazen figürü Türkiye'nin yurt dışına kendi reklamını yaparken en sık kullandığı figürlerden biri hâline gelmiş. Mevlana'nın ve dönen dervişlerin bu kadar "satmasında" elbette iki savaş sonrası dönemde Batı'da New Age akımının tasavvufa ve Mevlana'ya olan alakası da etkili bir faktör.

Konya halkının bu ihtifal törenlerini nasıl karşıladığı ile ilgili bilgimiz var mı?

Konyalı-İstanbullu çekişmesi ortaya çıkıyor ihtifallerde. Konyalılar İstanbul'dan gelen semazenleri ve müzisyenleri içkici ve laubali buluyorlarmış. Yeterince dindar bulmuyorlar yani. Bu yüzden sema kursu açıyorlar, kendi semazenlerini yetiştiriyorlar. Bahsetmiştim yukarıda, Hümanist Mevlana, Türk Mevlana, Şeyh Mevlana vardı zihinlerde. Bir de Konyalı Mevlana eklenebilir bu listeye. Onun Konyalılığını vurgulayan, "İstanbullulara gerek yok, biz de yapabiliriz" diyen bir kitle oluşmuş. Yapmışlar ama vakit almış. İstanbul'daki birikime ulaşmak kolay değil, Sadettin Heper'ler, Halil Can'lar kolay yetişmiyor öyle.

Cumhuriyet döneminde yeniden başlayan bu ihtifallerin tasavvuf ve Hz. Mevlana'ya olan ilgiye nasıl bir katkısı oldu, etkili bir unsur sayabilir miyiz onları?

Bilinirliğini artırdığı kesin. Ama karşılıklı bir durum var. İlgi arttıkça ihtifaller daha meşru hâle geldi, büyüdü, kurumsallaştı. Bunun sonucunda daha çok reklamı yapıldı, daha çok bilindi, ilgi yine arttı. Yurt dışındaki artan ilginin etkisinin de büyük olduğunu düşünüyorum.

Zaman içinde ihtifallerin dönüşümüne baktığımızda, düzenleyen heyetin kendi iç siyasetleri olmuş gibi bir izlenim ediniyoruz. Bir folklor gösterisinden ayin-i şerife geçiş söz konusu olmuş. Bu süreci nasıl yönetmişler?

Her değişim sürecinde kazanılanlar ve kaybedilenler var elbette. Bugün tekke görmüş Mevleviler yaşamıyor, ama 80'lere dek yaşadılar ve ihtifalleri yönettiler. Çok ince bir çizginin üzerinde oldukça başarılı yönetmişler. Hem törenleri sürdürmüşler hem de otoriteyle başları çok belaya girmemiş. Bunlar oldukça nazik insanlar, devletin yasasını çiğnemeyi edebe aykırı sayıyorlar, devletin otoritesini incitmekten kaçınıyorlar ama bildiklerini okumaktan da geri kalmıyorlar. Törenlere Mevlevi kıyafetleriyle çıkılması, sonunda Kur'an-ı Kerim okunması gibi şeyleri yavaş

yavaş eklediler törenlere, kimseyi ürkütmemeye çalıştılar. Bugün artık iktidarlar için ürkütücü ve tehlikeli olmaktan çok uzak bu törenler. 90'lardan itibaren Kültür Bakanlığı'na bağlı tasavvuf müziği korosu olarak kurumsallaştı ve devlete eklemlendi. Türkiye Devleti resmî olarak bu törenleri bir kültürel miras olarak sahiplendi ve tanıdı. Laik devlet bir dinî törene niçin sahip çıkıyor? Mevlevi törenine sahip çıkıyor da Rifai törenine niçin sahip çıkmıyor? Demek ki dinî bir tören olmasından ziyade, hoş ve estetik görünümlü bir folklor faaliyeti olması ön planda. Bu açıdan bakarsak, ayin-i şerife geçişten çok folklorleşme görürüz. Mevleviler de bu folklorleşmeyi bir yandan destekledi. Çünkü meşru olmak, devlet tarafından sahiplenilmek, yasa dışı olmamak onlar için çok önemliydi. Öyle ki, Çelebi ailesi (Mevlana'nın torunları) sema törenlerini UNESCO'dan "somut olmayan kültürel miras" olarak onaylattılar ve törenler koruma altına alındı. Devlet de bu sürece dâhil. Kültür Bakanlığı, Mevlevilik ve sema törenlerinin "teknik ve içsel mükemmelliğini ve orijinalliğini bozmadan gelecek nesillere aktarılması ve tanıtılması" için genelge yayımladı. 1925 Tekke ve Zaviyeler Kanunu hâlâ geçerli olan bir ülkede devletin bir tekke kültürü unsurunun otantikliğini korumak istiyor olması enteresan bir çelişki.

Bu dönemde yapılan ihtifalleri göz önüne aldığımızda katılımcıların rollerini nasıl görmemiz gerekir?

Organizatörler, müzisyenler, semazenler, çeşitli devlet birimleri, basın, STK'lar, törene gelen izleyiciler... Katılımcı olmanın pek çok şekli var. Tüm katılımcılar törenlere yüklenen anlamlarda aktif olarak rol alıyor. Her katılımcı unsur kendi arka planından, kendi zihnindeki anlam dünyasından hareketle törenleri "gerçek" yahut "sahte" buluyor. Ayrıca, bu unsurlar birbirlerini etkiliyorlar. Oldukça aktif rol aldıklarını söylemek mümkün.

molfix

Ortopediatri Akademisi daha* doğru ilk adımlar için Molfix'i öneriyor.

Ortopediatri Çocuk Ortopedi Akademisi
DOĞRU ADIMLAR
ÖNERİYOR

ortopediatri
ÇOCUK ORTOPEDİ AKADEMİSİ

*FutureBright 2017 dönemi Marka Sağlığı ve İletişim Araştırması verilerine göre; en bilinen diğer bez ile bezler ıslakken yapılan yürüme analizine göre

Kuşlarla Sohbetin Şartları

Bir sene daha inzivada geçer. Yine yoğun istek, yine kapıda beliren Ebu Medyen. Ama bu kez duvardaki kuşlar kaçmaz.
ÇIKTI! ÇIKTI!
BU SEFER VAAZ VERECEK!
SESSİZ OLUN KONUŞUYOR!
O, konuşmayı sürdürdükçe başka kuşlar da kanat çırparak civarına inmeye başlar.
CİK
CİP CİK
Manevi havanın ağırlığından, kuşlardan bir kısmı Mağribli velinin ayaklarının dibine düşerek can verir.
İç dünyamız arındıkça güzel olanları kendimize doğru çekebileceğiz. Kuşlar sohbete gelecek, ceylanlar başlarını dizimize koyacak.
CİK CİK

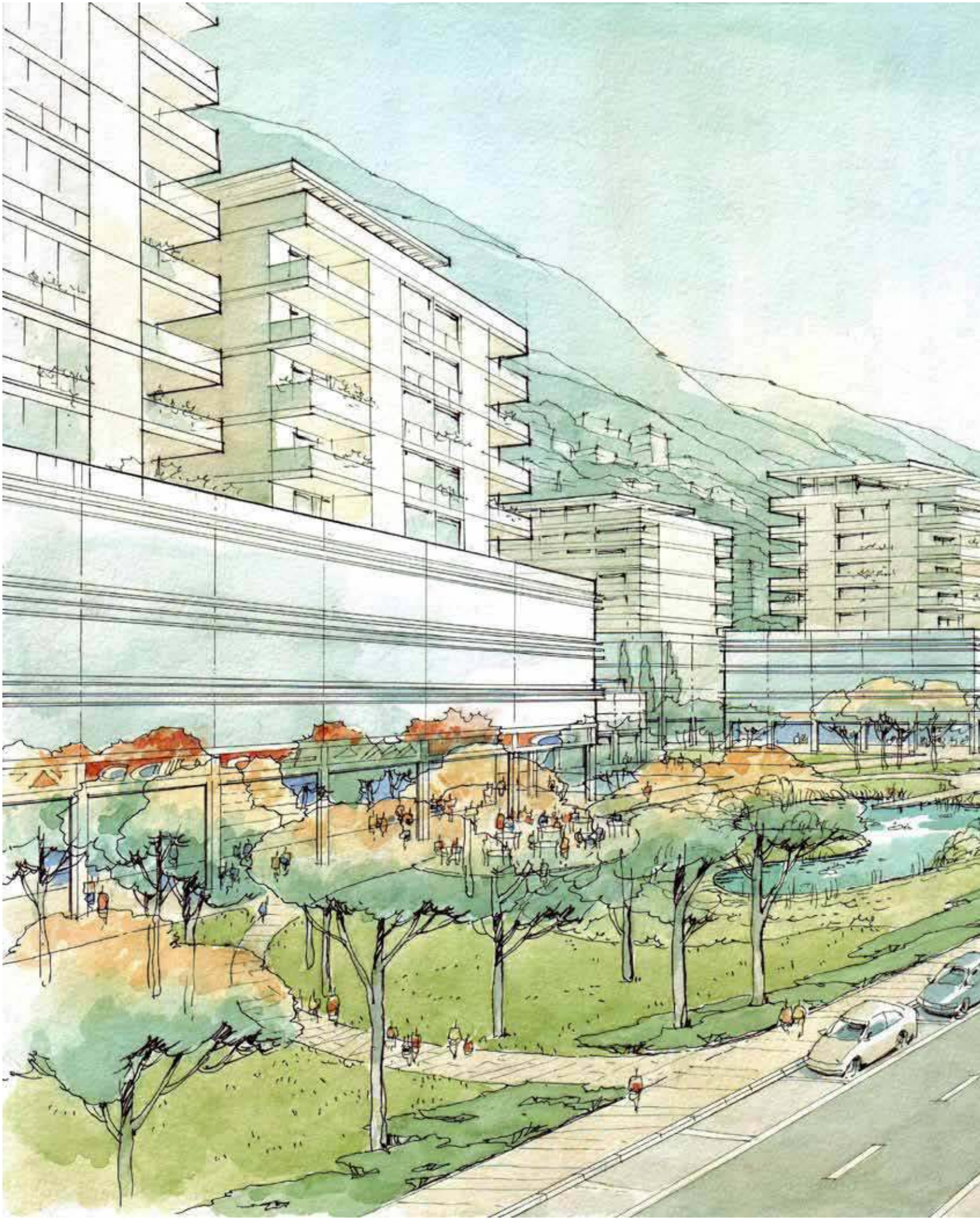

SAYIN BAŞKANIM

BELEDİYECİLİK HİZMETLERİNE DAİR 10 TESPİT VE ÖNERİ

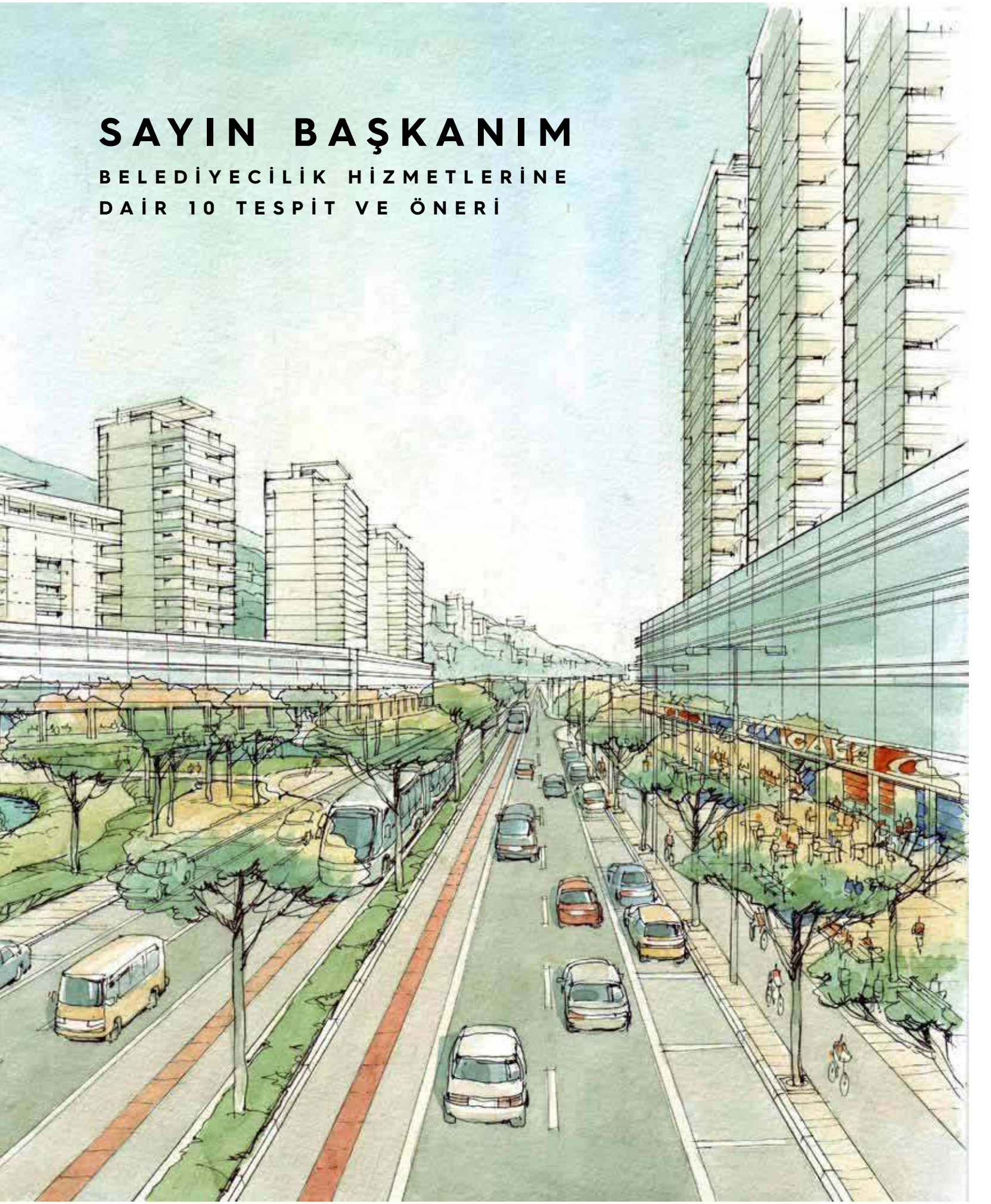

Proje Yasaklansın

Ahmet Murat

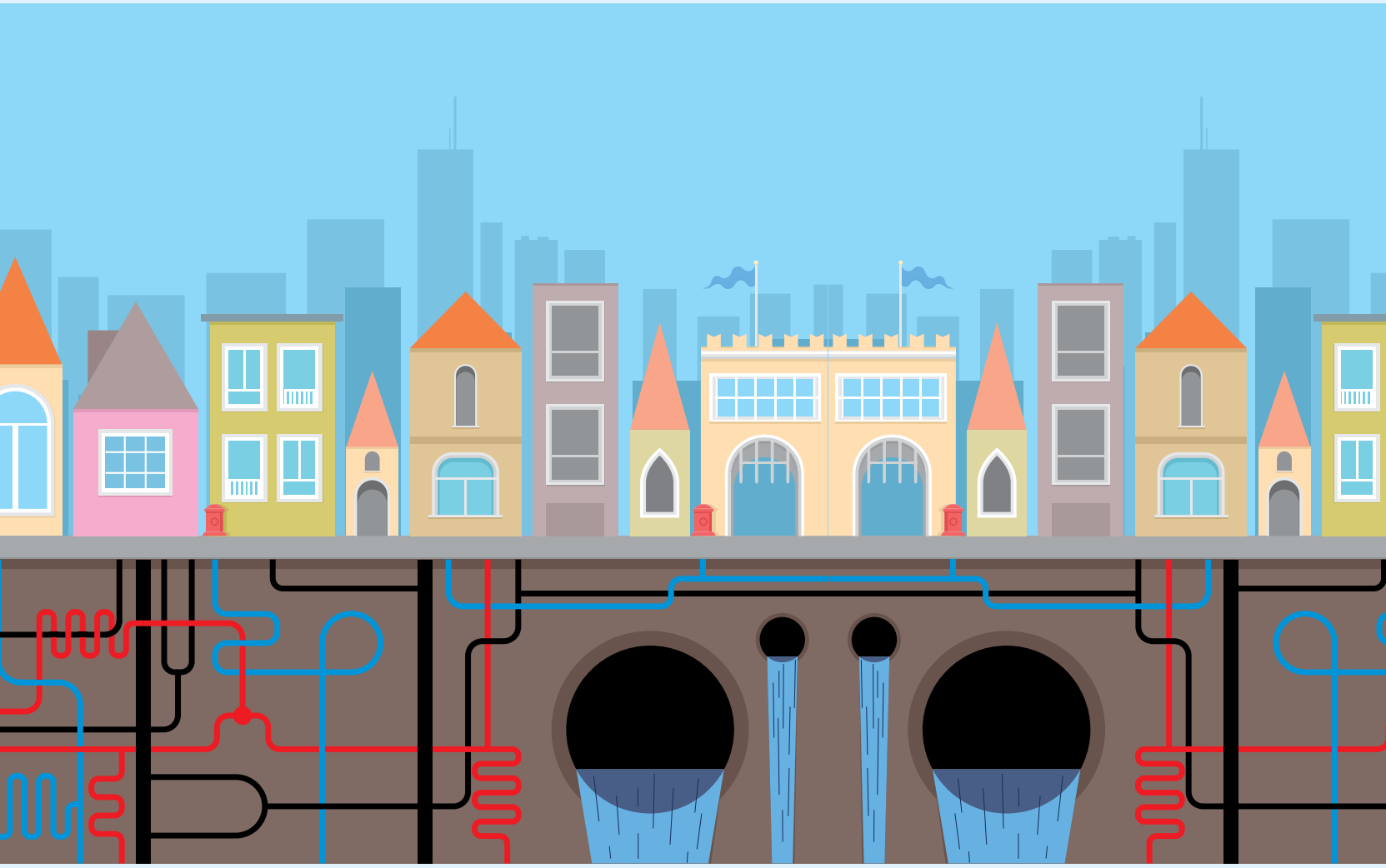

Sayın Başkan! Bir daha bu fırsatı ya bulurum ya bulamam. Bu sebeple bu mektubun ortalarında söyleyeceğim bir şeyi hemen başında söyleme isteğime yenik düşüyorum. Şu: Mümkünse "proje" lafını yasaklayın. Evet, yanlış okumadınız, dümdüz söyleyeyim, proje demeyin. Hatta mümkünse kimse demesin.

Proje lafı karşısında (bu yazıda bu sözcüğü yeterince çok kullanarak, sizde de bir antipati uyandırmak istediğim doğrudur) duyduğum tedirginliği şöyle izah etmeye çalışayım: Bir başkan proje der demez, gözümde daha çok uçukkaçık, iyi düşünülmemiş, hatta bizzat tefekkürden ve teemmülden kaçırılmış işlerin yaklaşmakta olduğu canlanıyor. Eyvah diyorum, ya şu ana caddenin kimyasını bozacaklar, ya alakasız bir bilmem ne merkezi açılacak, ya da şu kalabalık kaldırıma bir bisiklet yolu konduracaklar.

Proje fetişizminde esas olan, ses getirmeye, reklama, hayrete düçar etmeye odaklanmaktır.

Niye böyle biliyor musunuz? Çünkü proje lafı bende dikkat çekme şehvetine yenik düşmeyi çağrıştırmaya başladı. Belediye başkanı adayları arasındaki rekabetin sertliği, her bir adayı daha çılgın, daha mega, daha sivri öneriler getirmeye sevk etti. Bu rekabet, kabul edelim, bazı adayların ahlakını, huyunu suyunu bozdu. Rekabet sadece adaylar arasında mı? Başkanlar arasında da sert bir rekabet var. Bir başkan komşu belediyenin, bazen rakip partiden bazen de kendi partisinden olan başkanının sesini, görüntüsünü, işini bastırmak üzere, dikkat çekmek ihtiyacıyla kıyasıya karşı karşıya kalabiliyor. Bu durumda, hemen bir projeye sarılmak gerekiyor.

Buna proje fetişizmi diyelim mi? Diyelim. Proje fetişizminde, esas olanın dikkat çekmek olduğunu düşünüyorum Sayın Başkan. Haber olmak, manşet olmak, ses getirmek, mümkünse sesin Ankara'dan duyulması, projenin diğer bazı başkanlarda bir kıskançlık nöbetine yol açması isteniyor. Bu sebeple projenin, mesela yirmi sene sonraki geleceğiyle değil de, o haftalarda yaratacağı aksülamelle daha çok ilgileniliyor. Vurduğun yerden ses getirmek, bilemiyorum Sayın Başkan, acaba sizin de sevdiğiniz bir tabir midir?

Akbaba, 25 Kasım 1969

Sayın Başkan, sadaka-i cariye fikrini akıldan çıkarmayın lütfen. Nesiller sonra bile kendisinden yararlanılan kalıcı hizmetlerde bulunun.

Yukarıda tefekkürden ve teemmülden kaçırılmış işler dedim. Bunu da açmak isterim. Proje fetişizminde esas olan, tasarlanan iş için bütün tarafların fikirleri alınmadan, işi bir kültürel ve fikrî bağlam içinde tahayyül etmeden, işin yorucu ve görünmeyen kısımlarına (eğitim, fikrî hazırlık, kalıcılık, uzun vadeli etkileri hesaba katma vb.) yeterince emek vermeden, aceleci davranmaktır. Yani ses getirmeye, reklama, hayrete düçar etmeye odaklanmaktır. İsmini zihinlere kazımaya çalışmaktır. Bunda çiğ olan, ham olan bir şeyler var. Sanırım o kelimeyi buldum Sayın Başkan: görgüsüzlük.

Görgü, umur görmüş olmayı gerektirir. Görmüş geçirmiş olmayı; övgüye doymuş, yergiyi dinlemeyi bellemiş olmayı da gerektirir. Görgü ve görenek sahibi olan, açgözlülükten kurtulmuştur. Hem toktur hem de başkalarını doyurmak işini üstlenir. Önüne gelen yemeği ağzını şapırdatarak yemez. Çünkü ya onu daha önce yemiştir ya da ağzını şapırdatmanın doğuracağı yadırgamaya muhatap olmamayı tercih edecek kadar izzet-i nefs sahibidir. Aynen böyle Sayın Başkan; bir başkandan proje lafını duyunca, hemen ona bazı ağız şapırtılarının eşlik ettiğini hissediyorum.

Projecilik bende, kendi ritmini kurmuş, olgunlukla idare edilen ağırbaşlı bir düğünün orta yerinde sahneye fırlayıveren gösteriş budalası toy bir akrabayı da hatırlatıyor. Böyle bir düğünde, yaşlılar ve orta yaşlılar

sohbet ederler, gelin adayı bakarlar, ölçülü bir dedikoduyu koyulturlar, ufak çocuklara göz kulak olurlar filan. Bir noktada bu ağırbaşlılığı bozan bir müzik başlayabilir. Diyelim ki bir çiftetelli. Bunun anlamı sahnede oyun vaktinin geldiğidir. Sahnede, herkes biraz diğerini tartarak, topluluk şuuru içinde, ölçülü devinimlerle, minik salınımlarla, abartısız figürlerle oyunu ilerletir. Ama o da ne? Bir genç sahneye atlar ve oyunun ritmini altüst eden bir şekilde oynamaya başlar. Düğünün akışında bir hareketliliğin, yaşıtları arasında bir kıskançlığın, büyükler arasında bir dedikodunun sebebi olur. O cerbezeli, o taşkın, o esrik hâlleri müzikle birlikte susunca, geride o gencin akıllarda yer etmiş "deli mi ne" imgesi kalır.

Sayın Başkan, sizi anlıyorum. Beş sene için geldiğiniz koltuğa bir an önce imzanızı atmak istiyor olabilirsiniz. Dedim ya, siyasetin bu kurgusu, bu türden bir politik iklim sizin de huyunuzu suyunuzu biraz bozmuş olabilir. Ama değil o koltuğa, şu fâni dünyanın alayına imzanızı atsanız ne çıkar! Geride hayırla anılmak, dualarla yâd edilmek, işlerinizin hemen o anda olmasa bile uzun vadede yarar doğuruyor olması daha önemli. Sadaka-i cariye fikrini akıldan çıkarmayın lütfen. Nesiller sonra bile kendisinden yararlanılan kalıcı hizmetlerde bulunun.

Bazen mevcudu korumanın, bir şey, büyük ve ses getiren bir şey yapmaktan daha önemli olduğunu hatırlayın. Mesela şehrinizin bir sokağında çok özgün bir sivil mimarinin örnekleri dizili duruyor. İnsanlar o evlerde yaşıyor, o evlerin mutfaklarında tencere kaynıyor, çocuklar o sokakta oynuyor. O sokağı öylece muhafaza etmek en önemli iştir. Lütfen o sokakla ilgili bir proje tasarlamayın. O sokağı turizme açmayı, o sokağın yamuk yumuk taşlarını söküp yerine renkli kilitli taşlardan döşemeyi, o sokaktaki bir oteli belediyeye ait bir butik otele dönüştürmeyi aklınızdan geçirmeyin. Sadece o sokağı muhafaza edin. O sokaktakilerin kendi küçük hayatlarını yaşamalarına yardımcı olun. Projecilik hepimizi sardığı için, o sokaktakiler bile kendilerine yeterince hizmet etmediğinizden yakınabilirler. Ama uzun vadede o sokak kazanacaktır. Siz sabırla, niçin parmağınızı kıpırdatmadığınızı onlara anlatmayı deneyin.

Hayal görmüş olabilirim. Politik hayatın gerçekleriyle hiç bağdaşmayan şeyler söylüyor da olabilirim. Varsın olsun. Çünkü bu yazıyı zaten kendim gibi birkaç hayalperest için yazdım. Siz projelerinizin listesini on birden yüz on bire çıkarmakla meşgulsünüzdür bugünlerde. Yazıyı okumayacağınızı biliyorum.

Ahmet Murat

Şair, Yazar

Kuşlarla Sohbetin Şartları isimli bir kitabı yakında Ketebe Yayınları'ndan çıktı. İbn Haldun Üniversitesi'nde öğretim üyesi.

Kültür İşini Ne Yapacağız Sayın Başkan?

Faruk Yaslıçimen

Sayın Başkan, halkın teveccühü ile seçildiniz. Canıgönülden tebrik ederim. Hane halkı, aile efradı ve hatta komşularınız çok mesut. Neden olmasınlar ki, kendi içlerinden tanıdık bildik biri şimdi o makamın muvakkaten de olsa sahibi. Güler yüzler ve tebessümlerle uğurlanıyorsunuz. Belediye binasına vardınız. Meraklı bakışlar arasında makam koltuğunuza oturdunuz. Etrafınızda gözünüzün içine bakan kimi endişeli, kimi kaygılı, kimi umutlu ama hepsi emrinize amade insanlar... "Tabii efendim," "hemen efendim," "isabet buyurdunuz efendim," "haklısınız efendim"li cümleler duyulmaya başlandı bile. Odanız ilk günlerde bir elinde çiçek diğerinde çikolata ile ziyaretinize gelenlerle dolup taşıyor. Maşallah makamınız çiçek bahçesine döndü. Rengârenk, kadife kaplı çikolata kutuları üst üste yığıldı. Alicenaplık gösterip bunları etrafınızdakilere dağıtıyor, ikram ediyorsunuz. İlk günleriniz sabahtan akşama kadar bu tür kabullerle ve belediye personeliyle tanışma toplantılarıyla geçiyor. Sonra ciddi ciddi brifingler talep ediyorsunuz: Yakın zamanlarda tamamlanmış, yarım kalmış ve kâğıt üzerinde duran, henüz başlanmamış işler neler? Selefinizin nerede kaldığını öğrenip, etraflı bir durum değerlendirmesi yapmaya başlıyorsunuz.

Aradan bir iki hafta geçmeden danışmanlarınızdan biri odanıza gelip civar belediyelerin çok büyük kültürel etkinlik projelerini halka duyurmaya başladığını size söylüyor. Kendi kendinize "Nasıl olur ama daha yeni bismillah dedik" derken etrafınızdakiler "Efendim, biz nasıl bir proje ile çıkalım?" dediklerinde bir durunuz, hemen karar vermeyiniz, derin bir nefes alıp düşününüz. Sayın Başkan, elbette kurumlar birbirinden öğrenir ve birbirini taklit ederler. Kurumsal kültür kendi ekosistemi içinde biraz da böyle şekillenir. Ancak lütfen aceleyle karar vermeyiniz. Güzide memleketimizde bitmek tükenmek bilmeyen öyle bir Tanzimat aceleciliği var ki, hiç sormayın, iki yüz yıldır yakamızı bırakmadı. Yarını yakalayacağız derken bugünü kaçırıyor ve hep dünden başlıyoruz.

Sayın Başkan, belediyenin bizzat yapacağı veya destek olacağı kültür-sanat işlerine nasıl karar vereceksiniz? Kültür politikasını sanatsal etkinliklerden ibaret görmeyeceğinizi peşinen varsaymak istiyoruz. Peki bu durumda olumlu veya olumsuz kararınızı, önünüze konan ve aklınıza yatan makul projelere destek olmak suretiyle mi yoksa bütüncül bir kültür politikası ve bütünleşik bir kültürel planlama uyarınca mı vereceksiniz? Bir yerel yönetim olarak hazırlayacağınız stratejik planda kültüre ayırdığınız yer ne kadar olacak? Diyelim ki, takdire şayan bir adım atıp stratejik planlamanızda kültüre ayırdığınız bahsi geniş tuttunuz. Peki bu kültür politikasına kimler karar verecek, nasıl karar verecekler Sayın Başkan?

Araştırmalar gösteriyor ki, bir belediyenin kültür-sanat ufkunu belediye başkanının kültür-sanat

anlayışı ve vizyonu çiziyor. Pratikte ise başkanın yanı sıra başkan yardımcıları, daire başkanları ya da ilgili müdürlükler bu süreci yönetiyor. Bazı belediye başkanları bir kültür-sanat komisyonu oluşturuyor, diğerleri danışman tavsiyelerini değerlendirmeye alıyor. Bazı belediyelerse yıllık kültürel planlamalarını ortaya koymadan önce sivil toplum, medya kuruluşları, sanatçı ve kültür konseylerinin görüş ve önerilerini topluyor. Siz hangi yöntemi benimsemeyi düşünüyorsunuz Sayın Başkan? Belediyenin idari birimleri dışında kalan kültür-sanat aktörlerini ne derecede işin içine katmayı planlıyorsunuz?

Hafızamı yokluyorum ama bulmakta güçlük çekiyorum. Acaba seçim sürecinde dağıtılan broşürler, yaptığınız konuşmalar yahut ziyaretler esnasında kültür politikaları konusuna hiç değinmiş miydiniz? Halka bütüncül bir kültür politikası vaat etmiş miydiniz? Önceden düşünmüş ve alanın paydaşlarıyla istişare etmişseniz ne âlâ. Ama diyelim ki etmediniz, sağlık olsun, koltuğa oturduktan sonra da aceleci davranmaz ve popülerlik kaygısıyla hareket etmezseniz hâlâ vaktiniz olacak. Hiç merakınız olmasın. Bu esnada sahadaki aktörler sizi izlemeye, alana dair tutum ve yaklaşımlarınızı değerlendirmeye ve yapmakta olduğunuz işleri aldıkları duyumlara istinaden yorumlamaya başladılar bile Sayın Başkan.

Belediyeniz için bütüncül bir kültür politikası üretmeye karar verdiyseniz, ki bundan şehrin sakinleri olarak çok memnuniyet duyarız Sayın Başkan, ilk edinmemiz gereken bilgi belediye sınırları içinde yaşayan halkın demografik yapısı ve profilleridir. Hangi mahallelerde hangi insan profilleri yaşıyor? Yaş ortalamaları, eğitim seviyeleri, şehre ve şehirliliğe yaklaşımları, kültür-sanata bakışları nasıldır, ne durumdadır? Hangi kültürel aktivitelere ilgi gösterir, hangilerine katılır ve hangilerine özellikle katılmazlar? Kimlerin kültür-sanat faaliyetlerine katıldığı kadar kimlerin katılmadığının bilgisi de çok önemlidir Sayın Başkan. Mesele biraz da bunların doğru tespitidir. Acaba hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerini kullanan ve analiz kalitesine güvendiğiniz kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak bu bilgileri edinmeyi düşünür müydünüz? Bu tür dönemlik analiz ve araştırmalar hem kültür politikalarınız ve kültürel planlamanıza ana şeklini vermek hem de sürece halkı dâhil etmek için gereklidir Sayın Başkan.

Aşağıdan yukarıya gelen kültür ve sanata ilişkin talepleri hangi mekanizmalarla değerlendirmeye almayı düşünüyorsunuz Sayın Başkan? Söz gelimi halktan elli kişi ortak bir taleple bir sanat kursu almak istediklerini beyan ettiklerinde bu kursu açacak mısınız? Yahut kültür-sanatla amatör düzeyde uğraşan liseli yahut üniversiteli gençler size düşük bütçeli projelerle geldiklerinde bu tür talepleri değerlendirmeye alacak birimleriniz olacak mı? Bunun dışında, diyelim halktan bazı kültür-sanat faaliyetleri hakkında şikâyet geldi. Bunları hangi mekanizmalar içinde değerlendirmeyi ve tartışmayı planlıyorsunuz? Geri bildirim almanız işlerinize özen ve dikkat katacaktır.

Halkın artık kültür-sanatın salt bir tüketicisi olmadığını, kültür üretmek ile kültür tüketmek arasındaki sınırın giderek muğlaklaştığını da zatı alilerinizle paylaşmak isterim. Bu çerçevede bilhassa kültür bahsinde yönetişim ve katılımcılığa önem verirseniz çok hayırlı bir iş yapmış olursunuz Sayın Başkan. Fakat burada büyük bir tehlikenin sizi beklediğini de ifade etmeme müsaade ediniz: popülizm. Biliyoruz ki belediye başkanlarının hizmet ömrü seçimlerle sınırlıdır ve dört beş senelik zaman dilimi içinde popülist işler yapmak hem kolaydır hem de size bazı çevrelerde alkış kazandırabilir. Açık söylemek gerekirse bu nevi popülizm kısmen mazur görülebilir lakin eğer popülist tutum tüm işlerin önüne geçer ve kültür-sanata ayrılan sınırlı bütçeyi yutmaya başlarsa o zaman işler kötüye gidiyor demektir. Aman dikkat buyurunuz. Biliyor musunuz yeni bir nesil var ve onların talepleri daha çok kültür, sanat, estetik, mimari ve edebiyat

Güzide memleketimizde bitmek tükenmek bilmeyen öyle bir Tanzimat aceleciliği var ki, hiç sormayın, iki yüz yıldır yakamızı bırakmadı. Yarını yakalayacağız derken bugünü kaçırıyor ve hep dünden başlıyoruz.

etrafında şekilleniyor. İstikbal biraz da bu nesli anlamak ve ihtiyaç beklentilerini dikkate almaktadır kanaat-i acizanemizce.

Sahi bütçe demişken kültür-sanata ne kadar bütçe ayırmayı düşünüyorsunuz Sayın Başkan? Burada ayrılacak bütçenin hem miktarını merak ediyoruz hem de bu bütçeye dâhil edilecek kalemlerin sahiden sadece kültür-sanata münhasır kalıp kalmayacağını. Çünkü biliyoruz ki, hâlihazırda pek çok belediye kültür ve sanatla alakası olmayan yahut kenarından kıyısından ilintili kalemleri de bu bütçeye dâhil edebiliyorlar. Eğer bu yola girmezseniz ziyadesiyle memnun kalacağımızı bilmenizi isterim.

Yapılan kültür-sanat faaliyetlerinin çeyrek, yarım yahut senelik analizleri çıkarılacak mı Sayın Başkan? Ve bunları yaparken akademiden veya düşünce kuruluşlarından destek alacak mısınız acaba? Kurumların kendileri hakkında nesnel bilgi üretmeleri ve kendilerini bir iç muhasebeye çekebilmeleri esasında hem kolaydır hem de zordur. Kolaydır çünkü herkes aslında doğru ve yanlış giden çoğu işin farkındadır, bunu seziyordur yahut bilir ve kapalı kapılar ardında konuşur. Diğer yandan da kurumların bu bilgiyi üretmeleri zordur zira kişiler menfaatlerine zarar gelmesi endişesiyle doğru bildiklerini genelde söylemezler. Mahallenin Doğrucu Davut birkaç delisi varsa da onlar da genelde üslup bilmezliklerinden meramlarını doğru dürüst ifade edemezler ve söyledikleri buharlaşır gider. En iyi strateji bu tür işlere çok yönlü bakmaktır Sayın Başkan; aynı konu veya aynı kültür-sanat yatırımı hakkında birden fazla, biri içeriden diğerleri dışarıdan olmak üzere, araştırma sipariş etmek ve kararı tüm bunların sonuçlarını kıyas ettikten sonra vermektir. Eğer kültür-sanat faaliyetlerini bir şekilde ölçümleyebilir ve denetleyebilirseniz, o zaman daha tatmin edici ve kalıcı işlerin önünü açmış olacaksınız demektir.

Kültür-sanat alanında ciddi bir koordinasyon sorunu var Sayın Başkan. Öyle ki, aynı alanda beş altı aktörün bir arada iş yaptığı ve hatta birbirinden habersiz benzer işler gerçekleştirdikleri vakidir. Aynı sahada iş yapan şu kurumlar sizce nasıl koordine olmalılar? Belediyelerin kültür daire başkanlıkları, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın il kültür müdürlükleri, belediye meclislerindeki kültür komisyonları, valiliklerin kültür alanındaki çalışmaları ve tabii tüm bunlara ilaveten sivil toplum kuruluşları, müze müdürlükleri, kültür merkezi yöneticileri, devlet tiyatroları, sanatçı platformları, araştırma merkezleri, üniversiteler vs. kurumlar. Koordinasyon ve iş birlikleri çok yararlıdır Sayın Başkan. Örneğin etkinlik sayısını azaltıp kalitesini artırmanızı mümkün kılar, örgütlü yapılarla iş birlikleri yapılarak işlerin geniş kitlelere erişimini ve daha önemlisi onların katılımını sağlar.

Kent konseyleri ile kültür-sanat konusunda herhangi bir istişare süreci yürütme planınız var mı acaba? Mahalle ya da semt bazlı kültür konseyleri kurulması fikrine sıcak bakar mısınız mesela? İtiraf etmeliyim ki, Sayın Başkan, paydaş sayısını artırmanın yönetim sürecini çetrefilleştirme ve karar alma mekanizmasını zorlama ihtimali bizi de düşündürüyor. Her kafadan ses çıkınca, uzlaşılması zor meselelerde mutabık kalınamadığında etkin bir yönetimin önünü de tıkamış olabiliriz, evet. Ancak sürecin demokratik çoğulculukla yürütülmesinin bizzat kendisi de bir erdem değil midir? Kimsenin kendisini sahnenin dışında hissetmediği bir yaklaşım rıza-yı ilahiye daha uygun değil midir? Halkın rızası Hakk'ın rızasıdır, derler nihayetinde. Ancak elbette kalpleri, gözleri ve gönülleri kararmış, "buralı" olmamakta direten ama ruhen ve bedenen "nerede" durduğu da belirsiz, kızgın, hadsiz, hodbin ve bedbin, gaddar ve fakat mağduriyet iddiasında ama özünde hep mağrur birtakım zevatı dışarıda tuttuğumu bilmenizi isterim. Bunun bir optimum noktası bulunabilir Sayın Başkan. Yani hem yönetim sürecini tıkamayan hem de geniş kesimlerin fikir, görüş ve önerilerini kültür-sanat politikaları oluşturma sürecine dâhil eden bir optimum noktanın varlığına inanmak ne akla uzaktır ne de ütopik.

Sayın Başkan, kültür-sanat işlerinin dönemlik ihale yoluyla satın alınmasının bir sorun olduğu artık herkesin malumudur. Zira bu, işin tabiatına aykırıdır. Kültür-sanatı herhangi bir mal alımıyla eşitleyemeyiz. Evet, ilgili kanun yaşanması muhtemel suistimallerin önüne geçmek maksadıyla çıkarılmıştı ancak daha sonra sizler için kısmi bir engel hâlini aldı. Bununla birlikte işin makul bir çözümü de bulunmuş değildir. Acaba diğer belediyeler, kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve akademi camiasından paydaşlarla bir araya gelip bu soruna kalıcı bir çözüm bulmak için önayak olmayı düşünür müydünüz? Sahada mebzul miktarda tecrübe var ve inanın bu tecrübelerin sırf dinlenmesi, derlenmesi ve tahlili bile kültürel alanın etkin yönetimi için gerekli bilgiyi sağlayacak kapıları ardına kadar açacaktır.

Yerellik ve yerel kültürlerin canlandırılmasına şükür ki eskisinden daha fazla önem veriliyor. Ancak hâlâ bazı belediyeler var ki, toplum mühendisliğine hafif dozda devam ediyor ve kültür arzıyla yerel halkı "çağdaşlaştırma" adı altında "Batılılaştırmaya" çalışıyorlar. Doğrusu yerellik ile evrenselliğin sınırları da çok iç içe geçti. Buna rağmen yerel kültür deyince aklımıza gelen unsurların hem sayısı hem özgül ağırlığı dikkate şayandır. Ayrıca gerçek orijinalliğin de biçim kaygısından azade olarak gelenek ile doğru irtibata geçip geçememekle alakalı olduğunu düşünüyoruz. Ancak Sayın Başkan biliyor musunuz yerel kültürün ihyası adına olmadık işler de yapılabiliyor memlekette. Bugüne hitap etmeyen, zaman dışı ve hatta kitsch denebilecek işlere de imza atıldığı oluyor. Yerel

kültürü, şekli itibariyle değil, ruhu ve muhteviyatı itibariyle yaşatabilecek projeler geliştirebilecek yahut bu minvalde gelen projelerin iyisini kötüsünden ayırt edebilecek misiniz? Evetse cevabınız, peki ama nasıl? Kiminle? Hangi yol ve yöntem ile?

On yıllar boyunca kültür merkezi inşası belediyelerin kültür-sanat bütçe harcamalarının önemli bir kalemini teşkil etti Sayın Başkan. Seçim vaatlerinin de mühim maddelerinden biriydi. Nihayet vaatler gerçekleşti ve "çok amaçlı" kültür merkezleri inşa edildi. Ancak bu mekânların "çok amaçlı" olmaları maalesef bir meziyet hâlini alamadı Sayın Başkan? Neden biliyor musunuz? Çünkü bu mekânlar farklı kültürel ve sanatsal faaliyetler için taşımaları gereken hususi mekânsal özellikleri taşımıyorlardı ve yeterince işlevsel olamadılar. Sadece tefrişat, ışıklandırma veya iklimlendirme gibi tali sayılabilecek donatılara değil, daha en başında kullanıcı sanatçı ve sanatkârların görüşlerinin sorulmasına ve mimarlar, mühendisler ve olası kullanıcılarla birebir ve topluca görüşmeler yapılarak ihtiyaç şeması, mekân hiyerarşisi ve oda taksimatı yapılmasına da ihtiyaç vardı. Bunlar dikkate alınmadan tasarlanan binalar ise ya amaca eksik hizmet etmeye devam ediyor ya da yapılması gereken tadilatlar nedeniyle mevcut bütçe zorlanıyor. Sayın Başkan, eğer kültür merkezi inşa ettirmeyi düşünüyorsanız, bu hususları dikkate almanızı öneririz. Yurt içi ve yurt dışında çok iyi örnekler var. Bunları incelemek, araştırmak ve hatta bizzat görmeniz bu konudaki görüşünüzü ciddi anlamda etkileyecektir emin olunuz.

Kültür ile eğitimi birlikte düşünmemiz gerekiyor Sayın Başkan. Aksi takdirde kültür politikalarının uzun vadede ne uygulanabilirliği ne de sürdürülebilirliğini sağlayabiliriz. Zira kültür üreten, kültürden beslenen ve kültüre katılan bir toplumsal taban bulamazsak, bir zaman sonra kültür politikası üretme çabamız da yersiz ve anlamsız kacaktır. Bunun için örneğin belediyeniz sınırları içinde bulunan okullarla iş birlikleri yapabilirsiniz Sayın Başkan. Pek çok okul kültürel ve sanatsal etkinliklerinde bünyenizde bulunan mekânları kullanmak ve çalışanlarınızın tecrübelerinden istifade etmek için talepkâr olacaktır. Onları destekleyebilirsiniz. Ayrıca siz de yakınınızda bulunan üniversitelerin mesela müzik, görsel sanatlar veya gösteri sanatları bölümleriyle iş birlikleri geliştirebilir, bu kurumların deneyimli ve nitelikli kadrolarından beslenebilirsiniz. Esasında yetenek avlayan bu kurumlar da kendilerine teklif edeceğiniz iş birliği önerilerine sıcak bakabilirler Sayın Başkan. Bunu düşünmeye değer buluyoruz. Elbette bu iş birliklerinin hukuki altyapısı için bakanlıklar nezdinden girişimde bulunmanız icap ediyorsa, lütfen buna vakit ayırmaktan da kaçınmayınız.

Kültür ile eğitim politikalarının yerelde kesiştiği en önemli noktalardan biri kitap okuma salonları ve semt kütüphaneleridir Sayın Başkan. Sevinerek belirtmek isterim ki, 10-30 yaş arası çocuk, genç ve yetişkinler önceki nesillere göre daha çok kitap okuyor ve daha çok yayın yapıyorlar. Ancak ne yazık ki ne elverişli kitap okuma mekânları var yaşadığımız muhitlerde ne de yeterli sayıda kütüphane. Yaşadığımız mahallelerde bahsi geçen yaş aralığındaki çocuk ve gençlerin ihtiyaçlarını karşılayacak ama aynı zamanda mimari tasarım ve özellikleriyle prestij inşa edici semt kütüphaneleri ve okuma salonları açmanız ne iyi olurdu. Şayet bünyenizde bilgi evi gibi yapılar varsa hemen peşinen bir öneride bulunabilirim Sayın Başkan. Lütfen bu yapılara en azından kalıcı kütüphaneler inşa edilene kadar birer semt kütüphanesi işlevi kazandırınız. Söz gelimi ilinizde yahut ilçenizde 10 bilgi evi olsun ve yine söz gelimi bir bilgi evinde toplam 10.000 kitaplık bir kütüphane oluşturduğunuzu varsayalım. Eğer her bir bilgi evi birbirinden farklı 10.000 kitabı bünyesinde barındırırsa toplamda ilçenizde yahut ilinizde en az 100.000 kitaplık bir kütüphaneler bütünü oluşturmuş olacaksınız. Eğer bu semt yahut mahalle kütüphaneleri arasında bir de ödünç alış-veriş sistemi kurabilirseniz, o zaman önemli bir ihtiyacı karşılamış olursunuz. Elbette, Sayın Başkan, böyle büyük çaplı bir organizasyon için hem uzman kütüphaneci istihdamı hem de koordineli çalışılması gerektiği konuları izahtan varestedir.

Yapılan kültür-sanat faaliyetlerinin çeyrek, yarım yahut senelik analizleri çıkarılacak mı Sayın Başkan? Ve bunları yaparken akademiden veya düşünce kuruluşlarından destek alacak mısınız acaba?

Sayın Başkan, sizi temin ederim, bugün temel tartışma konumuz bazı çevrelerin ısrarla söylediği gibi kamunun kültür-sanat alanında var olup olmaması yahut bu alandan çekilip çekilmemesi değildir. Bugün meselemiz, kamunun kültürel alanı iyi yönetip yönetmediğidir. Mesele kamu otoritesinin bu alandaki tercihlerinin adil, eşitlikçi, niteliği önceleyen, katılımcılığı ve kültürel çoğulculuğu esas alan bir yönelime sahip olup olmadığıdır. Herhâlde bugün kimse kamunun tüm kültürel alanı hegemonyası altına alması fikrine sıcak bakmaz. Yerel yönetimler için iyi bir kültür politikası geliştirme ve uygulamanın halk nazarında meşruiyet ve rızalarını kazanmanın önemli anahtarlarından biri olduğunu söylememe müsaade ediniz. Bu ise kamu otoriteleri ile halk arasındaki iletişim, etkileşim ve müzakerelerin sürekliliğine bağlıdır. Yeni makamınızda başarılar dilerim Sayın Başkan. Yolunuz ve ufkunuz açık olsun.

Faruk Yaslıçimen

Öğretim Üyesi

İbn Haldun Üniversitesi Tarih Bölümü'nde araştırmalarına devam ediyor.

İstanbul'u Sevmenin Toplu Yolu

Ayşe Olgun

ZEKİ BEYNER, AKBABA, 11 EKİM 1967

İstanbul'u sevmezse gönül aşkı ne anlar, diyor fonda Münir Nurettin Selçuk. Kulaklığımı takıp, müziğin sesini sonuna kadar açıp İstanbul'u toplu taşıma yollarından keşfe çıkıyorum. Denizden, karadan dolaşa dolaşa İstanbul'un hikâyesini size yollardan yazmaya karar verdim. Bu mektubu okumaya hazır mısınız Sayın Başkanım?

Marmaray'a binip her gün tam Kazlıçeşme'ye ramak kala "Teknik bir arızadan dolayı beklettiğimiz için özür dileriz" anonsu yapılmasının sırrına kafa patlatmaya başlarım. Sahi neden? Hep aynı yerde bitmeyen bu teknik arıza yüzünden belki ucu ucuna yetişeceğimiz hattı hep aynı yerde aynı gerekçeyle kaçırıyoruz, neden?

Saygıdeğer Başkanım, size bu mektubu Üsküdar-Kazlıçeşme arası Marmaray'da en hızlı yolculuğunu yapmış mesut bir İstanbullunun saatinde gelmeyen MR11 hattını beklerken yaşadığı hayal kırıklığını anlatmak için yazıyorum. Bu mektubu yüz yıl önce İstanbul'a gezmeye gelen büyük dedem yazsaydı, eminim, İstanbul'a yeni yeni gelen tramvayları, bu tramvayların güzergâhlarını, tıkış tıkış içini dolduran yolcularını, Galata Köprüsü'nden geçen yayaların yaptığı ödemeyi, yağmur yağınca hamalların insanları suların üzerinden nasıl küfelerle taşıdığını anlatacak, yarı şaşkınlık yarı övgüyle bu mektubunu bitirecekti. Eğer bu mektubu elli yıl önce babam yazsaydı onun mektubunda en çok otobüslerin girdiği çamurlu yollardan ettiği şikâyeti dinleyecektiniz. Vapurların farklı mevkilerinde oturanların profilini çıkarıp, kültür sanat dünyasının entelektüel isimlerinin sohbetleriyle, kitaplarıyla mektubunu bitirecekti. Bugün yazdığım satırları size göndermeden önce eğer babama ve dedeme okusaydım "onlar bana saatinde gelmeyen otobüsler"in onların zamanında bir nimet olduğunu çünkü pek çok güzergâhta toplu taşıma araçlarının bile olmadığını hatırlatacaklar, en yakın toplu taşımaya ulaşmak için yürürken çamura batmış çizmelerini göstereceklerdi. Vapur seyahatlerimde pencereden seyrettiğim güzelim İstanbul manzarasına ise eminim, burun kıvıracaklardı. Ama ben bu mektubu kimseler okumadan siz okuyun istiyorum ve mektubumu yazmaya başladığım MR11 hattının Kazlıçeşme durağında sizinle buluşmayı arzu ediyorum.

Toplu taşıma kullanan İstanbul halkı için küçük, benim için büyük sorunların yaşandığı Kazlıçeşme-Cevizlibağ hattıyla tanışma hikâyemi önce anlatayım: Bundan tam üç yıl önce Fatih-Edirnekapı'dan Üsküdar-Salacak'a evimi taşıdım. İş yerim Topkapı'da olduğu için yıllardır ulaşım sorunu yaşamamış bendenizi ailem ve arkadaşlarım tecrübelerinden yola çıkarak, "Boşuna yolda zamanını geçirme, evinle işin arası taksiyle beş dakika, bu konforu bırakma" diye uyardılar. Ama ben bu uyarılara kulak asmayıp soluğu Üsküdar'ın sessiz

sakin âdeta cennetten bir köşesinde aldım. Zira "evinle işin arası taksiyle beş dakika" diyenler benim o güzergâhta her gün sarı taksicilerden nasıl yaka silktiğimi bilmiyorlardı.

Godot'yu, pardon MR11 hattını beklediğim Kazlıçeşme durağına benimle buluşmaya gelecekseniz bu taksilerden birine atlayın, derim. Nasıl denir, bazı şeyler anlatılmaz yaşanır. Mesela ben şu an gelmeyen hattı beklemeye razıyım ama yan tarafımda dizilmiş şu taksilere binmeye inanın cesaretim yok. Çünkü yirmi beş yıl boyunca neredeyse her gün binmek zorunda kaldığım taksilerden bıktım usandım. Havalimanında "Edirnekapı'ya gideceğim" dediğim için arabadan beni zorla indirip pişkin pişkin daha uzun mesafe için yolcu bekleyeni mi anlatsam, Maçka Taksi durağının kapısına ellerinde bir bardak çayla dizilmiş şoförlerin "Önce nereye gideceğini söyler misin?" demelerini mi, şu an bilemedim.

MR11 hattı saatinde çalışmaya başlarsa İstanbul'un güzelleşeceğine inanmaya başladığımı biliyor musunuz?

Yoksa Eyüp-Edirnekapı hattında "Fatih tarafına dönmem-dönersin" diye girdiğimiz söz düellosunun sonunda "Sana hakkımı helal etmiyorum" diyerek küsen şoför abinin o kaprisli hâline mi değinsem? En iyisi güzergâhı uzatmalarına razı gelmişken taksimetrede "şehir dışı" tarifesini görünce fal taşı gibi açılan gözlerimi hayal edin, diyeyim. Aman neyse sözü çok uzatmadan "Oğlum askerde, bana para ver, ona göndereceğim" diyen şoför amcayı yarı kızgın yarı buruk anarak bu hikâyeyi noktalayayım.

Ama şunu bilin isterim: Bu taksicilere ne şikâyet edilen telefon hatları ne de yazılı dilekçelerim dur dedi. Bu şikâyetlerden sonuç alamayan sadece ben değilim, değil mi? Zaten taksi şoförleri de "Şikâyet edeceğim sizi" dediğimde pişkince "Nereye edersen et" diyorlar yani onlar da durumun farkında. Fakat yine de tecrübelerimden yola çıkarak şunu söyleyebilirim: Mesleğine ve yolcuya saygısı olmayan taksiciler genellikle aynı durakta ve güzergâhta konumlanmış olduğu için çok zorda kalmadıkça o güzergâhlarda taksiye binmemeye çalışıyorum. Mesela Kazlıçeşme durağından. Mesela AVM önlerinden, Taksim Meydanı'ndan mesela. Havalimanından mesela. Asla ve asla Yenikapı İDO hatlarının önünden mesela... Yok yok, ben sizi uyarayım, bu liste böylece uzar gider. Ama şunu gönül rahatlığıyla söyleyeyim, Üsküdar Marmaray önündeki duraktan herhangi bir taksiye yakın mesafe de olsa gönül rahatlığıyla binerim, biniyorum. Çok şükür!

Ben bunları yazarken bir yandan da yan tarafımda müşteri yerine sinek avlayan taksicilere bakıp kıs kıs gülüyorum. Ama bu gülüş yüzümde donup kalıyor zira hâlâ MR11 hattı ortada yok. MR11 hattı saatinde çalışmaya başlarsa İstanbul'un güzelleşeceğine inanmaya başladığımı biliyor musunuz? Ama önce bu toplu taşıma araçlarıyla güzel başlayıp kötü biten ilişkimin en başına dönmek isterim. Hikâye şöyle başlıyor:

Üsküdar'a taşındığımda vapur hattını kullanan mutlu mesut bir yolcuyken iş yerinden bir arkadaşımla bir gün ayaküstü muhabbete daldık. Muhabbet dönüp dolaştı, şu soruya geldi: "İşe nasıl gidip geliyorsun?" Ben de gayet memnun bir şekilde Harem'den Sirkeci vapuruna binip oradan da tramvayla Topkapı'ya geldiğimi söyledim. Arkadaşım da "Marmaray'a binsene, 10 dakikaya Kazlıçeşme'desin, oradan da MR11 hattı var, gazetenin önüne kadar geliyor" deyip, deyim yerindeyse eşeğin aklına karpuz kabuğu düşürdü. Ne

yalan söyleyeyim ilk başta öyle koştura koştura işe gelmeye niyetim yoktu, dolayısıyla Harem'den arabalı vapura binmeye devam ettim. Neden Üsküdar-Eminönü değil de, Harem-Sirkeci derseniz size bu iki hat arasındaki naifliklerden bahsetmek isterim. Arabalı vapurlar 24 saat çalışıyor, gündüz vakti biri kıyıdan ayrılınca diğeri kıyıya yaklaşıyor. O dev vapurda yolcu sayısı çok az çünkü genellikle araç ulaşımı için tercih ediliyor. İçinde namaz odasından tutun da çocuklar için oyun alanına kadar her şey düşünülmüş. İstanbul'un en güzel manzarasını seyrede seyrede sizi karşı kıyıya ulaştırıyor. Evden yaptığım tostla bu vapura binip, yanına büyük cam bardakta çay alıp denize açıldın mı yapacağın kahvaltının keyfine diyecek yok. Ama Üsküdar'dan kalkan vapurlar öyle mi? Bir kere her vapur seferi arasında 20-30 dakika var. Birini kaçırdıysan vay hâline. Hadi ondan geçtim, dünyanın en çirkin görünümlü vapurları (yoksa akvaryum mu desem) bu güzergâhta hizmet veriyor. Akvaryumda deniz yolculuğu mu? Yok, ben almayayım. Hatta ona bineceğime Marmaray'a biner, hızı artırır, yanından geçtiğim balıkları hayal ederim, daha iyi.

Fakat başta öve öve bitiremediğim arabalı vapurlara binerken yavaş yavaş güvenlik önlemindeki çifte standardı fark etmeye başladım. Vapura binmek için her gün el çantamı kocaman ama son derece yavaş çalışan bir X-Ray cihazından geçirmem gerekiyordu. Üstelik vapura arabasıyla binenlere böyle bir güvenlik zorunluluğu yoktu. Bir gün Sirkeci İskelesi'nde, bir başka akşam da Harem İskelesi'nde çantamı geçirirken vapuru kaçırdım ve tepem attı. Oradaki polislerle tartışma yaşadık. Yanlarına gidip cevabını istediğim şu iki soru oldu: Neden arabalar ve arabaların içindeki insanlar güvenlik için aranmıyor da arabası olmayan yolcular sadece çantalarıyla bu güvenlikten geçmek zorunda? Neden aynı çantayla az ileride Üsküdar İskelesi'nde istediğim vapura binebiliyorum da burada aranmadan binemiyorum? Bavullar için konulmuş bu dev cihazda benim el çantamın işi ne? Bu saçmalığı biri bana açıklasın!

Tabii altı polis birleşip bu soruma cevap bulmak yerine kimlik bilgilerimi isteyip hangi örgüte mensup olduğum yönünde sorulara kafa patlatmak istediler ve ipler orada koptu, olaylar gelişti ve son diyaloğumuz en gergin polisle şöyle oldu:

-Bu güzergâhı kullanmak zorunda değilsiniz, beğenmiyorsanız uygulamayı, başka güzergâhtan karşıya geçin.

-Hangi güzergâhı kullanacağımı size mi soracağım, istediğim yerden karşıya geçerim.

Ama tabii işler bu diyalogdaki gibi olmadı. Bozulan sinirlerimi biraz olsun yatıştırmak adına bir süre Marmaray-Kazlıçeşme hattını kullanayım, oradan da MR11'e bineyim, dedim. Sonraki gün doğrudan Marmaray'da soluğu aldım. Oh ne güzel ama neden bazı hatlarda güvenlik önlemi var bazı hatlarda yok meselesine bir kere kafam takıldı. Yani iskeleden iskeleye değişen güvenlik sorunu diğer toplu taşımalara da garip bir şekilde uygulanmıyor muydu? Uygulanıyordu. Bu sefer güvenlik önlemlerinin nasıl uygulandığının haritasını çıkarmak için bir İstanbul yolculuğuna çıktım. Günler sonra ortaya çıkan tablo şu oldu:

Metroya biniyorsanız güvenlik önlemi havaalanı ve otogar dâhil hiçbir güzergâhta yok. Marmaray'a biniyorsanız Kazlıçeşme, Üsküdar, Sirkeci ve Ayrılık Çeşmesi'nde yine yok ama Yenikapı'dan biniyorsanız var. Üstelik bazen el çantası olanlara bazen sadece bavulları olanlara uygulanan bir güvenlik kontrolü bu. Yani o an güvenlikçinin koyduğu kural neyse o geçerli. Üstelik havaalanına gidecekseniz güvenlik var ama Taksim tarafına gidecekseniz güvenlikten çantanızı geçirmeye gerek bile yok. Tramvaylara nereden binerseniz binin, arama tarama bu güzergâhta yok. Metrobüs ve otobüs hatları da öyle. Yani tek kelimeyle: Safsata!

Neyse bütün İstanbul'u dolaştıktan sonra kendi rutin güzergâhıma döndüm: Üsküdar'dan Marmaray'a binip Kazlıçeşme durağında indim ve toplu taşıma kullanan yolcuları en şanslı olanlardan en şanssız olanlara kadar gruplamaya başladım: Vapur kullananlar İstanbul'un en keyifli yolculuğunu yapıyorlar. Zaten vapur keyfi deriz de ne bileyim otomobil keyfi, metro keyfi falan demeyiz, değil mi?

Tramvay ve metrolar da çok güzel. Hele metro duraklarının duvarlarını süsleyen sanat eserleri şahane. Üstelik Avrupa'nın pek çok şehrindeki köhne metrolardan çok daha konforlular. Metro ve tramvay rahatlığına biraz nostalji katmak isteyenler İstiklal Caddesi'ndeki ve Tünel'deki iki tramvayı listelerine ekleyebilirler. Hızlı ve trafik sorununu aşmış toplu taşıma deyince hepimizin aklına metrobüs geliyor değil mi? Evet çok hızlı ve evet İstanbul'un bir ucundan diğer ucuna âdeta "uçarak" gidiyoruz ama konforlu yolculuk isteyenlerin değil de acelesi olanların listesinde yıldız toplayacak bir toplu taşıma aracı diyebilirim. Şahsen o kalabalıkta yolculuk etmek istemem ve bu toplu taşımayı kullananlara oksijeni bol yolculuklar dileyip arkalarından nazikçe el sallayabilirim. Minibüs ve halk otobüsü yolcularına gelince "Ah siz ne kadar şanssızsınız!" nidasıyla boyunlarını daha da bükmeye yüreğim dayanmaz doğrusu. Bu yüzden hızlıca Marmaray'a binip her gün tam Kazlıçeşme'ye ramak kala "Teknik bir arızadan dolayı beklettiğimiz için özür dileriz" anonsu yapılmasının sırrına kafa patlatmaya başlarım. Sahi neden? Hep aynı yerde bitmeyen bu teknik arıza yüzünden belki ucu ucuna yetişeceğimiz hattı hep aynı yerde aynı gerekçeyle kaçırıyoruz, neden?...

Vapur kullananlar İstanbul'un en keyifli yolculuğunu yapıyorlar. Zaten vapur keyfi deriz de ne bileyim otomobil keyfi, metro keyfi falan demeyiz, değil mi?

Neyse, evet yine Kazlıçeşme durağındayız. Ben bu durakta inen Marmaray yolcularını beşe ayırıyorum. Yolcuların bir kısmı durakta bekleyen servislerine ya da özel araçlarına biniyor ve bunlar sanırım Marmaray'ın en mutlu yolcu sınıfını oluşturuyor. Diğer bir grup duraktan bir türlü kalkmayan minibüse ya da en uzun mesafeden götürmeye ant içmiş sarı taksilere yöneliyor (Allah kurtarsın). Diğerleri ise Kazlıçeşme'den kalkan İETT hatlarına doğru yürüyor. Sarı renkli İETT otobüslerine doğru yürüyenler şanslı yolcu grubunu oluştururken benim gibi bahtsızlar pembe ya da bordo renkli olanlara biniyor. Neden sarı renkli hatların yolcuları mutluyken bizler mutsuzuz diye araştırırken şunu öğrendim: Meğer Büyükşehir İETT'nin bazı güzergâhlarını özelleştirmiş. Özelleştirilen güzergâhlarda çalışan şirketler yolcu sayısı az olunca "aman kazancımız düşecek" endişesiyle otobüs göndermiyormuş. Böylece yolcunun az olduğu saatlerde işe 10 dakikada gitme hayali kuran benim gibi bahtsızların bu hayalleri yarım saat 45 dakika içinde suya düşüyormuş. Yapılan şikâyetlere her seferinde verilen cevap ise şu: "Teknik bir arızadan dolayı otobüs saatinde kal-

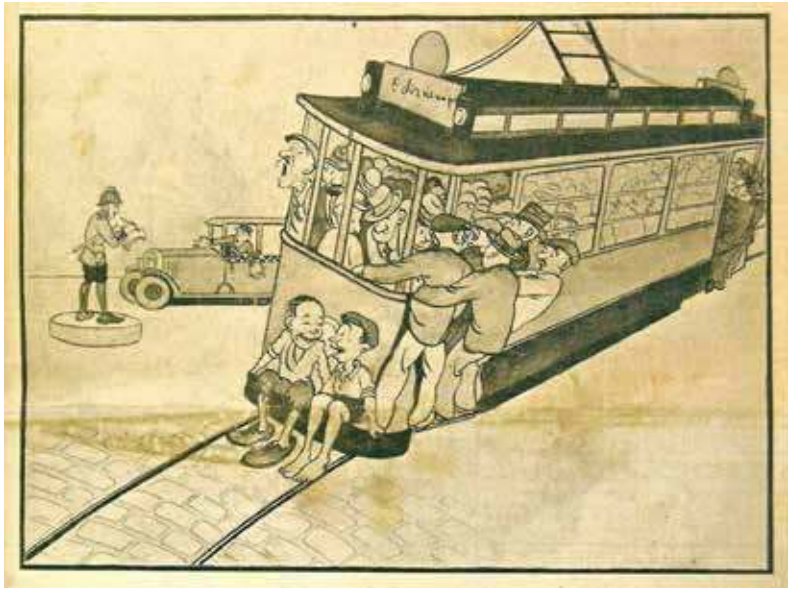

BİR ZAMANLAR ÇOCUKLARIN EN BÜYÜK EĞLENCESİ, TRAMVAYA ASILARAK GİTMEKTİ. YASAKLAMA VE PARA CEZASINA RAĞMEN ZABITA, BİR GÜNDE, TRAMVAYA ATLAYAN YA DA ASILAN DOKSAN ÇOCUĞU YAKALAYIP AİLELERİNE TESLİM EDİYOR VE PARA CEZASI KESİYORDU.

12 AĞUSTOS 1933 TARİHİNDE "AKBABA"DA YAYIMLANAN KARİKATÜR, BU DURUMU ANLATIYOR.

kamamıştır." Bu arada özel hatlarda çalışan tecrübesiz şoförlerin mutsuzluğu çoğu zaman kulağıma kadar geliyor. Zira otobüslerde en sevdiğim koltuk şoförün hemen arkasındaki o yüksek koltuğun pencere kenarı. Şoförün yolda arkadaşlarına yakınırken yaptığı telefon konuşmalarına da ister istemez birkaç kez tanık oldum. Anladığım kadarıyla yolcuları gibi bahtsız bu şoförler asgari ücretle çalışıyorlarmış.

Bu sıkıcı hatlardan her seferinde kendimi metroya atan bir toplu taşıma yolcusu olarak şunu itiraf edeyim: Metro güzergâhına yakın her adresi çok seviyorum ve üşenmeden İstanbul'un bir ucundan diğerine koşarak gidiyorum. Benim gibi trafiğe girmekten nefret edenler için metro hatları gerçekten bir harika. Yıllarca "Orası çok uzak, trafiğe giremem" diye geri çevirdiğim etkinlikler metro duraklarına yakınsa beni artık kim tutar. Tabii bir de İstanbul gibi büyük bir şehirde gece 00.00'dan sonra da metrolar çalışsa harika olacak. Çünkü diyelim ki bindiğin uçak rötar yaptı ve Atatürk Havalimanı'na gece yarısı indin. Metro ve Marmaray yok. Peki, karşıya nasıl geçeceksin? Seni ancak Taksim'e kadar götüren HAVAŞ servisiyle mi? En iyisi Taksim'de indikten sonra 06.00'da hareket edecek metroyu beklemek için bir kafeye mi sığınmak? (Gecenin üçünde çay içerken seyre daldığın Taksim Meydanı bildiğin meydan değil, benden söylemesi.)

Marmaray'la uçarak bir yakadan bir yakaya geçmenin mucizesini anlatırken Avrasya tünelini açarak bu hevesimi kursağımda bıraktığınızdan da bahsetmek isterim ayrıca. Bir de özellikle habere giderken o yoğun trafikten nasıl çıkacağız tedirginliğini yaşarken Dolmabahçe tüneline girmenin cennette bir köşe kapmışsın hissini yaşattığını söylemesem olmaz.

Ama Sayın Başkanım, aramızda kalsın benim favorim nostaljik vapurlar. Öyle ki ne zaman iş çıkışı tramvaya atlayıp Eminönü İskelesi'ne gitsem orada Çengelköy yolcularının binmesini bekleyen o eski vapurları görünce Üsküdar yerine vallahi Çengelköy vapurunda kendimi buluyorum. Şu an bu mektuba da yine Çengelköy vapurunda devam ediyorum. Mektubu bırakıp şu güzelim İstanbul'u içime çekmek istiyorum aslında. Bu hissi geçende de Üsküdar'dan bindiğim nostaljik Eyüp vapurunda yaşadım. Koç Müzesi'ne giderken kendimi siyah beyaz bir Türk filminin içinde sandım.

Bana göre İstanbul'un en güzel fotoğraflarını bu deniz yolculuklarında çekmek mümkün. Adalar güzergâhından İstanbul'u seyretmek, Beşiktaş'tan Kadıköy'e giderken kıyıları selamlamak, Karaköy'den vapurla denize açılırken Tarihî Yarımada'ya göz kırpmak öyle güzel ki...

Eğer İstanbul'da yaşıyor ve bu şehrin güzelliklerine şahit olmak istiyorsanız size vapur iskeleleri dışında Yenikapı'dan kalkıp salına salına Sarıyer-Hacıosman'a giden metronun Haliç durağını adres olarak verebilirim. Bu duraktan özellikle gün batımını seyre dalmanın keyfi bir başka. Ve son olarak vereceğim bir başka adres daha var: Eminönü'nden Karaköy'e doğru giden tramvaya binin, köprüye yaklaşırken ve köprüden çıkarken telefonunuzun kamerasını pencereye çevirin ve o nefis görüntüyü kaydedin, derim.

Sayın Başkanım, mektubumun son satırlarını yine MR11 hattını beklediğim o meşhur duraktan yazıyorum. Belki bisikletle gelmek istersiniz diye bir yandan da gözüm bisiklet yolunda! Mektubumu size teslim etmek için yolunuzu gözlüyorum.

Ayşe Olgun

Gazeteci

Yeni Şafak gazetesinde pazar ve kitap ekleriyle meşgul. Gezer, okur, yazar.

UYKU PERİSİ

BELLONA

YOGA SERİSİ

ZİHİNLE BEDENİN BÜTÜNLEŞTİĞİ

UYKU DENEYİMİ

YOGARHYTHM

BELLONA INNOVATIVE TECHNOLOGY

Kusursuz bir uyku deneyimi sunan Yoga Rhythm yatak, uyurken vücudunuzun kendini yenilemesi ve güne enerjik başlaması için tasarlandı. 5 bölgeli yay sistemi ve ekstra konfor sağlayan fermuarlı pediyle uyku kalitesini en üst düzeye çıkaran Yoga Rhythm teknolojisi ile siz de tanışın.

444 33 99
bellona.com.tr

/bellonamobilya /bellonamobilya /bellona /bellonamobilya

Emine Öğün

Biz Hep Böyle Değildik!

Şehirlerimiz 20. asrın başında çok güzeldi. Hadi o kadar uzağa gitmeyelim, bundan kırk yıl öncesine bakalım. O yıllarda bile ilginç dokular görüyoruz. Uzun zamandır ciddi bir bozulma yaşayan şehirlerimizin durumuna bugün iyi diyemeyişimizin çeşitli nedenleri var. İmar planlarının bütünlükten yoksun olması ile başlayım. İstanbul'da her ilçenin kendine göre imar planı hazırlatıyor olması bizi bütüncül yaklaşımdan yoksun bırakıyor. İmar artışları, kentsel altyapıya çok ciddi zarar veriyor. Evet, talep var fakat bunun farklı bir şekilde ele alınması, ciddi bir değerlendirilmeye tabi tutulması gerekiyor.

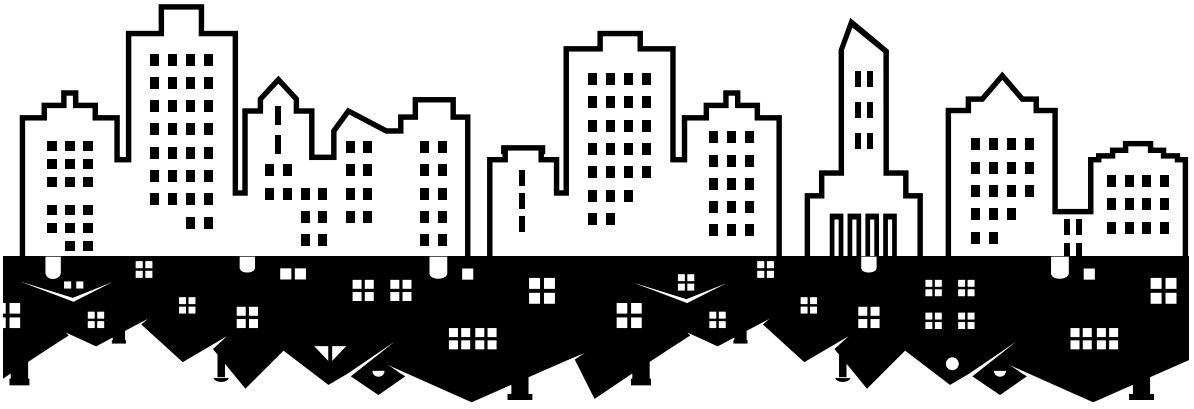

Kentsel donatımıza baktığımızda ise müthiş bir tutarsızlık ve kalitesizlikle karşılaşıyoruz. Her ilçe belediyesi kendi kafasına göre kaldırım düzenleyip, istediği gibi çöp kovası yerleştiriyor. Diyelim ki ilçenin biri çok düzgün bir iş yaptı. Bu düzgün işi bırakın devam ettirmeyi, diğerleri fark etmiyorlar bile. Bu düzenlemeler karşısında şehir sakinleri ister istemez olumsuz etkileniyor. Ve farkında olmadan onların da çevreye bakışı değiştirilmiş, sorumlulukları yok edilmiş oluyor. Oysa sorumluluğun inşası ancak kamu eliyle yapılan işlerin sürekli olarak aynı derece ve kalitede olmasıyla mümkündür.

Belediyelere düşen görev, merkezî hükûmetle dayanışarak ülke ölçeğinde bir planlama için devletin tüm birimleriyle el ele çalışmaktır. Yerelde birtakım küçük dokunuşlar yapılırken yeşili, yayayı ve hayvan haklarını koruyan, israftan kaçınan, gereksiz gösterişten uzak düzenlemeler yanında trafik meselesini asgariye indirmek üzere iş yeri-konut alanları ilişkisini yaya ulaşımını önceleyerek yani hareketliliği azaltarak düzenleyecek yeni şehirler, yeni ulaşım modelleri araştırılmalı. İstanbul'daki deniz ulaşımı çok daha efektif hâle getirilerek başlanabilir mesela. Bazı semtlere eklenen seferler ile bunu başardığımız söylenemez.

Doğal olmayan geometrik peyzajlar, ağaçları küstüren haşin budamalar

Kara yollarındaki geometrik sözde peyzaj süslerini ele alalım. Yanından hızla geçtiğimiz zevksiz desenler çözüm olamaz. Hem sürat hem de sözde desenler zaten bitkiyi algılamamıza engel. Bu alanlarda ağaç, çalı gibi az bakım gerektiren bitkileri kullanarak tabiatı düzenlersek israf önlenmiş, çevreye daha doğal bir görünüm kazandırılmış olur. Uyduluşmuş bu kitsch ve arabesk desenler kültürümüze, geleneğimize zıt. Halkın kullandığı park, bahçe ve yeşil alanlarda da suni, gösteriş içeren düzenlemelerden ve sarfiyattan kaçınılmalı. Tüm bunların nasıl yapılacağı bilinmiyorsa kaynak olarak Sedad Hakkı Eldem'in *Türk Bahçeleri* kitabına bakılabilir. Böylece ecdadımızın tabiatın kendi güzelliğini bozmadan zengin bir işi nasıl yaptığı, insanların da bu doğallığın içerisinde nasıl keyifle yaşadığı görülür. Sedat Bey'in kitabı, bize ilham verecek bahçe ve mahalle örnekleriyle dolu. Mazimize bakmalıyız.

Sürekli karşılaştığım ve bir türlü akıl erdiremediğim işlerden biri de şehrimizdeki ağaçlara yapılan haşin budamalar... Bu konuda, uzmanlarla konuşulabileceği gibi internet ortamında yapılacak basit bir tarama ile işin doğrusu görülebilir. Yeni literatürler ağaçları küstürdüğü için haşin budamayı reddediyor. Yeşili her geçen gün azalan bir şehirde yaşıyoruz. İlkbaharda yapraklarıyla bizi neşelendirecek ağaçların motorlu testerelerle formunu hiç gözetmeden, rastgele, kaba bir şekilde budanıyor olması, bir insanın kolunun bacağının kesilmesinden neredeyse farksız. Ayrıca, az sayıda yerde mevcut yeşili güzel bazı noktalarda da anlaşılamayan bir eksiltme var. Bu da ciddi bir çoraklaşmaya sebep oluyor. İstanbul'un çınarları çok güzel ağaçlardı, onları da hızla kaybediyoruz. Sıklıkla manolya dikiliyor ama bu ağaçlar kaç senede gelişecek, kimse sormuyor. İthal türlerden vazgeçilip, yerli türlere dönülmesinin önemini bu vesileyle bir kez daha vurgulamak isterim.

Kentsel dönüşümde gelinen tuhaf nokta

Bir tasarımcının, tek seferde yaptığı herhangi bir hamle yani tasarım maalesef ki hastalıklıdır. Tasarımcının, plancının kararları sadece malikleri ve yatırımcıyı değil, hepimizi etkilemekte; Hayatımızı biçimlendirmekte. Hâlbuki şehir hepimizin ortak yaşam alanı. Şehrin meydanları, sokakları, caddeleri zaman içinde yavaş yavaş biçim değiştiriyor. Anadolu yakasından örnek verecek olursak cadde üstünde bir binaya sadece beş kat müsaade edilirken, ikinci sıradaki binaya yirmi kat yapılaşma hakkı veriliyor. Buradaki plan tutarlılığı nerede, bunu kimse sormuyor. Tutarlı davranmak mecburiyetinde olunan en önemli mevzulardan biri planlama kararları.

Kentsel dönüşümde son derece tuhaf bir noktaya geldik. Bazı bölgelerdeki imar durumu nedeni ile hiçbir şey yapılamıyor çünkü orada rant sağlanmıyor. Binalar çökme tehlikesiyle karşı karşıya. Planlama, adaletli büyümeyi düzene koyan bir mekanizmadır. Şehrin planı da böyle olmak zorunda. Hâlbuki çevrede sadece kâr maksimizasyonu peşinde koşan gösterişçi endişelerle yapılan çalışmalar görmekteyiz.

Şehirlinin hayatını kısmen kolaylaştıracak herhangi bir mekanizmanın harekete geçirildiğini henüz görmedik. Taşıtların belirli aksları kullandığı, diğer tali aksların, sokakların servisler, acil geçişler dışında bisikletliler, yayalar tarafından kullanılabildiği, kısmi yeşil sokaklara dönüştüğü herhangi bir çalışmaya rastlamadık. Arabaların vazgeçilmez kabul edildiği, öncelendiği bir şehir, nasıl kabusa dönüşüyor, ortada. Şehrimizin dönüşümü için nüfusu azaltmak, yeni çekim merkezleri oluşturmak, baskıyı merkezden uzaklaştırmak yapılacak doğru planlamayla mümkün. Doğru planlamayı ise bu işi bilenler yapmalı.

Mimarlık günlük hayata dair basit sorunları çözebilme yeteneğidir!

Maalesef günümüzde bilen insan sayısı da giderek azaldı. Burada üniversitelere büyük sorumluluk düşmekte. Ülkemizde uzun süredir mimarlık okulları dört senelik. Öğrencilerin kimi yüksek lisans hatta sonra doktora yapıyor. Fakat bu süreçte onlara bir pratiğin içinde mesleği öğrenmek gibi bir şart koşulmuyor. Staj mecburiyetleri bürolarda bir aylık. Üniversitede ise ilk iki yıl çizimi, render yapmayı yani göz boyamayı öğreniyorlar. Sonraki senelerde üç veya beş tane proje hazırlıyorlar. Bu projeler çoğunlukla müze, öğrenci merkezi, tiyatrodan oluşuyor. Aslında insanların yaşam alanları yani konutları, iş yerleri, sokak-

Kentsel dönüşümde son derece tuhaf bir noktaya geldik. Bazı bölgelerdeki imar durumunda hiçbir şey yapılamıyor çünkü orada rant sağlanmıyor. Binalar çökme tehlikesiyle, bina sakinleri de ölümle karşı karşıyalar. Planlama, adaletli büyümeyi düzene koyan bir mekanizmadır. Şehrin planı da böyle olmak zorunda. Hâlbuki birtakım gösterişçi endişelerle yapılan çalışmalar görmekteyiz.

ları nasıl tasarlanır, nasıl yaşanır kılınır, bununla ilgili herhangi bir etüt çalışması yok. Üniversiteden mezun olan gençler, insanları şaşırtacak, "vay canına" dedirtecek değişik işler peşinde koşan bireyler oluyorlar. Hâlbuki mimari bu değil!

Mimari günlük hayata dair en basit sorunları çözebilme yeteneğidir. Mimarlar, çevrenin niteliklerini, kalitesini yükseltecek işler inşa eden bir zihne sahip olmalılar. Gösteriş yapmak, her seferinde büyük bir yetenek sergilemek zorunda değiller. Birkaç yıl önce *Hürriyet* gazetesi Türkiye'nin 100 önemli yapıtına dair liste yayınladı. Yapıların çoğu arkeolojik veya tarihî eserlerdi. Bu liste trajedinin büyüklüğünü ortaya koymakta. Biz iyi mimari üretemiyoruz. Biz iyi mimar eğitemiyoruz. Üniversitelerimizde, iş verme düzenimizde, işi tanımlama mekanizmamızda, iş veren ayağında sorunlarımız var. Önemli ve unutulmaması gereken nokta şu: Önceden biz çok güzel şehirlere sahiptik. Biz hep böyle değildik! Güzel şehirlerin inşası hangi esaslarla, hangi imkânlarla hangi zihniyetle mümkün olur, tartışmamız gerek.

Bütün Anadolu şehirleri nasıl birbiriyle aynı oluyor?

Apartmanın en kötü ya da çirkin örnekleri memleketimizi istila etti. Halkın apartman dairesine sahip olma isteği geliştirildi. Türk insanına hem yakın tabiat ilişkisi imkânı hem de sıcak su, ısınma vb. kolaylıklar geleneksel az katlı bahçeli yerleşimlerde de sunulabilirdi. Ancak, halkımız başka bir çözüm yokmuş gibi önüne koyulan örneklerle zorla apartman konforunu tercih eden bir tavra yöneltildi. Eminim ki böyle olmasa insanımız "Yeter, bunların hiçbirini istemiyorum, bu bir felaket!" diyecektir. İki üç katlı, bahçeli, tabiatla ilişkisi olan, zemine kolay ulaşılabilen, aynı zamanda apartmandaki tüm imkânlara sahip, ısınan, sıcak suyu akan evler neden olmasın! Sanki bunların hepsi sadece apartmanlarda, çok katlıda olurmuş gibi bir illüzyon yaratıldı. "Başka türlü olamaz; ahşap, kerpiç, taş evler geçmişte kaldı; ilkel bunlar" muamelesi yapılıyor. "Onları terk et, onların sorunları var; bırak, bu daha güzel, modern, çağdaş" deniliyor. İnsanın çevresinin sorımluluğunu alarak, güzellikleri yaşama hakkını tekrar tesis etmeliyiz. Ama önce buna niyet etmeniz, bu felaketi idrak etmeniz lazım.

Bütün Anadolu şehirleri nasıl aynı çirkinlikte oluyor? Baktığımızda hepsinin İstanbul'u taklit ettiğini görüyoruz. İstanbul'un tarihî yerleri aklınıza gelmesin. İstanbul'un varoşlarına bakın. Anadolu, bu varoşun taklididir. İstanbul'un varoşu derken ayrımcılık yaptığım düşünülmesin. Elit kabul edilen Nişantaşı ya da Suadiye de -pimapen, mermer gibi malzemeleri daha kaliteli olsa bile- nitelik ve mimari dil olarak diğer semtlerle aynı düzeydedir.

Varoluşumuzun esasını yeniden anlamak, idrak etmek mecburiyetiyle bu dünyadayız. Eğer bizler dünyanın yaratılışı itibariyle var olan dengelerini göz ardı edip, risklerini kendi aklımızla aşabileceğimizi, icatlarla bunu yönetebileceğimizi düşünürsek gaflete düşmüş oluruz. Trafik sorununu mühendislik çözümleriyle aşmaya çalışmak, sorunun üzerine körükle gitmektir. Çünkü daha fazla araç hareketliliğini, yaptığınız yeni ulaşım aksларıyla, siz mümkün kılıyorsunuz. Yani oluşan imkân, talebi artırmaya devam ediyor. Mevcut kapasiteyi hesaplıyorsunuz ama önünüzdeki on on beş yılda artarak yönetilemez hâl alacağını göz ardı ediyorsunuz. Bu sefer yine aynı mekanizmayı kullanarak aynı düşünce sistematiği içinde yenilerini yapmak mecburiyetinde kalıyorsunuz. Ve bu birbiri ardına gelen, çığ gibi büyüyen bir mesele olup çıkıyor.

İstanbul'un sonu gelmeden göç planlaması yapılmalı

İstanbul'un patlaması nasıl olacak, bilemiyoruz. Ama bu sürdürülebilir değil, mutlaka son bulacak. Bu son, gelmeden şehrin üzerindeki göç baskısını -ki şimdi az da olsa geriye göç başladı- düzenlemeye çalışalım. Mutlak bir başarı sağlanamaz ama dikkatli tedbirler alınabilir.

Ülkemizde tarım ve hayvancılık destekleniyor. Sanayide, bazı SSK primlerinde, usta yetiştirme eğitimlerinde destek ve teşvik var. Bunun Türkiye'nin şehirleşme meselesine entegre

edilerek ele alınması, boşalan Anadolu şehirlerine geriye göçün alınan tedbirlerle teşviki gerekiyor. Türkiye'nin her yanında birçok üniversite açıldı. Bu üniversiteler aslında nüfus hareketlerini tetiklemekte. Teşvikler yeni iş yerleri, iş kolları, sanayi, yeni üniversiteler, diğer eğitim yatırımları ülkenin bölgeler arası dengeli büyüme esası gözetilerek düzenlenmeli; bu imkânlar insanlarımızın yeni, güzel şehirlerde yaşamaları için fırsata çevrilmeli.

İstanbul'u tek başına ele almanız mümkün değil. Konuyu ülke ölçeğinde düşünmeliyiz. Burada 20 milyon insan var, şehri biraz boşaltacağız, içerisinde yeni boş alanlar açacağız veya onu dönüşüme tabi tutacağız, dendiğinde mutlaka memleketin diğer köşeleriyle ilişkili olarak bir tersine göçü hesaplamış olmalıyız. Bu mesele ciddi bir zaman ve planlama istiyor. Disiplinlerarası -mimarlık ve planlama bilim dallarının dışında- bir hareketi hatta halkın katkısını, gönüllülüğünü de gerektiriyor.

Batı Avrupa, mesela Almanya'ya baktığımızda arazi kullanışında büyük oranda tutarlılık görüyoruz. Ancak sadece Batılı örneklere değil, kendi büyük geleneğimize de bakalım.

Türkiye 780 bin km^2, Almanya 360 bin km^2 ve yemyeşil bir ülke. Google Earth'te ya da Yandex'te dolaştığınızda Almanya neden böyle diye sorabilirsiniz. Almanya özelinde tarihî merkezler ve çevredeki yerleşmeler nasıl düzenlenmiş, inceleyelim. Anadolu'daki önemli tarihî merkezlerimizden Erzurum, Sivas, Kayseri, Gaziantep gibi şehirlerimizin etrafında bir plan dâhilinde, belirli bir programlamayla, sanayisiyle, hayvancılığıyla, ziraatıyla gerekli destekleri vererek çeşitli iş kollarını dâhil edip İstanbul'dan Anadolu'ya insanların kendiliğinden gitmeleri düzenlenebilir. Bunun için hâlâ geç değil.

Memleketimizin kültürel değerleri yok olma noktasında... Osmanlı müziğiniz istediğiniz kadar güzel olsun, o müziği dinlediğiniz mekânla müzik arasında ilişki yoksa o müzik aslında kendi başına ölü bir nesneye dönüşmüştür. Bu anlamda mekân çok önemli. Mekân, insanı terbiye etmiyorsa nasıl bir toplum tahayyül edeceksiniz?

Deprem öncesi özellikle İstanbul için tedbir alınmalı!

Babam Turgut Cansever, İstanbul depreminden etkilenecek İstanbulluları yeni şehirlere taşıma projesi hazırlamıştı. 17 Ağustos 1999'da başlattı. İki yılın sonunda kendi imkânlarıyla iki cilt kitap yayınladı. Birinci cilt yeni şehir kurmanın meseleleriyle ilgili. Bunun zorluklarının tartışıldığı toplantıları, ikili konuşmaları, kendi yazı ve görüşlerini içeriyor. İkinci cilt ise Trakya'da toplam 750 bin kişi yaşayacak şekilde, farklı büyüklükteki yerleşmeleri, şehirleri nasıl geliştireceğimizi anlatan, örnek oluşturacak 25 bin kişilik bir şehrin yapılabilirliğini, ekonomik fizibilitesini anlatan bir rapor niteliğindedir. Bu rapor devletin bütün kademelerine sunuldu. Fakat çeşitli hukuki meseleler nedeniyle bugüne kadar gerçekleşme şansı olmadı. Ancak bu raporla beraber Turgut Bey, Küçükçekmece'de kobilerle temas etti. Bu kobiler çalışanlarıyla beraber taşınabileceklerini ifade ettiler. 2007'nin sonuna kadar ofisimizin telefonları sürekli bu proje ne zaman gerçekleşecek, haber bekliyoruz diye çaldı. Yani İstanbul'daki mevcut bazı sanayi kolları taşınmayı düşünüyordu.

Şehrin büyük bölümünün depremde yıkılma riski yüksek. Gecikmeden, özellikle İstanbul için tedbir alınmalı. Bunun insanlara anlatılması gerekiyor. Diyeceksiniz ki: "Burada yaşıyorsunuz, çalışanlarınız şu koşullarda, iş için şu kadar mesafe yol katediyorlar. Hâlbuki sizi a, b, c, d, illerine göç ettirip buralarda şu tür şehirsel imkânlar sunacağız, şu kadar vadelendireceğiz, bu şekilde geliştireceğiz." Böyle anlatıldığında inşaat sektöründe de önemli bir gelişme olur. Şehrin içinde saçma sapan çok katlılar inşa etmek yerine çok daha ilginç, başka şeyler yapma imkânı doğar. İnsanlar da o illere yerleşip deprem güvenliği olan, doğayla iç içe, insanın yaradılışına, fıtratına uygun çevrelerde yaşama imkânı bulur. Ancak, bu yeni yerleşmelerin başarılı olabilmesi için mutlaka birçok küçük deneme yaparak; tartışıp, değerlendirip, eleştirerek diğer denemeleri yapmak, yeniden doğru ve güzeli inşa edecek bilgiyi ve beceriyi geliştirecek bir süreci öngörmek gerekli. Aksi hâlde, acele ile yapılacak yanlışlar, bakir coğrafyaların kirletilmesi ile neticelenir.

Son günlerde aklıma sürekli Bakara suresinden 143. ayet geliyor: "Vasat bir ümmet yarattık." Vasat, itidalli, orta yolu takip eden, aşırılıklardan kaçınan anlamındadır. Bayağı ya da kalitesiz anlamında değildir. Bizim de itidalli, aşırılıklardan kaçınan, herkese eşit yaklaşma iradesini sürekli olarak ortaya koyan, eşit imkânlar ve güzellikler sunan bir toplum olmamız gerekli.

Emine Öğün

Mimar

Mimarlık kariyerine 1979 yılında Turgut Cansever Mimarlık Bürosu'nda başladı. 1993 yılında eşi Mehmet Öğün ile birlikte kendi firmalarında çalışmalarını sürdürmektedir.

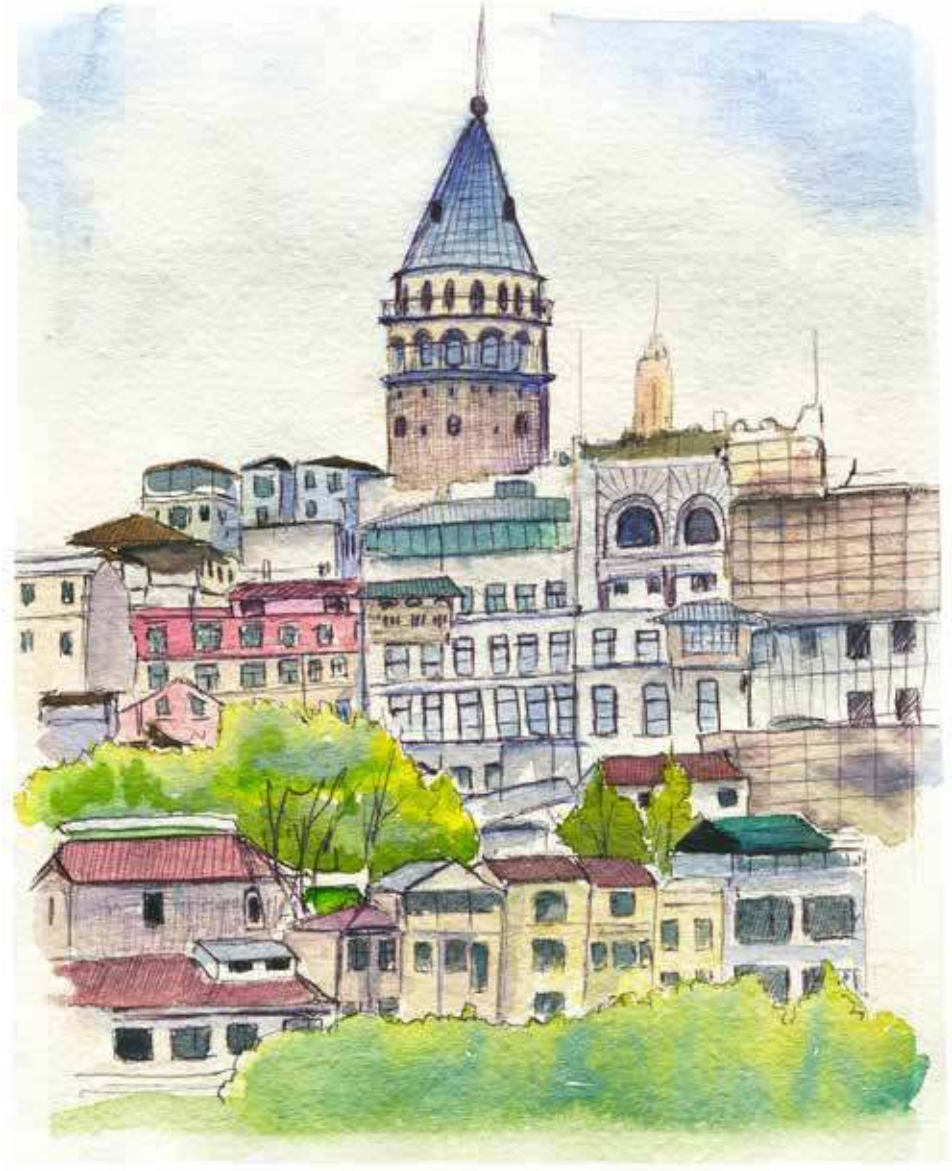

Mevlana İdris

Selam Meçhul Başkan

Sizi meçhul bir seçmen olarak selamlıyorum.

Biz iyiyiz, ya siz? Bu kadar ağır bir sorumluluğun altına isteyerek ve çekinmeden girdiğiniz için sizi kutlarım. Çok cesursunuz. Âlâ.

Seçimlerden önceki gece ile kazandığınız günün gecesi arasında 24 saat ve ölçülemez bir uçurum var. Siyasal eğiliminiz yanı başınızda durmakla birlikte oldukça teknik bir süreç bekliyor sizi. Bizi de.

Acaba bu şehri nasıl yöneteceksiniz?

Bilmiyorum ki ayda bir de olsa şehrinizdeki dolmuşa, metrobüse veya otobüse kimseye haber vermeden sessiz bir kamuflajla binip halk ne hissediyor, bunu anlama çabası içine girecek misiniz?

Yeni bir inşaat şehirde neyi değiştiriyor, bu değişim güzellik hanesine mi yazılıyor, yoksa çirkinlik hanesine mi? Buna bakmayı deneyecek misiniz?

Çocuklar nasıl bir şehir algısı ve pratiği içinde büyüyor ve bu durum onlarda neye yol açıyor, bunu ölçmeyi düşünecek misiniz?

Yoksullar, kimsesizler, hani o sessiz yığınlar için yapılan şeyler kağşamış mı, her şey yolunda mı? Yoksa yönetimin hiyerarşisinin en alttaki elemanları küçük iktidarlar kurup, hazan zabıta, hazan başka bir görevli olarak görevlerini hızla ve en verimli şekilde yapmak yerine "o iktidar hissini biraz da ben tadayım" koltuklarına mı gömülmüş? Yüzlerce, binlerce ve bazı yerlerde on binlerce olan bu "personelinizi" denetleyecek veya halkın şikâyetini anında inceleyip gerekeni yapacak mısınız?

Yeni bir inşaat şehirde neyi değiştiriyor, bu değişim güzellik hanesine mi yazılıyor, yoksa çirkinlik hanesine mi?

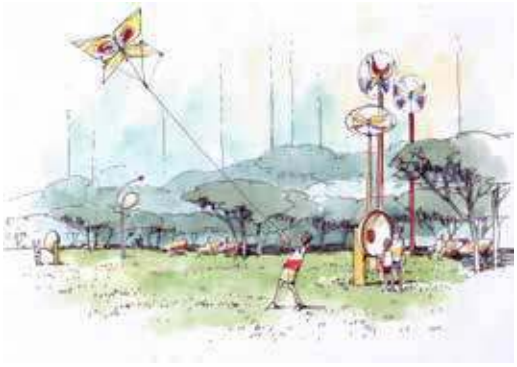

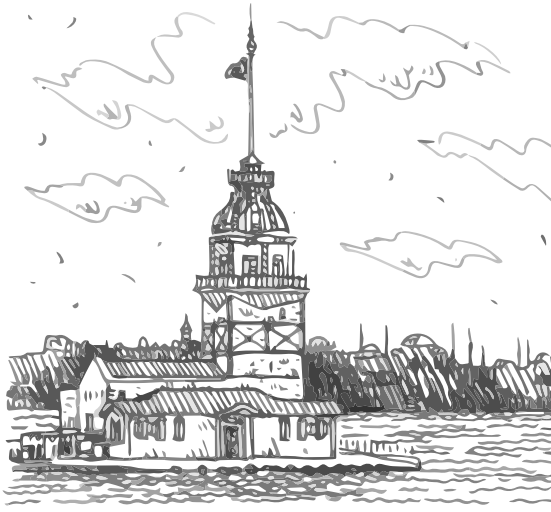

Mevlana İdris

Yazar, Yayın Yönetmeni

ÇETO dergisini çıkartıyor. Çocuk edebiyatı alanında çok sayıda eseri var.

Dedim ya, bir şehrin yönetimine talip olmak, oldukça cesur bir hareket, müsaade edin sizi tekrar kutlayayım.

Görev süresi bittiğinde bu halkı daha iyi anlamış biri olmak ne güzel. Ve ne güzel ensesi ve cüzdanı göreve bağlı olarak değişmemiş olmak. Görüyorsunuz ya ne kadar masum şeylerden bahsediyoruz. Daha estetiğe, yönetim felsefelerine, kamusal iletişim ve yönetişim teorilerine, tarihe, sanata, yeryüzü kıyaslamalarına girmedik. Neden girelim ki? Zaten kimi güçlüklerle yaşamaya çalıştığımız gündelik hayat bir karabasana, sinirleri zıplatan asitli bir gayya kuyusuna dönüşmesin istiyoruz. Kişisel veya örgütlü mafyatik paçozluklarla karşılaşmak istemiyoruz şehrin akışında. Bir de çeşmeler aksın, diyoruz. Ne yapalım, demeyelim mi?

Şehrin serçeleri, kedileri, kargaları, köpekleri, karıncaları, ağaçları, bulutları var bir de. Onları da dinlemek ister misiniz? Granite boğmadan ama betona diz çökmeden, kafeslemeden.

Neyse; dünyaya gelmiş, sizi seçmiş, bunları da demiş bulunduk. Sabah kalkınca nasıl bir şehre uyanacağımı bilemiyorum. Umut, bu bilememek aralığında yeşeriyor işte. Kararabilir de tabii. Bilemiyorum, gerçekten bilemiyorum.

“Zor Gençler” Unutuluyor

Ömer Miraç Yaman

Son 15 yıllık sürece baktığımızda belediye çalışmalarının pek çok alanda toplumsal yetenek ve becerileri gerileten bir duruma gelmiş olduğunu görüyoruz. Her işi yapan, her alanı kuşatan bir belediyeciliğe dönülmüş durumda. Bu da çok temel, insanların kendi sosyolojik gerçekleri içerisinde organize olma becerilerini askıya almalarına yol açan bir süreci beraberinde getiriyor.

Basit bir örnekle detaylandırırsak, cenazeniz varsa belediye yemeğini gönderiyor, çadırını kuruyor, hocasını organize ediyor, derken her şeyi yapıyor. Peki, cenaze yakınları, komşuları ne yapacak? Yapacak çok fazla bir şey kalmıyor.

Bir başka örnek verecek olursak: Çocuk okula gidiyor, belediye bu sefer onun ders desteğini, sanatsal faaliyetini organize ediyor. Bunun gibi çalışmalar aileleri şu ironik noktaya getirmiş durumda: "Biz acaba pazar günü de mi çocuğu belediye etkinliğine versek yoksa ailece biz de mi gitsek!"

Belediyeler, bir taraftan toplumun küçük birimi olan ailenin, sonrasında bir mahallenin, bir ilçenin, bir şehrin örgütlenme biçimini/kültürünü de yeni bir kurguyla kurmaca bir şekilde, biraz da zorlayarak inşa ediyorlar. Belediye çalışmaları bana bunu hissettirir oldu. Şu da denilebilir tabii: "Tamam ama ihtiyaç sahibi insanlar var, herkes bunu yapamıyor." Kesinlikle doğru, destek olunmalı, ihtiyaç sahibi insanlar var ama bu böyle mi yapılmalı?

Bir dönem dershanelerin sınavlardan sonra astığı başarı tabloları gibi belediyeler de "başarı hikâyesi" derdine düştüler. Gençle ilgileniyorsak başarılı başarısız fark etmez, tüm gençler için bir şeyler yapılmalı.

Temel toplumsal sorumluluklar belediyelerce tamamen üstlenilmemeli. Cenazesinden, çocuğun ders desteğine kadar toplum kendi sorumluluğunu taşımalı, yerine getirmeli.

Olaya gençlik çalışmaları açısından odaklanalım. İl, ilçe bazında gençlere yönelik eğitim, sosyal yardım, sağlık hizmetleri ya da kültürel bazı faaliyetlerden yararlanıldığını, bunlara yönelik hizmetlerin geliştirildiğini görüyoruz. Okuyan gençlerin dersine destek oluyoruz. Tabii ki okula devam edip başarılı olan çocukların eğitimi çok önemli. Ama mesela bu yapılırken okula hiç devam edemeyen ve okuldan kopmuş gençlerle ilgili çalışma göremiyoruz. Dikkatinizi çekeyim, çalışan gençlik diye bir faaliyet başlığı yok! Çalışan gençler, gençlikten çıkıyor zannediyoruz. Aile de böyle bakıyor, belki gencin kendisi de böyle yorumluyordur. Tabii toplamda devlet politikası bağlamında da, yerel yönetimler bağlamında da çalışan gence yönelik bir hizmet politikası geliştirilemiyor.

Farklı zaman ve zeminde çok sayıda belediyenin gençlik çalışmalarını değerlendirmek durumunda kaldım ve orada şöyle bir vaatle karşılaştım. "Hocam biz 'zor gençlerle' –suça karışmış, şiddete bulaşmış, madde kullanan ya da belli travmatik hikâyeleri olan, desteğe daha çok ihtiyacı olan gençlerle– bir çalışma modeli

GENÇLİK ÇALIŞMALARI MAALESEF BELEDİYELERİN REKLAM MALZEMESİ HÂLİNE GELDİ. ÜÇ YÜZ GENCİ, BURADAN DİYARBAKIR'A, BURSA'YA GÖTÜRMEK; ÜÇ YÜZ KİŞİNİN GİRECEĞİ ŞEKİLDE FOTOĞRAF ÇEKTİRİP ONU YAYINLAMAK MI GAYEMİZ?

Bir genç bizim ona ne önerdiğimize bakar. Şu anda her gün onlarca, yüzlerce teklif akıyor gençlerin telefonlarına. Ve gençler kendisine yakınlığı derecesinde o tekliflere cevap veriyor.

kuramıyoruz. Böyle bir model öngörmüyoruz" gibi durumlar sık sık gündeme geliyor. Çok çarpıcı bir şey söyleyeyim, belediye çalışmalarına yerelde kabaca bakıldığında, bütün belediyelerde çok net ortaya çıkan şey, bir şekilde bir üniversite kazanma umudu olan gençlerin daha iyi bir üniversite kazanmasını motive eden bir eğitim çalışması yapıldığıdır. Tavsiye isteyen bir belediyeye sormuştum: "Sınıf tekrarı yapan çocuklarla özel çalışma yapıyor musunuz? Bu öğrencilerin kim olduğu belli, Millî Eğitim'de bunların kayıtları var." "Ama hocam, zaten onlar kalmamışlar mı, eğitim ve okulu istemiyorlar" cevabını aldım.

İstanbul ölçeğine baktığımızda, özellikle yedi sekiz tane göç alan ilçenin gerçekliği bize liseye başlayan gençlerin önemli bir kısmının, lise dördüncü sınıfa gelip mezun olamadığını gösteriyor. Bundan birkaç dönem önce bunun oranı %50'ye yakındı. Şimdi olsun %25-30. Dörtte bir oranında genç zaten lise eğitimini tamamlayamıyor. Eğitim kurgusunu yaparken, zihnimizde de böyle bir sonucu doğuracak bir yaklaşımın olduğu anlaşılıyor. Dolayısıyla bir gençlik politikasından bahsedeceksek bu, bütün gençleri kuşatan ve bütün gençlerin istifade edebileceği bir şekilde planlanmalıdır.

Diğer etkinlik alanlarında da aynı şeyi görüyoruz. Yine dört beş yıl önce belediyede yaşadığımız bir durumu paylaşayım: Bir belediyemizin gençlik merkezi üzerine bir tespit yapmıştık; o gençlik merkezine gelen giden gençlerle, buradaki etkinliklere, çalışmalara katılanlarla ilgili bir profil incelemesi yaptığımızda %70-80'inin bir şekilde bu "hayata tutunmuş" gençler olduğunu görmüştük. Hatta çalışanların kurduğu cümle şöyleydi: "Hocam diğerleri geldiğinde (sorunlu gençler) ortamı bozuyorlar, verim alınamıyor, amaçtan sapıyoruz." Gençlik merkeziyse bu, her gence hitap etmeli. "Not ortalaması 2,5 ve üzerinde, ebeveyni ile aile ortamında yaşayan, ortalama kendi sorunlarını anlatabilme becerisine sahip gençlerin gençlik merkezi" gibi ismi uzun bir tabela yazarsak hiçbir sorun yok. "Sorunlu gençleri" almayalım oraya. Ama adı "gençlik merkezi" ise eğer, burada herkesin gelebileceği bir ortamın olması gerekiyor. Bunu bir eleştiri olarak söylemiyorum, bu bizim bazen farkında olarak bazen de farkında olmayarak yaptığımız hatalı bir uygulama.

Çalışan gençler "genç" değil mi?

Bakın gençlik çalışmaları ile belediyelerin afişe ettiği, öne çıkardığı şeylere; bunlarda "başarı hikâyeleri" söylemi var. Tıpkı Türkiye'de bir dönem gerçekliği olan dershanelerin önlerine sınav sonunda astıkları başarı tablosu gibi belediyeler de başarı tablosu asma derdindeler. Gençle ilgileniyorsak gençlik dönemi başarı ile başarısızlığın harmanlanarak devam ettiği bir dönemdir zaten. Şimdi başarısız dediğin genç, on sene sonra çok başarılı başka bir hikâyeye sahip olabilir. Bunu şu an ölçemeyiz, ölçerek bir sonuca da varamayız. Temeldeki bu bakış açısı faaliyetlerimizi şekillendirirken bizim çerçevemizi de çiziyor. Ne demek istiyoruz? Ben Fatih ilçesindeysem eğer, Fatih ilçesinde yaşayan gençlerin profilini çıkarmam çok zor değil. Bu bilgilere ulaşabiliyorum. Bunun üzerinden kim sınıf tekrarı yapmış, kim okuldan ayrılmış, kim çalışıyor, kim okula hâlâ devam ediyor, başarı düzeyi ne durumda, bunlara dair bir planlama yapacaksam bunlara bakıp hizmet politikamda çeşitliliklere gidebilirim. Dolayısıyla yine kamu kaynağını herkese adil şekilde yayabileceğim bir denkleme

dönüştürebilirim. Burada kritik nokta adalet! Çalışan gençlerle bir vesileyle konuşuyorum ve görüşüyorum. Kurdukları cümle, istekleri basit: "Hocam bize belediyenin sunduğu bir hizmet yok ki! Yol, ışık filan eyvallah da, toplanıyoruz çalışanlar olarak, hiç olmazsa halı sahada indirim yapsalar." Sadece eğitimli ve başarılı gençlerin odağa alınmadığı, diğer çocukların da dâhil edildiği bir projeksiyon yansıtmak gerekiyor.

Bir başka nokta, belediyelerin hiç farkına varmadan aslında sivil toplum kuruluşları gibi çalışmalarıdır. Bir belediye şunu nasıl söyler, hayret ediyorum: "Biz bir genci alacağız, dört yılda şuraya getireceğiz." Sen belediyesin; sen dernek, vakıf değilsin. Bu nasıl bir vizyon? Ne olarak yapıyorsun? Yetiştirme kavramı oldukça problemli, onu bir tarafa bırakalım, sen bunu hangi çerçeveyle yapıyorsun? Bu maalesef sivil toplumu daraltıyor. Daha önce sivil toplumda yapılan faaliyetlerin, belediyecilik kılıfına uydurarak yapmaya devam edildiği bir duruma karşılık geliyor. Bu şu demek değil: Gençlere bir şeyler yapılmasın! Olsun tabii ki, ama belediyenin bir eğitim kurumu olmadığı da göz ardı edilmesin.

Bir başka şey, gençlik çalışmalarının belediyelerin reklam malzemesi hâline geldiği! 300 genci, buradan Diyarbakır'a, Bursa'ya götürmek; 300 kişinin gireceği şekilde fotoğraf çektirip onu yayınlamak mı gayemiz?

Belediye gençlik çalışmaları "attaya gitme çalışmaları" değildir. Türkiye'yi tanıtmalarına diyecek lafımız yok ama kritik nokta şurası: "Biz bu çalışmayı mı yapmalıyız yoksa elimizdeki kaynaklarla yerelde uğraştığımız ve sorumluluk alanımıza giren gençlerin tamamına uygun başka çalışmalar da mı planlamalıyız?" Bu nokta mühim! İşleri karıştırdığımız kanaatindeyim.

Gençler yeniden "üretilmiş okul"u istemiyorlar aslında. Bilgi evi veya gençlik merkezi uygulamaları iyi uygulamalar olmakla birlikte revize edilmeye muhtaç. Evet, üç dört yılda dershaneler kapatıldı, FETÖ olayları oldu. İnsanların eğitime ulaşmalarında zorluklar yaşandı. Maddi gerçeklerimiz var. Ama bununla beraber belediyeleri dershaneleştirmemeliyiz. Hizmet kalemi olabilir ama neyi öne çıkarırsak oradan gidiyoruz. Sonuç olarak belediye hizmeti eğitimin yeniden üretildiği bir kurumsallaşmaya dönmemeli. Bu beraberinde kısır döngüyü getiriyor. Ya da bir belediye başka bir belediyeden farklı bir şey yapmalı ki kendini öne çıkarsın. Bunu da anlamış değilim ne yazık ki!

İsmini vermeyeyim, İstanbul'un göç ilçelerinden birinde, müzikle ilgili bir etkinlik vardı. Fotoğraftaki çocuk keman çalıyordu. Korku filmi afişi gibiydi. O ilçede keman çalan var mı, bilemiyorum. Varsa da kaç kişidir, hakikaten bir araştırma yapmak lazım. Çalmasınlar da demiyorum. Bu ilçenin bir gerçekliği var, o keman fotoğrafının yerine saz koyulmuş olsa, o ilçede okumayan ama çalışan genci yakalamak adına başka bir alan açılabilir. Ama keman koyduğunda olmuyor, yakalanamıyor. Bizde bunun "toplumsal karşılığı" yok, bunu sıfırlamak adına söylemiyorum ama yüzleşmemiz gereken gerçekliğimiz bu. Dolayısıyla burada yapılan hizmetlerin afişe edilmesinde, sunulmasında da sorunlar yaşıyoruz.

Bir genç bizim ona neyi teklif ettiğimize bakar. Şu anda her gün onlarca, yüzlerce teklif akıyor gençlerin telefonlarına. Ve gençler kendisine yakınlığı derecesinde o tekliflere cevap veriyorlar. Eğer burada onların,

Belediyeler, sivil toplumun alanına girdiğinden beri çok sıradan organizasyonlarda bile yeteneklerimizin köreldiğini, her şeyi devletten bekleme algısının da giderek arttığını görüyoruz.

kültürüne, yaşadığı yere, coğrafi şartlarına, maddi imkânlarına uygun bir şeyler gelmiyorsa onlar zaten projeye baştan dâhil olamıyorlar.

Belediyeler proje çöplüğüne döndü

Belediyelerdeki gençlik çalışmaları proje çöplüğüne dönüştü. "Bir şey yapalım ama proje bazlı olsun, gençler de olsun içinde. Biz proje odaklı, gençlerle yürüyelim, onlarla bir şey yapalım" derken olay buraya evriliyor. Bizim gençlikten muradımız bu mu? Bu da işin başka bir tarafı. Kamp, izcilik faaliyetleri gibi etkinliklerin çok anlamlıları var, çok afişe olanları da...

Siyasal bir toplumuz, ben bunu fena bir şey olarak görmüyorum. Bazı bölgelerde partiye ait bir çalışmaya diğer partililer çocuklarını göndermiyorlar. Dolayısıyla burada yapılan çalışmanın özellikle kapsayıcılığı ve kuşatıcılığı anlamında yalın bir dil kullanılmalı. Tabii ki o belediyeyi kazanan partinin bir perspektifi, bir vizyonu olabilir. Ama o coğrafi sınırlar içerisindeki herkese hizmet götürmek ve bunu götürürken de birini diğerine baskılamadan yapmak zorundayım diye düşünmesi gerekir. Yapılan çalışmaların önemli bir kısmının da bu şekilde gittiğini düşünüyorum.

Genel olarak gençlere dair meseleyi konuşurken, gençlerin bu duruma dair düşüncelerini konuşmuyoruz. En iyisini yapanı söyleyeyim size, "Hocam, biz oturup üç saatlik bir çalıştay yaptık, elli genci topladık" diyor. "Ee, ne yapalım gençler, iyi misiniz?" diye sormuşlar. Sonra biz gençlerle konuşup politikalarımızı belirledik, diyorlar. Şunu da demiyorum, yanlış anlaşılmasın, gençler bütün politikalarımızı belirlesin diye bir düşüncem yok. Hiç olmazsa yaptığımız işle alakalı bir karşılık olsun.

Bir ilçeye opera getiriyorsunuz, diyelim. Adamın hayatında operanın karşılığı yok. Opera getirdik, iki yüz kişilik salonda on kişi vardı, diyemezsiniz. Başka bir şey getirseydin, bu mahalleyi bu toprakları tanısaydın, derler. Bu kritik noktayı kaçırıyoruz işte. Bir belediye, gençlik çalışmalarını planlarken mahalle tabanını planlamalı. Bir mahalle diğer mahalleden sosyolojik dokusu, kültürel yapısı, gerçeklikleriyle farklı. Orada bile geçişkenlikleri sağlayacak bir çerçevenin belirlenmesi gerekli. Toplamda bir ilçenin sınırları içerisinde bile tek bir gençlik çalışması planı doğru olamaz, eksik kalır. Bu çeşitlendirmeyi ne kadar arttırabilirsek, bu konuda sahici bir şekilde gençlerle bunun dönüşünü ve sürecini yapılandırabilirsek yapılan çalışmanın insana dokunma boyutu çok daha iyi bir yere oturur. Yoksa biz on bin gence kurs eğitimi verdik, yirmi bin genci Çanakkale'ye götürdük, elli bin genci hoplattık, yüz elli bin gence barfiks çektirdik diye rakamlar üzerinden savaşa dönüşen garip bir durum ortaya çıkıyor. Bu değil amacımız; böyle bakarsak evet, bir şeyler yaparız ama doğru yere doğru kaynak aktararak mı gibi soruların tamamı cevaplanmaya muhtaç bir şekilde durur karşımızda.

Kendilerini devlet sanan sivil toplum kuruluşları

STK konusu çok daha sıkıntılı. Maalesef Türkiye'de şu anda çok dernek, vakıf, cemaat -hadi sivil inisiyatif diyelim bunlara- siyasetle, yerel yönetimlerle ve onun imkânlarıyla içli dışlı. Bu durum özelde yapılan toplum çalışmalarını yaralıyor. Mesela dernek falan bakanlıktan bir proje aldı, o bakanlığın orada bir şubesini açmış gibi çalışıyor. Tabii ki devlet destekler, ama o yardım çekildikten ve proje bittikten sonra o mahallede çalışmaya devam eden dernek yine eski daralmış hâline dönecekse bunun ne faydası var. O zaman o sivil toplum kuruluşuna bunlar zaten devletti, demezler mi? Bir süre sonra sivil olarak bakılmaz.

Dernekler de vakıflar da kendilerini devlet gibi düşünmeye sevk ettiler. Konuşuyoruz gençlik çalışması yapan derneklerle. Öyle bir çerçeve çiziliyor ki, bir tarafında Milli Eğitim var, bir tarafında Gençlik ve Spor Bakanlığı diğer tarafta Sağlık Bakanlığı... Anormal bir çerçeve çizilmiş. Herkesin bir görevi var bu dünyada. Bir derneğin de birkaç karşılığı olmalıdır. Elli iş birden yapamayız ki! O birkaç karşılığı da mütevazı bir şekilde, cürmümüz oranında yaparız. Burada çalışma alanlarının karıştığını düşünüyorum.

Devlet proje tabanını desteklemeli. Fakat o projelerin içeriklerini, uygulanma şekillerini, gence sahici dokunup dokunmadığını takip etmeli ve bu uygulama sürecinin tamamında devletin göstere göstere sürekli "Ben buradayım" demeden desteklemesi gerekli. Bir faaliyete gidiyorsunuz her taraf afiş. Ben nereye düştüm, diyorsunuz. Gençlerden bahsediyoruz.

TOPLAMDA BİR İLÇENİN SINIRLARI İÇERİSİNDE BİLE TEK BİR GENÇLİK ÇALIŞMASI PLANI DOĞRU OLMAZ, EKSİK KALIR. BU ÇEŞİTLENDİRMEYİ NE KADAR ARTIRABİLİR, BU KONUDA SAHİCİ BİR ŞEKİLDE GENÇLERLE BUNUN DÖNÜŞÜMÜNÜ VE SÜRECİNİ YAPILANDIRABİLİRSEK YAPILAN ÇALIŞMANIN İNSANA DOKUNMA BOYUTU ÇOK DAHA İYİ BİR YERE OTURUR.

Ergenlik dönemindeler, doğalarında inişler çıkışlar, isyan var. Biz de bunların tamamının üzerine etiket vuruyoruz, sonra da gençler niye gelmiyorlar, diyoruz. Niye gelsinler? Neden o kurumun ya da o afişin askeri olsun gençler!

Bizim sıkıntımız belediyenin bir derneği ya da cemaati desteklediğinde o dernek ya da cemaatten gibi olması. Öbürünü desteklese diğerleri "Bunlar şucu bucu!" diyecek. Hepsine verse "Ne yapıyorsunuz siz!" olacak. Köy derneği bile gidip yardım isteyecek bu sefer. Bunun da önünü almak mümkün değil, bu da ayrı bir konu. Burada bir standart belirlenebilir. Mesela bazı bakanlıklar ya da devlet kurumları madde bağımlılığı alanında önleyici tabanlı projeleri destekleyeceğiz diyor. Bunu biraz daha spesifik hâle getirip, derneğin yetkinliğini de ölçüp kendisini geliştirmesini sağlayacağı bir çalışma yapılabilir. Öbür türlü bu dernek vakıf ölmesin, burada çalışsın diye hareket edildiğinde biz bir projeyi, çalışmayı ya da ufku desteklemiş olmuyoruz. O kurumu, binayı desteklemiş oluyoruz.

Belediyelerin, yerel yönetimlerin sivil toplumun içine bu kadar girmeleri doğru değil. Becerilerimizi yitirdiğimizi, çok sıradan organizasyonlarla yeteneklerimizin köreldiğini, daha da önemlisi her şeyi devletten bekleme algısının dozunun da giderek arttığını görüyoruz. Devlet yapar algısı çok daha kuvvetlenmiş durumda. İnsanlar kapılarının önündeki çöpü süpürmüyor, belediyeyi arıyor, "Kapımda çöp var" diyorlar. Kendi kapındaki çöpten niye şikâyet ediyorsun, onu alıp karşıdaki konteynere atacaksın. Utanmasa insanlar evlerindeki çöpleri belediyenin atmasını isteyecekler. Bu noktaya geldik. Hayatımıza müdahale eden bir yaklaşımdan reel bir noktaya inmeliyiz!

Avrupa'da kuzey ülkelerinden birine ziyarete gittik. Karın çok yağdığı bir ülke. Belediye çok basit bir kural koymuş: "Kapının önünün bir metrekarelik kısmını hava şartları ne olursa olsun açmak, temizlemek zorundasın. Eğer orada birisi düşer de canına bir şey olursa ondan sen mesulsün." Doğal olan bu zaten. Biz bu hizmetin bile devlet ya da yerel yönetimlerce yapılmasını bekler hâle gelmiş durumdayız. Bunun içimizden biraz çıkması ama beceri ve kabiliyet göstereceği yönlerde de etkisini arttırması gerekiyor. Biraz alan değişimi yapmak gerekiyor.

Aslında Türkiye'de güzel bir model var: cami yaptırma dernekleri. Bir caminin yapılması bazen on on beş yıl sürer. Kim yaptırır o camiyi? Orada oturan mahalleli, esnaf, yoldan geçen ve camiyi gören bir hayırsever. Sonra Diyanet de oraya bir imam, müezzin atar. Ya camiyi de devlet yapsa? Niye yapsın ki! Nihayetinde bu birlikte yapabileceğimiz bir beceriye karşılık geliyor. Toplumun da yetenekleri var, organize olabiliriz. Her alan domine edilirse, devlet tarafından doldurulursa insanlar da kendilerini geri çekerler. Yapmayabilirim diye düşünür. Hatırlayın bağımlılık tartışmalarının çok yoğun olduğu dönemlerde bazı mahallelerde yürüyüşler yapıldı. İnsanlar organize oldu. Gittiler, uyuşturucu satanı bulup bir köşede dövdüler, mahallelerinde nöbet tuttular, bu alana girmemiş olan devletin boşluğunu doldurdular. Bunun üzerine devlet bir karar aldı. Emniyet teşkilatı yeniden yapılandırıldı, şimdi mahallelerde nöbet tutanlar var. Halk bir boşluk gördüğünde organize olabiliyor ama alanı komple kapalı görünce haklı olarak bir şey yapmak istemiyor.

Ömer Miraç Yaman

Akademisyen, Yazar

İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi. Gençlerle sahada çalışmayı seviyor. Son kitabı, *Apaçi Gençlik*.

KATILIMCI BELEDİYE İÇİN

KATILIMCI BİR HALK GEREK

Serkan Duman

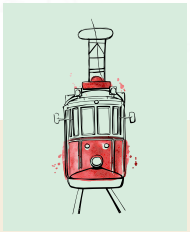

Belediye imkânları olan bir kurumdur. Aynı zamanda kentin karar vericisidir. Yapacakları, olumlu ya da olumsuz örnek olarak belirir. Bu bağlamda belediye olumlu örneklere imza atmayı görev olarak benimsemelidir. Örneğin beton yığınına dönmüş şehirlerimiz varken, kendi ihtiyacı olan birtakım yapıları doğal malzemelerle inşa edebilir. Ve bu yapıları, güneşten enerji kazanan, yağmur suyu toplayan, gri su dönüşümü yapan ve katı atık dönüştüren birimler hâline getirebilir. Yani kısacası doğaya zararı dokunmayan ve kendi kendine yeten yapılar inşa edebilir.

Belediye başkanlarına veya belediye birimlerine bir açık mektup yazmaya başlarken, belediyeleri çoktan gözden çıkarmış ve halka yönelmiş bir mimar olarak, "Kaç başkan bu yazıyı okur ki?", "Hem okusa ne yazar?" sorularıyla, yazıyı başka bir minvalde klavyeye almayı düşünüyor, bir taraftan da ricanın dışına çıkmak kaygısı taşıyorum. Tam bunları düşünürken Ahmet Murat Bey'in "Hep aynı şeyi düşündüm" başlıklı yazısı önüme düşüyor. Siyaset, fikir ve makam eksenli bu yazıdan hareketle ben de içimden geldiği gibi yazmaya karar verdim.

Son belediye seçimlerine tamamen ilgisizdim ama sondan bir öncekine dair aklımda kalanlar var. Mesela bir billboard reklamı: Parmağıyla bir yerleri işaret eden bir başkan adayı ve yanında garip şekilli bina görsellerinden oluşan bir reklam. Bu reklam ve benzerleri o sıra bütün reklam alanlarını ve duvarları kaplamıştı. "Duvarlara yapıştırılan bu reklamları temizleyecekler mi acaba?" diye düşündüğümü hatırlıyorum. "Seçilecek kişi bunları temizlese yeter..."

Belediyelerle ilişkim mimar olarak "yapmak istediğimiz doğal yapılara izin verseler, itiraz etmeseler keşke" kaygısıyla işliyor genelde. Yani gölge etmemeleri dışında bir beklentim olmuyor. Bir birey olarak ise çukursuz ve kesintisiz kaldırım bulduğumda çok mutlu oluyorum. Daha fazlasını ruh hâlimi bozmamak adına düşünmemeye çalışıyorum. Fazlası olursa Şam'da kayısı oluyor benim için.

Belediye başkanlığı siyaset zincirinin bir halkası, "yukarısı" için bir geçişken ve bir makamdan ibaretken, yapılan işlerin düzeyi de belli noktalarda oluyor. Bazen kendime "Belediye başkanı olmak ister miydim?" diye soruyor ve "Tabii ki hayır" cevabını alıyorum. "Böylesine büyük bir sorumluluğun altına girilir mi hiç?" Peki, neden insanlar belediye başkanı olmak için bu kadar hevesli? Bir başkan o bölge tarafından kabul görmüş, liyakat sahibi ve bir siyasi partinin talebiyle değil, halkın isteğiyle seçilmiş biri olmalıdır. İstemeye istemeye de olsa göreve getirilmeli ve altına girdiği sorumluluğun farkında olarak çalışmalıdır.

Millet olarak, tepeden inmeciliği benimsemiş olarak görünüyoruz. Olması gereken bütün iyi şeyleri de başımıza gelen kötülükleri de hep yukarıdan (politik olarak) bekliyor ve biliyoruz. Bu sebeple siyaset çok konuşuluyor. "Yetkililer sesimizi duysun..." anlayışı... Halkımıza hak vermiyor da değilim. Uzun yıllar sivil toplum bir sorunmuş gibi karşılandı. "Bir şey mi istiyorsunuz, devlete söyleyin, kendi kendinize iş çıkarmayın" anlayışı hâkim oldu.

"Bizim şehirlerimizin paradigması farklı işler", "nevi şahsına münhasır işler olmalı" gibi cümleler kurmak için hâlâ çok erken. Bir taraftan da "bizim şehirlerimiz"den bahsetmek için çok geç.

Sorunlar büyüdükçe sihirli değneği olan birileri hep beklendi. *Matrix* filmindeki Neo gibi, bir seçilmiş kişi gelip bütün sorunları çözecekti... Aynı anlayış devam ediyor.

Şehir, yanlışıyla doğrusuyla bir mirastır. Orada yaşayanların evidir. Bir başkanın görevi ise canının istediğini yapmak değildir. Başkanın görevi, mevcut potansiyeli ortaya çıkarmak, işlemez olanları işler hâle getirmek, yaşamı kolaylaştırmak ve güzelleştirmeye çabalamaktır. Üstenci bakış detaya inmekte zorlanır.

Tekil projelere odaklanır. Ses getirme derdi taşır. Oysa şehir kompleks ve katmanlı bir yapıdır. İnce ince örülmeyi ve dikkatli hareket etmeyi gerektirir.

Bir başkan şöyle düşünülmeli: Bir bölgedeki insanlar bir şekilde beraber yaşıyorlar. Sokaklar, caddeler ve mahalleler her sabah, birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak adına işe başlayan insanlarla dolu. Belediye başkanı da bu insanlardan biri olarak tıpkı bir manav ya da kasap gibi kendi görevini yapan biridir. Geriye kalan insanlardan farklı değildir. Sadece işinin adı başkadır. Mevzuya böyle bakılırsa ne demek istediğim daha iyi anlaşılır.

Batı egemen dünyada, güzel kavramı da hâliyle Batı merkezli. Batı'dakine benzeyen, benzeyebildiği oranda güzel oluyor. Bu durum belediyeciliğimiz için de geçerli. Başkanlar bol bol teknik gezilere çıkıp Batı şehirlerinde gördüklerini bizim şehirlerimizde de uygulamaya çalışıyorlar. Bizler de zaten bu şehirlere özendiğimizden, yaşam alanlarımızın Batı şehirlerine benzediği kısımlarını bağrımıza basıyor ve "İşte iyi belediyecilik!" diyoruz. Büyükşehir belediyeleri bu tarz uygulamaları daha rahat yapıyor ve diğer belediyeler de onlardan gördükleri kadarıyla uygulamaya çabalıyor. Açıkçası kısa vadede yapabilecek başka bir şey de yok gibi görünüyor. "Bizim şehirlerimizin paradigması farklı işler", "nevi şahsına münhasır işler olmalı" gibi cümleler kurmak için hâlâ çok erken. Bir taraftan da "bizim şehirlerimiz"den bahsetmek için çok geç.

Sürdürülebilir belediyecilik

İkinci Dünya Savaşı sırasında geçen bir film izliyordum, Brad Pitt'in, Londra'daki evinin penceresinden sokağa doğru baktığı sahnede, sokakta üç tane yan yana duran çöp kutusu gözüme çarpmıştı. Bu kutulardan ikisi cam ve kâğıt içindi. Anladım ki 40'lı yıllarda Londra'da katı atıklar ayrıştırılıyordu. Bugün biz ailecek çöplerimizi ayrıştırıyoruz, ancak camı cam, kâğıdı kâğıt kutusuna atabilmek adına gerekli kutulara gitmek için araba kullanmak zorunda kalıyoruz. Sene 40'lar ve sene 2018'ler...

Şehir, yanlışıyla doğrusuyla bir mirastır. Orada yaşayanların evidir. Bir başkanın görevi ise canının istediğini yapmak değildir. Başkanın görevi, mevcut potansiyeli ortaya çıkarmak, işlemez olanları işler hâle getirmek, yaşamı kolaylaştırmak ve güzelleştirmeye çabalamaktır.

Neyse ki katı atık toplayıcıları var da, atıkların geri dönüşümüne büyük katkı sağlıyorlar.

Kısmen başarılı olduğumuz geri dönüşüm işi gibi yine Batı'nın üzerinde durduğu yeşil belediyecilik meselesi de dikkate değer. Onlar yeterince başarılı olmak üzere; artık bizim belediye başkanlarımız da gidip bunları ithal edebilirler...

Bakın, bizim de aklımız ve fikrimiz var. Artık kendi kararlarımızı verebilmeli ve güzel işler yapabilmeliyiz. Bunu başarırsak, başkaları ne yapmış diye bakınmamıza gerek kalmayacak. Tarihin başladığı topraklarda yaşıyoruz. Geleneksel olarak zaten geri dönüşümün yapıldığı, hiçbir şeyin telef edilmediği, teknolojinin doğal imkânlarla sağlandığı zamanlar yaşadık. Bu tecrübeye bakmakta yarar var. Geçmişe dönelim, demiyorum ama geleneğin imkânlarını değerlendirmeyi öneriyorum.

Yok olan ve yok olmaya yüz tutmuş yüzlerce zanaat var. Bunların yeniden canlandırılması mimariden turizme, akla gelmeyecek kadar alana nefes aldıracaktır mesela. Şehirler salt yapılardan oluşmaz, sosyal belediyecilikten bahsediliyor. İnsan ilişkilerinin içindeki nüanslar da değerlendirmeye alınmalı. Şehir öylesine iç içe bir oluşum ki (şehir derken belediyenin olduğu her birimi kastediyorum), unutulmuş veya kaybolmaya yüz tutmuş bir geleneğin rehabilite edilmesi sayısız alanı olumlu etkiler.

***

Belediye imkânları olan bir kurumdur. Aynı zamanda kentin karar vericisidir. Yapacakları, olumlu ya da olumsuz örnek olarak belirir. Bu bağlamda belediye olumlu örneklere imza atmayı görev olarak benimsemelidir. Örneğin beton yığınına dönmüş şehirlerimiz varken, kendi ihtiyacı olan birtakım yapıları doğal malzemelerle inşa edebilir. Ve bu yapıları, güneşten enerji kazanan, yağmur suyu toplayan, gri su dönüşümü yapan ve katı atık dönüştüren birimler hâline getirebilir. Yani kısacası doğaya zararı dokunmayan ve kendi kendine yeten yapılar inşa edebilir.

Yapmak ile birlikte artık yıkmak da büyük önem taşımakta. Halkın nefes almasına imkân tanımak için bazı yoğun bölgeleri açmak da önemli bir adımdır. Buraları uygun şekilde yeşillendirerek en azından kısa vadede yaşamı kolaylaştırmanın yolları aranabilir.

Uzun vadede ise doğru prensipler ve kararlarla şehirlerin doğaya uyumlu ve insani biçimde gelişmesi ve dönüşmesi sağlanmalıdır. Yazının başında üstenci bakıştan bahsetmiştim. İşte bu bakış için uzun vadeli çalışmak en zor iştir. Bu sebeple akla hep yeni şehirler kurmak gelir. Yeni bir şehir güzelce tasarlanacak, geniş yolları ve uygun şekilde dağıtılmış yapılarıyla tam bir cennet olacak diye düşünülür. Bütün teknik anlayışlar devreye girecek ve mükemmel şehir planlanacaktır. Oysa şehir tıpkı bir canlı gibi, yaşayarak büyüyen, ihtiyaçlara göre şekillenen bir mefhumdur. Önemli olan onu tamamen tasarlamak ya da zapturapt altına almak değil, potansiyeline ve karakterine uygun yönlerine imkân tanıyarak bazen de problem arz eden durumlarını doğru yönlendirerek gelişmesine izin vermektir.

Sonuç olarak benim kanaatim şudur: Bir belediye önce kendi kurgusunda, bütün çalışanlarıyla katılımcılığı sağlamalı, sonrasında ise bütün bir ahaliyi kendi çalışmalarına ortak etmelidir. Şehir için tepede duran bir karar mekanizması olmaktan ziyade, şehirlilerle birlikte karar alma yetisine kavuşmalıdır. Bütün bunları yaparken de, hizmetini yüklendiği yerleşim yerinin hem dünyanın bir parçası olduğunu bilerek hem de o yerleşimde yaşayan her bireyin kendisini oluşturan bir öğe olduğunu unutmayarak, imkânlarını bu iki taraflı sorumluluğun hakkını vermek için kullanmalıdır.

Serkan Duman

Mimar

Geleneksel yöntemlerle doğal inşaatın peşinde. *Aslında Mimarlık...* isimli bir kitabı var.

Kültürü Yeniden Düşünmek Mümkün mü?

Ömer Faruk Yeni

Türkiye'nin kültüre ilişkin gündemi diğer birçok alanın gerisinde kalıyor. Cumhurbaşkanı, Ayasofya gibi sembol bir mekânda geniş katılımlı bir sanat etkinliğinin açılışını yapıyor ama oradan çıkıp Sultanahmet'te uğradığı köfteci daha çok konuşuluyor. Gündemin değerli olanı belirlediği şu günlerde kültür ve sanatın yerini doğru anlamak, değer ve yönetimini birlikte kurgulayabilmek mümkün mü?

Bugün hangi mahalleye, hangi meclise giderseniz gidin birçoklarının -devlet büyükleri başta olmak üzere- geçtiğimiz on küsur yılda büyük reformlar gerçekleştirildiğini fakat kültür alanında arzu edilen gelişmenin sağlanamadığını her fırsatta ifade ettiklerini görürsünüz. Bu ifadelere eşlik eden ve ardı arkası kesilmeyen toplantılar, çalıştaylar, sempozyumlar yapılıyor. Aşağı yukarı aynı isimlerin görülebileceği bu çalışmalardan çıkan tespit yahut öneri mahiyetindeki bildirilere bir göz atın. Sık duyulan ama "bir daha söyle"mekten zarar gelmeyeceğine kani olunan sözlere rastlayabilirsiniz:

"Aziz İstanbul, kadim medeniyet, büyük hazine". Burada birazcık bekletelim, "vermeyelim mehteri". İstanbul Aziz'dir, medeniyet kadim, ve büyüktür hazinemiz. Doğru söze ne söylenebilir? Söylenecek bir şey varsa o da, bu doğrularla şimdi ne yapılacağı.

Dünyanın önde gelen kültür başkentlerinde kendine yeni formlar ve içerikler bularak genişleyen kültür endüstrisinin, Türkiye'deki seyrinde olumlu gelişmelerin yanında girift bir hâl alan sorunlar da bulunuyor.

Kültür ve sanat gündemi, ekonomik karşılıkları, istihdam imkânları, göçmen nüfusun kültür hayatına katkıları, yaşam zevkine getireceği yenilikler ve Türkiye'yi dünya ile buluşturmasıyla haber olsa. Mümkün mü?

Sanatçı, yazar, müzisyen, film yapımcısı, tasarımcı ve sanat icra eden "kreatif sınıfın" birbiriyle temas edebileceği, disiplinlerarası çalışabileceği mekân ve muhitlere, özetle "ekosistem"lere ihtiyacı var. Kendi doğallığında gelişmiş sanat sokaklarından, yazar mahallelerinden bahsedebilmek bir ölçüde mümkün ise de, nitelikli sanat üretimi ve etkinliklerinin gerçekleşebileceği standartlar hayli uzakta.

***

Artık en ücra semtlere kadar uzanmış, isimleri hatırda tutulamayacak kadar çok kültür merkezi ve takibi imkânsız hâle gelen her gün her hafta sayısız kültür etkinliği kamusal hayatta ciddi bir yer edinmiş durumda. Hangi belediyenin aylık kültür-sanat kitapçığına bakarsanız bakın benzer isim ve içerikleri görmeniz kuvvetle muhtemel.

Salonları dolduran bir şair ile söyleşi, popüler bir müzisyenden konser, ekranlarda reyting yapmış bir hoca ile ilmî sohbet. Her ne kadar, bahsi geçen etkinlikler kitlede bir karşılık buluyorsa da, alternatife rağbetin arttığı bir devirde insanların eğilimlerini anlamaya çalışmak bir gelecek perspektifi sunabilir. Nitekim, gerek kültür ve sanat icracılarının gerek etkinlikleri talep eden farklı yaş ve ilgi gruplarındaki sanatseverlerin daha nitelikli ve iyi organize edilen ulusal ve uluslararası kültür etkinliklerine erişimi artıyor. Böylelikle yerel yönetimlerden

beklentileri kültürel içerikte, mekân konforunda, yayınlarda ve tüm iletişim süreçlerinde nitelik anlamında giderek artıyor.

Artan beklentileri doğru okuyup onları karşılama çabasında olan bazı yerel yönetimlerin işe uygun profesyonel ekiplerle çalıştığında yüksek standartlarda işler çıkarabildiğini ve bunun farklı kesimlerce ciddi bir ilgi ve takdirle karşılandığını görebiliyoruz. Toplum içindeki birçok ayrışmaya rağmen kültür ve sanat alanının birleştirici rolü, bir bestenin, bir kitabın, bir fotoğrafın karşılığı hiç de azımsanmamalı o anlamda.

Seçilen her yeni belediye başkanının beraberinde getirdiği kendi yönetim mekanizması, insan kapasitesi ve farklılaşan çalışma motivasyonları var. Bu yenilikler içerisinde kültür yönetimine ilişkin genel bir çerçeve ve standart belirleyebilmek sürdürülebilirlik anlamında önemli olabilir. Uygulanabilirlik açısından ise her yönetimin kendi dinamiklerini ve muhataplarının beklentilerini göz önünde bulundurarak bir yol haritası çıkarma zorunluluğu bulunuyor. Aksi takdirde başkalarından taklit edilen çözümler daha büyük sorunlara dönüşme riski taşıyor.

Kültür etkinliklerinin, halk için sosyal hizmet, bir belediye ve başkanı için ise PR yahut popülarite aracı olarak görülmesi siyasi konjonktür içinde belki anlaşılabilir. Düşündürücü olan ise belediye desteğinin kimi kültür insanları için orantısız bir kazanç kapısı hâline gelmesi. Bu orantısızlık, etkinlik takvimlerinin oluşturulması sürecinde farklı marifetlerle bazılarının kolaylıkla sahnede yer bulabilmesine, kurs ya da sergi açarak kendi kitlesini, tanınırlığını genişletmesine yarayabilir. Diğer yanda yalnızca kendi sanatıyla meşgul olan ve kapılar aşındırmaktan prensip itibariyle kaçınan bazıları içinse yine zorlu bir tecrübedir yaşanmakta olan. En temelde yapılabilecek olan kültür etkinliklerinin muhatabını doğru tanıyıp bunun için segmentasyon çalışması yaparak hangi yaştan, eğitim seviyesinden kimin hangi motivasyonla hangi etkinliği tercih edebileceğinin bilinmesi şeklinde içerikleri belirlemek. Bu şekilde içeriklerin zenginleştirilmesi ve kültürel eğilimlerin tespitiyle, ihtiyaçlar ve beklentiler gelecek vizyonuna ışık tutabilir.

***

Akşamları belli muhitlerde bir araya gelen sanatçı halkalarından belediye ile iş yapmış duyarlı herhangi bir sanatçıya dokunsanız bin ah işitirsiniz. Bir mikrofonun halledilemeyişinden tutun, aylardır alınamayan ödemelere, bir dizi sorundan yakınırlar.

Bazı sosyolojik araştırmalarda yaş ve gelir düzeyi farklılaşsa da, en çok vakit ayrılan kültür etkinliğinin kitap okuma, konsere yahut tiyatroya gitme değil de televizyon ve sosyal medya kullanımı olduğu gerçeğinden hareketle, ortalamada aile ve bireylerin bütçesinden kültür-sanata ayrılan pay bir hayli düşük. Bunun neticesi ne mi? Her cins soruna ve yakınmaya rağmen birçok sanatçının dönüp dolaşıp yine belediye destekli kültür merkezlerinde ve festivallerde yer alması ki sektörde kendi başına ayakta kalabilmesi pek güç.

Mekânsal kurgu: Değer/sizleştirme

Kültür dünyasında revaçta olan –bienal, sergi, müze, festival, akademi– mahiyeti, amacı ve sonuçları düşünülmeden uygulama kıvraklığı gösterilen ne varsa elde kalıyor, açılışından sonra ne geleni oluyor ne konuşanı. Değer kazandıracak diyerek yola çıkılan birçok proje, en yumuşak ifadesiyle acı tecrübelerle değersiz hâle getiriliyor. Sağlık ocağından bozma bir müze yahut süpermarketin boşalttığı dükkânda sanat akademisi. Peki ya, sıfırdan inşa edilen ve bir ilkokul mu, vergi dairesi mi yoksa hastane mi olduğunu kestiremediğimiz nice kültür merkeziyle ne yapılabilir?

Bir konser salonunun, bir sanat galerisinin yahut bir güzel sanatlar atölyesinin teknik, estetik ve mekânsal kurgusunu ortaya koymak en sona kalınca gelinen noktada inşa edilen birçok yapı, zamanla imkânlar nispetinde ihtiyaçlara göre şekillendirilmeye çalışılıyor. Bu "uydurmaya çalışma" çabaları, maliyetleriyle birlikte çekilmez bir hâl alıyor.

Farklı sanat dallarının öğretildiği merkezlerde sınıfların tek tip oluşu kendi başına kronik bir sorun. Örneğin ebru kursuna uygun masa ve su tesisatı, tezhibe özel ışık gerektiren sınıf ortamını oluşturabilmek için onca gayret ve maliyete katlanmak gerekiyor.

Altyapı gereksinimlerinin ötesinde kültür merkezlerini kütüphanesi, galerisi, etkinlik salonları, kafesi, çocuk bakım ve oyun alanları ile her yaştan insana hitap edebilen mekânlara dönüştürmek bir ödev olarak yerel yönetimlere yetebilir.

Meslek edindirme & Sanat kursları

Neredeyse her şehirde ve ilçede bir benzeri görülebilen meslek edindirme ve sanat kursları yüzlerce içeriğe ve milyonlarca mezuna ulaştı. Halk arasında sosyalleşme mekânları olarak

da kabul gören bu kurslara her yaştan katılım var. Tüm yıl boyunca yaptıkları çalışmaların ardından, her sene sonu tüm dallarda seçilen en iyi eserlerden oluşan sergiler halk oyunları ve gösterilerle yapılan açılıştan sonra halkın ilgisine sunuluyor.

Fakat Instagram, Behance, Pinterest ve YouTube'la kreatif dünyada tatlı keşifler yaparak, güncel sergi ve kültür etkinliklerini takip eden mobil bir kitle de var ki böylesi sergilerin bir kültür panayırı hâlini almasını işaret ederek kermes benzetmesi yapıyor.

Meslek edinmenin ve sanat eğitiminin ancak devamlılık esasına uygun işleyebileceğini düşünerek bu kurslarda daha çok bir workshop deneyiminin mümkün olduğunu ifade eden sanatçıların sayısı da az değil.

Siyaset düzeni ile, peki ya nasıl? Tercihler & Öncelikler

Kültür birimlerinde çalışan yöneticilerin belediye başkanlarının direktifleri doğrultusunda öncelik ve tercihleri siyasetin hızlı seyrine ayak uydurmak durumunda kaldığı için uzun vadeli politikalar gerektiren kültür alanında bir vizyon geliştirebilmek hayli zor. Bir dönem belirlenen vizyonu sonraki döneme taşıyabilmek ise neredeyse imkânsız. Daha çok nicel verilere odaklanma eğiliminde olan politik tutumlar, kültür-sanat faaliyetlerinin hem ihale süreçlerinde hem de uygulanmasında sorunsal bir zemin yaratıyor. Bu şartlar altında, kısa vadeli çözümlerle hareket etmeyi benimseyen yönetimlerin ufku, kültür hayatında beklenen olgunlaşmayı sağlayamıyor.

Sergi alanları/yaklaşımları noktasındaki yetersizlik

Özellikle Türk İslam sanatları bugün birçok belediye tarafından himaye ediliyor. Ancak sıklıkla ifade edildiği gibi bu sanatlara arzu edilen değerin kazandırılması için kurslara ve sanatçılara verilen destek kadar sergiler için nitelikli galeri alanlarının sağlanması ve de sergi yaklaşımı noktasında sergi tasarım fikri, teması, içeriği, tanıtım planlaması, iletişimi ve kataloglarının da bir bütün olarak özenle çalışılması gerekiyor. Bahsi geçebilecek tüm kalemlerin, -eserlerin çerçevelenip asılmasına kadarki uygulama süreçlerinin dahi– sanatçılardan bekleniyor olması, önemli bir soruna işaret ediyor. O da bir sanatçının temelde eser üretimiyle mi meşgul olacağı, yoksa işin organizasyon kısmıyla mı ilgileneceği... Aslına bakılırsa her biri ayrı uzmanlık gerektiren tasarım, uygulama ve küratörlük işlerine iş planlarında görev tanımlarıyla birlikte yer verilmesi gerekiyor. Fuaye alanlarında sıklıkla görülen klasik panolar ile yapılan sergi anlayışı çoğu zaman estetik zevkten uzak, yalnızca yan yana istiflenmiş eserlerden oluşturulduğu için ilgilisinin dışında kimseye ulaşma imkânı olamıyor.

Kültür yönetiminden ne anlamalı?

Kendi çalışma disiplini içerisinde anlaşılması gereken günümüz kültür yönetimi uygulamaları yerelde kamu, özel sektör, üniversite, sivil toplum kuruluşu ve ilgili kültür kuruluşlarının paydaş iş birliği anlayışı içerisinde sürdürülebilir kalkınma ve ortak fayda için birlikte çalışma pratikleri öneriyor. Özellikle belli uzmanlıklar gerektiren konularda yerel yönetim olarak bir belediyenin ilgili vakıf ya da araştırma merkezinin bilgi ve deneyiminden istifade edebilmesi, karşılıklı öğrenme yollarının keşfedilerek hem kurumsal gelişim hem de bilgi ve network paylaşımı ile ortak projeler geliştirme kapasitesi artırılabilmeli.

Kültür ve sanat gündemi, yalnızca bildik etkinlik içerikleri ve isimleriyle değil, ekonomik karşılıkları, kentsel dönüşümde edinebileceği roller, istihdam imkânları, göçmen nüfusun kültür ve eğitim hayatına katkıları, yaşam zevkine getireceği yenilikler ve Türkiye'yi dünya ile buluşturmasıyla haber olsa. Mümkün mü?

Ömer Faruk Yeni

Araştırmacı

Bu aralar geleneksel sanatların günümüzde sergilenme biçimiyle ilgileniyor. Kültür işleriyle meşgul.

Seda Özen

Neden Tarihî Yarımada için bir şeyler yapmayalım?

Sayın Başkan, size bu mektubu bir dönem Tarihî Yarımada'ya emek vermiş bir restoratör mimar olarak yazıyorum. Söyleyeceklerim az, öz fakat çok önemli. Bu bölgede benden önce de çok sayıda mimar çalıştı ve çalışmaya devam ediyor. Fakat hiçbirimizin çalışmasının çözüm olduğunu söyleyemem.

Maalesef ki hâlâ çok disiplinli ve uzun yıllar boyunca değişmeyecek bir plana sahip değiliz. Yapılanlar ve yapılacaklar plan düzleminde kaldığı için üçüncü boyut hissedilemiyor. Bu nedenle de gözümüzle algılayabildiğimiz bir başarıya henüz ulaşamadık.

Peki, yıllardır neden bunu başaramıyoruz? Evet, farkındayım, Tarihî Yarımada herkes için zor bir alan. Kat kat arkeolojik kalıntıların üzerinde bir yerleşim söz konusu. Dönem dönem yanmış, tekrar yapılmış, sonra yıkılmış ve tekrar yapılmış mahallelerimiz var. Tüm bunlar prosedürleri zorlaştırıyor. İnsanların sabırsızlıkları ya da entelektüel yetersizlikleri, onları "gizli/kaçak" yapıya veya "hiçbir şey yapmamaya" yönlendiriyor.

Bunu önlemek için Yarımada'nın nitelikli kullanıcıya cazip hâle getirilmesi gereklidir. İnsanlar o bölgeye dönüş özlemi duymalılar. Eğer böyle kalırsa gündüz kalabalık misafirler ağırlayan, gece de az sayıda ev sahibi ile yapayalnız kalan bir yer olmaya devam edecek.

Artık Yarımada'da herhangi bir binadan etrafı seyrettiğimde daha fazla üzülmek istemiyorum. Hem göz hizasından, binaların katlarından, teraslarından hem de kuşbakışı; havadan, yani ulaşabildiğim çeşitli açılardan Yarımada'ya defalarca baktım. Bakıyorum, gözlüyorum ve görüyorum. Her defasında Yarımada kurtulur mu diye önce kendime soruyorum. Ve sorumu elbette kurtulur diye cevaplıyorum.

Artık Yarımada'da herhangi bir binadan etrafı seyrettiğimde daha fazla üzülmek istemiyorum. Her defasında Yarımada kurtulur mu diye önce kendime soruyorum. Ve sorumu elbette kurtulur diye cevaplıyorum.

İnanın bana, kurtulur. Üstelik bir başkanın görev süresi olan tek bir dönemde bile bu yapılabilir. Unutmayın, hiçbir şey için geç değildir!

Bu bölgede en kötü olan nedir? Bu eserlerin varlığı ile yetinmeyip daha çok metrekareye daha az emekle ulaşmak isteyen kullanıcılar tabii ki.

Tarihî Yarımada'yı yönetecek kişi olarak size yerel seçimler öncesinde seslenme fırsatım oldu. Kısaca çağrım şu: Siz öyle şanslısınız ki hiçbir şey inşa etmenize gerek yok. İnşa ederek var olmayın da zaten. Elinizde olanları toparlayın, onların güzelliğini ortaya çıkarın. Bugüne kadar büyük büyük işler yapmayı denediler. Sizin yapacağınız en faydalı iş, yapılanları düzenlemek ve korumak. Yarımada'yı gerçekten sevenlerle paylaşın. Ama bu paylaşımı yalnız maddi gücü olanlarla yapmayın. Bu konuda adaletli davranın.

Tarihî Yarımada'nın; Süheyl Ünver, Ekrem Hakkı, Samiha Ayverdi, Melih Cevdet, Dede Efendi, Hekimoğlu Ali Paşa, Tanburi Cemil Bey, Fuat Köprülü, Şeker Ahmed Paşa, İsidoros ve Anthemios, Sedefkâr Mehmed Ağa, Mimar Sinan, Sultan Süleyman, İbrahim Paşa, Güzin ve Feyhaman Duran, Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Hamdi Tanpınar, Reşat Ekrem Koçu, Cahide Tamer, Theodosius, Hatice Turhan Sultan, Fatih Sultan Mehmed, Bayezid ve Osman Hamdi Bey gibi sayısız değerimizin izlerini taşıdığını asla unutmayın!

Bu insanların, Yarımada'da nasıl var olduklarını anlatın, halka gösterin ki izlerine hürmet edilsin. Tarihî evleri akademisyen ve başarılı öğrencilere açın. O evleri bir kat daha yükseltmek isteyenlere değil, olduğu gibi koruyacağına söz veren insanlara teslim edin. Yazarlar, çevirmenler, şairler, müzisyenler Yarımada'da soluk alsın, dinlensin. Sahafları, gerçek üstatlarıyla yeşertin. Sünnet ve cenaze alaylarını, Mese Yolu'nu, Altın Kapı'ya ulaşmayı, yer altını, yer üstündeki envanterleri bilin. Efsaneleri, öyküleri ve bugün yaşananları görün. Önce siz görün, bilin ve anlatın ki bu sorumluluğun altında hep birlikte ezilelim. Aksi takdirde istemeden de olsa değerli mirasımıza hoyrat ve sabırsız davranılacak, ona iyi bakılamayacak. O öyle bir miras ki, bize öncü olun, bu mirası hep birlikte koruyalım.

Topkapı Sarayı, Ayasofya, Süleymaniye, Sultanahmet, Fatih Camii, Kapalıçarşı, Mozaik Müzesi, sarnıçlar ve Arasta... Güzel olan o kadar çok şeyimiz var ki! Burada saydıklarımız ve saymakta zorlanacağımız çok sayıda tarihî eser hâlâ yerindeyken hatta dünyanın en önemli silüetlerinden biri, Sarayburnu elimizdeyken neden Tarihî Yarımada için bir şeyler yapmayalım?

AKBABA DERGİSİNİN 2 AĞUSTOS 1934 TARİHLİ SAYISINDAN BİR KARİKATÜR. ALT YAZISI ŞÖYLE:
-İSTANBUL İMAR EDİLİRKEN TARİHİ ABİDELERE DOKUNULMAYACAKMIŞ... BİZİM EV DE KURTULDU DEMEKTİR!
-SİZİN EV TARİHİ MİDİR?
-DEĞİL AMA, İSTANBUL İMAR EDİLİNCEYE KADAR TARİHİ OLUR!

Seda Özen

Restoratör Mimar

Topkapı Sarayı dâhil çeşitli arkeolojik kazılarda çizimleri var. Eski eserlerin hikâyelerini araştırıyor, restorasyonlarını yapıyor.

Sokakları Çocuk Kokan Şehirlere Özlemle...

Yasemin Çakırer Özservet

Bugün kentlerimizin havası çoğunlukla sağlıklı, genç ve erkek yerleşikler için özgürlük sunarken diğer gruplar için çok az özgürlük alanı sunmaktadır. Çünkü kentin kurgusu, hız, güç ve maddi yeterlilik odaklıdır. Para ve otomobile yönelen tasarımlar insanları gün geçtikçe daha huzursuz, mutsuz kılmaktadır. Tüm bu kurgu bir müddet sonra kentlide stres ve çatışma ortamı da yapmaktadır.

Kentte kentsel mekânı kullanamayan dezavantajlı kesim sayısının bir azınlık değil, çoğunluk olduğu ortadadır. Kenti yeterince kullanamayan yaşlı, çocuk, engelli, göçmen, azınlık gruplar vb. büyük bir kitle hesaba katıldığında, kentin sadece sağlıklı ve yetişkin erkekler temelinde bir özgürlük alanı sunduğu ve kabaca nüfus içerisindeki bu büyük dezavantajlı kitle hesaplandığında aslında nüfusun yarısından fazlasını (%60'a varan oranlar) temsil ettiği de görülebilir. Yani kentlerin nüfusun neredeyse %40'ına yönelik tasarlanması oldukça acıtıcı bir durumdur. Kentin birçok gruplar için uygun mekânları içerisinde barındırmadığını dost kentler arayışından da anlamak mümkündür. Çünkü, bugün genç, engelli, yaşlı, çocuk, aile dostu kentleri konuşuyoruz. Kentler kurgusuyla birçok gruba dost görünmemekte, dost edilmeye uğraşılmaktadır. Çocuk dostu kent arayışı da benzer kaygıdan türemiştir.

Çocukların evlerine en yakın alanlarda, araç trafiği ve park edilmesi tehdidinden uzak şekilde, oyun oynamaya hakları vardır. Bunun için en yakın kamusal alanlar sokaklardır. Ancak günümüzde sokak, çocuk için tehlike ile birlikte anılan bir geçiş mekânına dönüşmüş durumdadır.

Dezavantajlı kesime dikkatle bakıldığında en tutsak, en kısıtlanmış durumda olanlar çocuklardır. Çocuklara uygun olmayan fiziksel ortamlar (otomobile teslim edilmiş alanlar, yüksek binalar, hava ve gürültü kirliliği gibi) dışında çocukların her hareketinin, her anının yetişkin gözetiminde olması ve kendi çocukluklarını gerçekleştirebilecekleri alanlara sahip olmamaları çok üzücüdür. Çocuklar, sokaklarda arkadaşlarıyla oyun oynamak, okula tek başına yürümek, tek başına bir yoldan karşıya geçmek, okul dışındaki bir yere tek başına gitmek, tek başına otobüse binmek, ana yollarda bisiklete binmek, karanlıkta dışarıya çıkmak konusunda ne kadar serbesttirler? Çocukların özgürlüğünü kaybetmesi gerçekten önemli bir sorun mudur?

Sağlıklı bir yetişme süreci için bugünün kentli çocuklarının çocuk dostu yerleşimlerde yaşaması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmenin ise iki yolu bulunmaktadır; bir yolu çocukların bağımsız hareket alanlarının genişletilmesi ve bağımsız hareketlerinin tüm yetişkinlerce desteklenmesidir. İkincisi de bağımsız hareket edecek çocuğa uygun farklı kentsel alan fırsatları ve deneyim imkânları sunmaktır.

Oyun, çocuğun beslenmeden sonra en temel ihtiyaçlarının başında görünse de, aslında beslenmeyle eş düzeyde birincil temel ihtiyaçtır. Oyun çocuk için bu hayata dair tek ama çok çeşitli ve en eğlenceli öğrenme biçimidir. Oyun çocuğun hiçbir dış baskı etkisinde kalmadan kendi isteği ile giriştiği tüm etkinlikleri kapsar. Modern dünyada oyun, "şeylerle oynamak" anlamına gelir, oysa tarih boyunca oyun şeylerle oynamaktan çok "başkalarıyla oynamak" anlamını taşımıştır. Değişimin yönü "toplumsal oyuncu"dan tek başına "oyun tüketicisi"ne doğrudur. Yani dışarıda, bahçede, sokakta, açık alanda gerçek dünyanın içinde oynanan oyunlar tarihe karışmakta, bugünün belirli sınırlı mekânlara "kapatılmış" çocukları, (nesne olan) oyuncaklarıyla yalnız başına oynamaktadırlar. Bu kısıtlı yaşam ne kadar sağlıklıdır?

Çocuk-oyun ikilisinin başarısı, özgürce oyun oynanabilecek fiziksel mekânların olmasında yatar. Oyun mekânı, esnek kullanıma, yaratıcı fikirlere izin vermelidir, çünkü aşırı kontrol oyunun doğasını mahveder ve kapalı oyun alanları genellikle bu niteliktedir. Ve çocuklar doğası gereği en çok planlanmamış oyunları severler. Bugün kentsel mekânlar planlanırken, çocuklar adına hazır şablon çocuk oyun alanları (parklar) planlanmakta ve uygulanmaktadır. Çocukların ev-okul gibi iç mekânlarda zaten yeterince kısıtlanmış, sınırlandırılmış olduğunu göz önüne alırsak; açık, kamusal (sokaklar, parklar gibi) mekânlarda da bunun devamı niteliğinde oyun oynama aktivitelerini sınırlandırmak ve bir şablona sığdırmak tehlike içermektedir. Çocukların farklı oyun mekânları görmeleri, farklı mekânlarda kendi oyunlarını kurmaları ve bir mekânda birden fazla oyun kurmalarına izin vermeyen şabloncu anlayışla, çocukların oyun hakkı gasbedilmektedir.

Geleneksel Anadolu yerleşim biçimini de tarif eden çıkmaz sokaklar çocukluk anılarından, güvenli, keşfe uygun farklı mekânsal aktivitelere olanak veren güzel bir yaşamı ifadelendirmektedir.

Çocukluk dönemi, kuşkusuz insanın kendi olma sürecinde önemli bir dönemdir. İnsan ve mekân ilişkisinin temellerinin atıldığı ve mekânsal iletişimden en çok etkilenilen dönemin de adıdır aynı zamanda. Çocuklara uygun mekân arayışları çocuklarla bu deneyimi yaşamakla mümkündür, yani katılımcı planlama ile. Çocuklarla çocuğa dost mekânların üretilmesi önemlidir.

Çocukların evlerine en yakın alanlarda araç trafiği ve park edilmesi tehdidinden uzak şekilde, oyun oynamaya hakları vardır. Bunun için en yakın kamusal alanlar sokaklardır. Gündelik hayatın aktığı yaşayan bir organizma gibi olan sokaklar, özel alandan kamusal alana ilk çıkış noktasıdır. Bu yüzden de çocuklar için, toplumu tanıyacakları ilk mekân, kültürel kimliği okuyabileceleri en önemli alan sokaklardır. Ancak günümüzde sokak, çocuk için tehlike ile birlikte anılan bir geçiş mekânına dönüşmüş durumdadır. Geçilip gidilen, fazla kalınmaması ve içerisindeyken tehlikeden uzak durmak için çaba sarf edilmesi gereken tehdit edici bir mekâna evrilen sokaklar, hepimizi araç, trafik, yabancılık, suç gibi unsurlarıyla ürkütmektedir. Bu

nedenle bugün sokakta çocuk görmenin nadiren gerçekleştiği kentlerde yaşıyoruz.

Kentte çocuk dediğimizde ilk mahalleler akla gelmektedir. Mahalle ölçeğinde çocuğun özgür olup olmadığı, o kentin ne kadar özgürleştirici olduğunun da bir nevi ölçütü gibi. Çocuğun kent mekânı ile ilişkisi barınma mekânı olan haneden yani konut ve konut içinden başlamakta ve daha sonra konut bahçeleri, sokaklar, derken daha kamusal alana doğru yayılmakta ve en son kent sathına uzanmaktadır. Mahalle ve sokak çocuk gelişiminde çok büyük önem arz etmektedir. Sokağında mutlu, oyun oynayabilen, güven içinde dolaşan çocuklar geleceğin sağlıklı bireyleri olabilirler. Oysa çocuklar günümüzde, yoğun nüfus baskısı altında olan kentlerimizde kötü çevre koşullarında yaşamaktadırlar. Evlerine hapsedilmiş, sanal mekânlarda güvensiz şekilde dolaşan çocuklar, yaşadığı yerden kopuk yaşamlarıyla sağlıksız bir gelecek vadetmektedirler. Karşılaştıkları olumsuz koşullar, çocukların yaşadıkları mekânlarla (ev, okul ve diğer) ilişkilerini negatif etkilemekte, psikolojik olarak toplumsallaşmalarında zorluklara neden olmaktadır. Çocuklar, kendilerine sunulmuş bu zor şartlar altında, ancak görüşlerinin alınması, sorumluluk verilmesi ve yaşadıkları yerle bağlarının güçlendirilmesi yoluyla sorunsuz bir dönem geçirebilirler.

Çağdaş mimari ile konut-sokak bütünlüğünün bozulması, çocukların oyun oynama alanlarının elinden alınmasına da neden olmuştur. Sokakların güvenilir, yürünebilir ve yaşanır olması oyun hakkının elde edilmesinde temel teşkil edecektir. Ve denilebilir ki, oyun hakkı ancak çocuk, çevresine güvendiğinde kullanılabilir.

Özlemle yâd ettiğimiz geçmiş günlerde, sokakları çocuklar doldururken, sokaklar çocuk kokarken, bugün sokaklar araçlarla dolmaktadır. Kendine buralarda yer bulamayan çocuklar kentin kötü yetişkin taklitleri olarak aceleci, telaşlı yolculukların erleri durumundadır. Kendilerini gerçekleştirmede doğal mekânsal destekleri yitirmiş, kentteki özgürlüğü tatmadığı için de talep etmeyen çocuklar, sözcük ve imgeleri zevkle öğrendikleri sokak oyunlarından mahrumdurlar. Çocuklar bugün oyunlarında katılımcı olamamaktadır ve istedikleri oyunu kurma, kural belirleme, başkasını dâhil etme gibi fırsatlardan uzaktırlar. Bu durum böyle devam ettikçe kendileri gibi (çocuk) olmayı da talep edemeyecek gibi görünmektedirler. Bu kentlerimizi bekleyen adım adım gelen büyük bir tehlikedir.

Geleneksel Anadolu yerleşim biçimini de tarif eden çıkmaz sokaklar çocukluk anılarından, güvenli, keşfe uygun farklı mekânsal aktivitelere olanak veren güzel bir yaşamı ifadelendirmektedir. Bugün çıkmaz sokaklar maalesef modern planlama anlayışında güvensiz olarak görülmüş ve yok edilmiştir. Her yolun her yere çıkıyor olması yerel denetlemeyi zorlaştırmakta, o sokakları yerele ait olmaktan herkese ama aslında çoğu kimseye ait olmayan başka boyutlara taşıyabilmektedir. Sokağında yaşayanları tanımayan, hızla akıp giden araç trafiğinden korkan aileler güvenle çocuğunu sokağa bırakamamaktadır. Geleneksel çocuk anlayışından modern çocukluk anlayışına evrilirken, kaybedilen en temel özgürlük alanını, çocuğun bağımsız hareket imkânı olarak görmek mümkündür.

Bugün tek tük de olsa sokakta oyun oynayan son neslin, bağımsız şekilde birçok sokağı sabahtan akşama dolaşarak oyun oynayıp akşam hava kararırken eve dönme özgürlüğü, günümüz çocukları için hayal gibidir. Aşırı endişeli ve kentte kendini güvende hissetmeyen ebeveyn sayısındaki artış, çocukların bağımsız hareketindeki düşüşün ana nedenlerinden birisidir. Ayrıca kent planlamasının insani yönden uzaklaşarak rant ve ekonomik aktörlerin elinde bir yap-boz sistemine dönüşmesi, kentte özgürce hareket etmek isteyen yetişkin veya çocuğun elinden bu imkânın alınmasına sebep olmuştur. Çocukların özgür olduğu kent ortamlarının oluşturulması kent yöneticileri, tasarımcıları, ebeveynler ve kentlilerin en temel görevi olmalıdır.

Kentin en büyük kullanıcı grubu toplumun üçte biri olarak çocuklardır ve gündelik hayatlarında yaşam çevresini en uzun süre kullananlar da onlardır. Kenti ömrü kısa olan biz yetişkinlerden daha uzun süre kullanacak olan ve kenti her şeyiyle emanet edeceğimiz kişiler de bugünün çocuklarıdır. Bu nedenle kentte en çok çocuklar özgür olmalıdır, çünkü kentlerin asıl sahipleri onlardır. Kentte yürünebilir mekânsal hareketlerdeki hızlı

düşüş de, çocukluk çağındaki obezitenin artışına, korku ve kaygıların büyümesine, sosyal ve psikolojik olarak karşılaşılan olaylarla mücadele gücünün zayıflamasına, yapay beslenme ve yapay sağlık araçlarının da yardımıyla fiziksel ve bilişsel kapasitenin zayıflamasına, yaşanılan çevreye karşı yabancılaşma ve ilgisizliğin artmasına doğru gitmektedir. Çocukların sağlıklı bir geleceğe sahip olmaları adına yürünebilir bir yaşamın inşası acil ve gereklidir. Çocuklar yürünebilir ve bağımsız bir kentsel yaşama sahip olabilirlerse o kent sadece çocuk dostu değil, birçok grubu da içine alarak insan dostu bir kent olmaya doğru yol alabilir.

Kamusal alanların, çocukların toplumsal, fiziksel, zihinsel beceriler elde etmelerine olanak sağlaması için çocuk ruhuyla birlikte çocuklarla beraber tasarlanması ve uygulanması önem arz etmektedir. Tüm kent sakinleri, kentlerin ve mekânların organizasyonundan ve görünümlerinden etkilenmektedir, ancak çocuklar üzerindeki etkisi daha uzun erimlidir ve çocuklar üzerindeki etkisinin telafisi pek mümkün gözükmemektedir. Kentleri planlayanların çocuğu dikkate almadan ve çocukla birlikte olmadan tasarladıkları mekânlarda çocukların kendilerini yalnız, yabancılaşmış ve dışlanmış hissettikleri belirtilmelidir. Artık tasarım ve planlama kim orada yaşayacaksa onlarla birlikte yapılmalıdır. Bu da bir gelenek hâline gelmek zorundadır. Bireyler yaşadıkları yerin mimarı olurlarsa; orayı korur, sever, oraya ait hissederler ve bu durum kentleri sağlıklı ve insani kılar.

Çocuklar adına tasarımcıların kurguladığı oyun alanları ya da diğer mekânlar (okullar, merkezler, sokaklar vs), mekân olmaktan öteye gitmeyebilir. Çocuğun orayı yer hâline getirmesi de, çocukların orada hayat bulmasına bağlıdır. Bugün sokaklarımız da birer mekân olmanın ötesine gidememektedir, çünkü sokaklar geçiş mekânları olarak kullanılmakta ve yer olmaları için gündelik hayatta başka başka işlevlere sahne olmaları ve çocuklarla, insanlarla dolmaları gerekmektedir. Mekânların da kullanmasını hedeflediğimiz insan gruplarıyla ortak kararlarla tasarlanması ve yer hâline getirilmesi arzu ettiğimiz kenti oluşturacaktır.

Yetişkinler çocuklarla eş düzey bir ortamda, onların sözleri kendi sözlerine benzediğinde değer verme eğilimindedir. Çocuklar özgürce ve kendi dillerince fikir beyan etmek konusunda yeterince sosyal ortamlara da sahip görünmemektedir. Çocuklarla nasıl çalışma yapılacağı, onların gerçek ve katıksız düşüncelerinin nasıl alınacağı hususu üzerinde sıkı çalışmak, deneysel olarak çocuklarla beraber ortak etkinlikler, çalışmalar yapmak gerekmektedir.

Çocukların günde 60 dk. fiziksel aktivite yapma ihtiyaçları da büyük oranda okullarına yürüyerek gidip gelmeleri ile sağlanabilir. Bu süreç fiziksel, ruhsal açılardan sağlıklı bir çocukluk inşası için elzemdir. Yürünebilir kentsel alanların oluşturulması, bisikletle ulaşım imkânları gibi çözümler kentte hareketliliği artıracak ve bu hareketlilikten çocuklar da nasibini alacaktır. Ailesiyle birlikte kenti yürünebilir ve mekânlarla eşit düzlemde (yani araca binerek daha üstten veya daha alttan değil) deneyimlemesi, çocuğun yaşadığı kentsel mekânları keşfetmesine sebep olacaktır. Bu keşif sonucu tanışıklık sağlanması ve yaşadığı kentin ona ve onun da kente dost olması söz konusu olacaktır.

Güvenli kamusal alanlar tasarlamak ve bunu zihinlerde güvenli kılmanın en önemli araçlarından birisi şüphesiz yerleşimciyle birlikte onu tasarlamak ve yerleşimciyi odak alarak yani güvenle yürünebilir yollar ve mekânlar inşa etmektir. İnsanların kentsel yaşama ve kentin yönetimine katılım hakkının uygulanmasında yerel düzeyin önemi çok büyüktür. Çocukların kente katılımı dediğimizde ise amaç, çocukları toplumun eşit ve katılımcı aktörleri hâline getirebilmektir. Çocukların kent arzusu aslında evrensel ve insana dost bir kent olmaktadır. Çocuklar, yetişkinler gibi önyargı bariyerlerine sahip olmadıkları için yaşlıyı, engelliyi, hastayı ve farklılıkları olan grupları da kapsayan önerilere, hayallere sahip oluyorlar.

Aslında, çocuklar birer kentli olarak, içinde yaşadıkları kentte, yetişkinlere oranla gündelik hayatta daha çok yerel mekânda var olduklarından ve ömür olarak da daha uzun süre yaşayacaklarından daha uzun süre kalacaklardır. Ancak çocuklar yetişkinlerin düzenledikleri, tasarladıkları alana hiçbir şekilde müdahale edememekte ve sadece doğrudan ve uzun süre etkilenen olarak kentlerde yer almaktadırlar. Bu noktada da, bu mekânların üretim sürecine katılmaya en çok hakkı olan çocuklardır. Günümüzde, insan ve bina yoğunluğu kentsel alanlarda çocuklara yönelik alanları daha da daraltmaktadır. Bir yetişkin oturduğu yaşam alanına daha çok asfalt ve daha çok otopark istiyorsa, bir çocuk da bir o kadar yeşil alan ve park serbestiyeti istemekte özgür olmalıdır. Yapılan birçok çocuk ve kent atölyesinde çocuklar sıklıkla kamusal alan yetersizliğinden, kendilerine sunulan kötü yapılı çevre koşullarından yakınmaktadırlar.

"Nasıl bir kent?" arzusunun bu noktada özeti, çocukların arzuladıkları kent olacaktır.

Yasemin Çakırer Özservet
Öğretim Üyesi
Marmara Üniversitesi'nde öğretim üyesi. Çocuk ve kent, uluslararası göç ve şehir planlama ile ilgileniyor.

ZEYTİNBURNU
KÜLTÜR SANAT

ARALIK 2018

TİYATRO

TRUVA
Tuluat Oyuncuları
01 Aralık CUMARTESİ Saat: 19.00
BİLETLİ 10+

SON ÇIKIŞ
Tiyatro Külliyen
02 Aralık PAZAR Saat: 19.00
BİLETLİ 10+

YALNIZIZ
Oyuncu Tayfası
08 Aralık CUMARTESİ Saat: 19.00
BİLETLİ 10+

LAFINI UNUTMA
Bu Tiyatro
09 Aralık PAZAR Saat: 19.00
BİLETLİ 10+

MARKO PAŞA MÜZİKALİ
Süheyl & Behzat Uygur Tiyatrosu
15 Aralık CUMARTESİ Saat: 20.00
BİLETLİ 10+

HASTALIK HASTASI
Tiyatro Minerva
16 Aralık PAZAR Saat: 19.00
BİLETLİ 10+

BEN VECİHİ HÜRKUŞ
Tekâmül Tiyatrosu
22 Aralık CUMARTESİ Saat: 19.00
BİLETLİ 10+

TAHİR İLE ZÜHRE
GSA Tiyatro Topluluğu
23 Aralık PAZAR Saat: 19.00
BİLETLİ 10+ GSA

İSTASYON
Sanat 3
29 Aralık CUMARTESİ Saat: 19.00
BİLETLİ 10+

SCAPİN'İN DOLAPLARI
GSA Tiyatro Topluluğu
30 Aralık PAZAR Saat: 19.00
BİLETLİ 10+ GSA

ÇOCUK TİYATROSU

IHLAMUR TEYZE MİKROPLARA KARŞI Tiyatro Roza

01 Aralık CUMARTESİ Saat: 12.00 - 14.00
BİLETLİ

KALP SAĞLIĞI ÇOCUKLUKTAN BAŞLAR Çocuk Kalp Vakfı Tiyatrosu

02 Aralık PAZAR Saat: 12.00 - 14.00
BİLETLİ

BİR AKVARYUM MASALI
Çizgi Kukla Tiyatrosu

08 Aralık CUMARTESİ Saat: 12.00 - 14.00
BİLETLİ

ORMANIN KAYBOLAN ŞARKISI Tiyatro Sonreplik
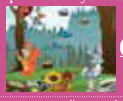
09 Aralık PAZAR Saat: 12.00 - 14.00
BİLETLİ

ÇOCUK ÜLKESİ
Uygur Çocuk Tiyatrosu

15 Aralık CUMARTESİ Saat: 12.00 - 14.00
BİLETLİ

KUŞLAR SINIFI MÜZİKALİ
Neno Tiyatro

16 Aralık PAZAR Saat: 12.00 - 14.00
BİLETLİ

BU OYUNUN KUYRUĞU VAR
Bihter Sanat
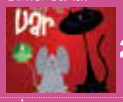
22 Aralık CUMARTESİ Saat: 12.00 - 14.00
BİLETLİ

MİS ÇOCUK
21 Gram Tiyatro

23 Aralık PAZAR Saat: 12.00 - 14.00
BİLETLİ

KARAGÖZ İSTANBUL GEZGİNİ
Hayali Cemal Fatih Polat

29 Aralık CUMARTESİ Saat: 12.00 - 14.00
BİLETLİ

TABU VE YASAK MEYVE
Karanfil Tiyatro
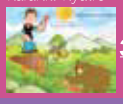
30 Aralık PAZAR Saat: 12.00 - 14.00
BİLETLİ

SEMİNER

HASBİHÂL

Mehmet Şevket EYGİ
06 Aralık PERŞEMBE Saat: 19.30

KÖKÜ MÂZİDE OLAN ÂTİ

Selahaddin E. ÇAKIRGİL
07 Aralık CUMA Saat: 19.30

ZEYTİNBURNU'NUN EBEDİ SAKİNLERİ

Dursun GÜRLEK
10 Aralık PAZARTESİ Saat: 19.30

MANTIKU'T TAYR OKUMALARI

Prof. Dr. Ekrem DEMİRLİ
19 Aralık ÇARŞAMBA Saat: 19.30

MODERN TOPLUM VE ÜTOPYALAR

Prof. Dr. İsmail COŞKUN
24 Aralık PAZARTESİ Saat: 19.30

TÜRK DÜŞÜNCE HAYATINDAN PORTRELER

Prof. Dr. Kurtuluş KAYALI
25 Aralık SALI Saat: 19.30

AFET AFFETMEZ

Prof. Dr. Mikdat KADIOĞLU
26 Aralık ÇARŞAMBA Saat: 19.30

ALTAYLAR'DAN TUNA'YA: TÜRK'ÜN İZİNDE

Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL
27 Aralık PERŞEMBE Saat: 19.30

SERGİ

"Kâbe Düşleri"
Erol KILIÇ
Resim Sergisi

11 Aralık SALI - 14 Ocak PAZARTESİ
AÇILIŞ Saat: 19.00

SEMPOZYUM

Sahn-ı Semân'dan Dârülfünûn'a Osmanlı'da İlim ve Fikir Dünyası

20 Aralık PERŞEMBE - 21 Aralık CUMA
AÇILIŞ Saat: 09.30

SÖYLEŞİ

TASAVVUF SOHBETLERİ

Ömer Tuğrul İNANÇER
03 Aralık PAZARTESİ Saat: 19.30

İSLÂM SANATI VE ESTETİĞİ

Sunan Ayşe TAŞKENT
Konuk Mahmud Erol KILIÇ
05 Aralık ÇARŞAMBA Saat: 19.30

GÖLGEDEKİ ROMANLAR
"Sultan Hamid Düşerken"

Selim İleri ve Handan İnci'den Diyalojik Okuma
12 Aralık ÇARŞAMBA Saat: 19.30

100 YÜZE İMZA VE SÖYLEŞİ
"Düşerken"

Sunan Aykut ERTUĞRUL
Konuk Tank TUFAN
13 Aralık PERŞEMBE Saat: 19.30

SANATIN USTALARI KONUŞUYOR
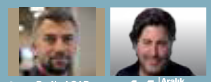
Sunan Bedir ACAR
Konuk Can ULKAY
14 Aralık CUMA Saat: 19.30

ŞİİR MECLİSİ

Sunan Mustafa AKAR
Konuk Ahmet MURAT
17 Aralık PAZARTESİ Saat: 19.30

BİR HAYAT BİR HİKÂYE

Sunan Cemal ŞAKAR
Konuk Bahtiyar ARSLAN
28 Aralık CUMA Saat: 19.30

NAĞMEDÂR ETKİNLİKLERİ

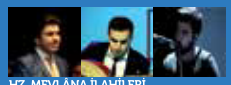
HZ. MEVLÂNA İLAHİLERİ
Hânende Ramazan SÖYLER
Ud Ersin ERSAVAŞ
Ney Sinan SÖYLER
01 Aralık CUMARTESİ Saat: 14.30

ÇALGILAR VE YORUMLAR
Bağlama Mustafa İPEKÇİOĞLU
Ney Ali TÜFEKÇİ
Cîtar Serhan YASDIMAN
Bas Cîtar Hakan YELBİZ
08 Aralık CUMARTESİ Saat: 14.30

BOZKIRDAN TÜRKÜLER
Solist Erkut ÖZKAN
Kabak Kemane Merih KAYA
Bülbül Murat KOCA
15 Aralık CUMARTESİ Saat: 14.30

ÖMÜRLÜK ŞARKILAR
Ud Hüseyin BİTMEZ
Kanun Talha KÖKSAL
Bağlama/Kemençe Mithat ARISOY
22 Aralık CUMARTESİ Saat: 14.30

BİR DEM İLAHİ
Hânende Bülent NURCAN
Kanun Fatih ERDAŞ
Ney Mesut EGCİ
29 Aralık CUMARTESİ Saat: 14.30

MÜSİKİ DURAĞI
Sunan Yalçın ÇETİNKAYA
Konuk Uğur IŞIK
08 Aralık CUMARTESİ Saat: 13.30

KONSER

TURAN ŞAHİN

05 Aralık ÇARŞAMBA Saat: 20.00
ÜCRETSİZ

AYKUT KUŞKAYA

11 Aralık SALI Saat: 20.00
ÜCRETSİZ

İSTANBUL DEVLET MODERN FOLK MÜZİĞİ TOPLULUĞU

18 Aralık SALI Saat: 20.00
ÜCRETSİZ

İRFAN GÜRDAL

25 Aralık SALI Saat: 20.00
ÜCRETSİZ

SİNEMA

DUMBO

30 CUMA
01 CMRTS
02 PAZAR
03 PZRTS
04 SALI
05 ÇRŞMB
06 PRŞMB
BİLETLİ SAAT: 13.30 - 16.00 - 19.00

DERİNLERE YOLCULUK

07 CUMA
08 CMRTS
09 PAZAR
10 PZRTS
11 SALI
12 ÇRŞMB
13 PRŞMB
7+ BİLETLİ SAAT: 13.30 - 16.00 - 19.00

KEDİLER ŞEHRİ 2

14 CUMA
15 CMRTS
16 PAZAR
17 PZRTS
18 SALI
19 ÇRŞMB
20 PRŞMB
BİLETLİ SAAT: 13.30 - 16.00 - 19.00

FIRILDAK KEDİ FİNDUVS

21 CUMA
22 CMRTS
23 PAZAR
24 PZRTS
25 SALI
26 ÇRŞMB
27 PRŞMB
BİLETLİ SAAT: 13.30 - 16.00 - 19.00

EVLİYA ÇELEBİ VE ÖLÜMSÜZLÜK SUYU

28 CUMA
29 CMRTS
30 PAZAR
31 PZRTS
02 ÇRŞMB
03 PRŞMB
BİLETLİ SAAT: 13.30 - 16.00 - 19.00

NAĞMEDÂR PROGRAMLARI HARİÇ BÜTÜN ETKİNLİKLER
ZEYTİNBURNU KÜLTÜR VE SANAT MERKEZİNDE YAPILACAKTIR
zeytinburnukultursanat.com

ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ
zeytinburnu.istanbul | 444 1984

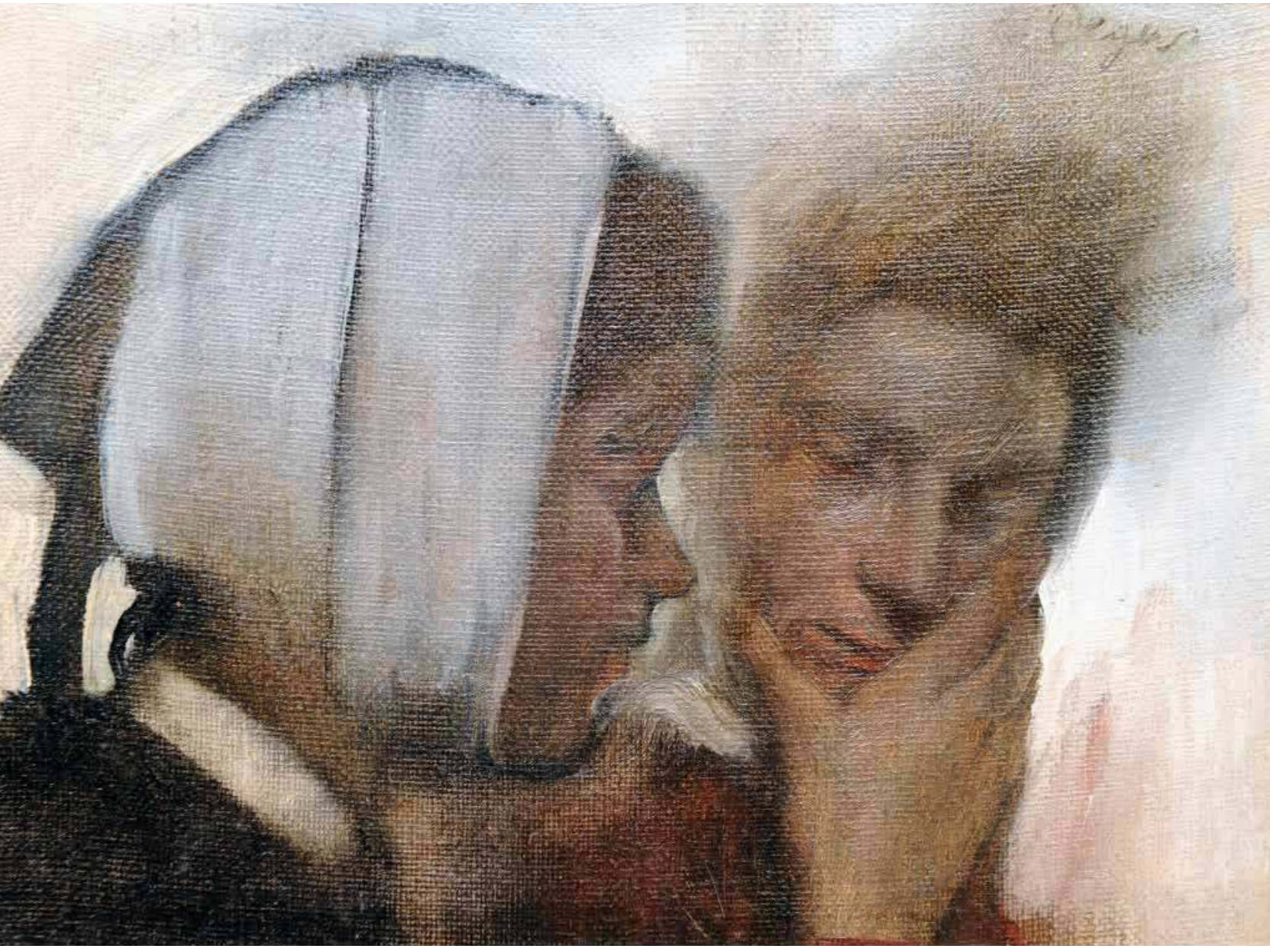

Buse'nin Rüyası

Kemal Sayar

İnsanın insana, insanın Tanrı'ya itikadı ruhun en karanlık gecesinde bize yön gösterir. Kalbi olanların ışıldadığı ve kalbi olanlara bakarak istikametimizi bulacağımız bir zamanda yaşıyoruz. Yaşama korkusunu yenmemiz gerek. Yaşamaktan da ölümden korktuğumuz gibi derin bir korkuyla korkuyoruz. "Korku evdeki en ucuz oda" diyor Hafız, "seni daha iyi yerlerde görmek isterim."

Başkalarının ızdırabından gönül çevirdiğimiz her seferinde kalbin birazı ölür. Ahlaki kayıtsızlık, ızdırap içindeki ötekine ihtimam göstermediğimizde, onun acısını yok saydığımızda, bile isteye onu görmediğimizde sökün eder.

Rüyamda sizinle randevumuz varmış. Ama muayenehaneye değil, üniversiteye çağırmışsınız. Binadan içeri giriyorum; içerisi bembeyaz, gözlerim kamaşıyor beyazlıktan, o kadar beyaz. Devasa bir bina, tavanlar o kadar yüksek ki, biz insanlar binanın içinde ufacık kalmışız. Hemen karşıma sizin odanız çıkıyor. Odanızın camları şeffaf, içerisi görünüyor. İçeride çalışıyorsunuz. Her yer cam, şeffaf, siz de beni görüyorsunuz. İçeri giriyorum. Oda o kadar büyük ki masanız bile ufacık kalıyor. "Gel otur Buse" diyorsunuz ama konsantre olamıyorsunuz, aklınız başka bir yerde, hissediyorum. "Buse beş dakika bir yere gidip geleceğim hemen, bekler misin?" diyorsunuz, "Tabii tabii" diyorum. Gidiyorsunuz, bekliyorum, gelmiyorsunuz. Kalkıyorum, "Şöyle bir etrafa bakayım" diyorum. Odadan dışarı çıkıyorum. Alan çok büyük, kendimi çok küçük hissediyorum. Karşıda dar, loş ve burası gibi büyük tavanı olmayan normal bildiğimiz bir koridor var. Uzunca, tren gibi sıralı, arka arkasına ahşap kapılar koridor boyunca... Kapıların sadece baştaki ikisi açık, içeride bir kongre, seminer tarzı bir şeyin kokteyli var sanki. Herkes ayakta, kalabalık, konuşuyorlar. "Sanırım Kemal Bey buraya geldi" diyorum. "Sempozyum var herhâlde" diyorum. Koridoru yürümeye devam ediyorum. Diğer tüm kapılar kapalı, açmaya cesaret edemiyorum. Koridor da ilerledikçe karanlıklaşıyor, hafif tedirgin oluyorum ama sonuna kadar gidiyorum. Sonra "Kemal Bey belki odaya gelir, döneyim geri" diyorum. Tam koridorun sonundan geri dönerken kapalı kapıların birinin arkasından mikrofonla sizin sesiniz geliyor, "Buse" diyorsunuz. İrkiliyorum, kapıyı yavaşça açıyorum, içeride onlarca insan var; elinizde mikrofon, başınız kalabalık. Bana elinizle köşede bekle işareti yapıyorsunuz. Köşeye geçerken aklımdan geçen ilk şey: "Kemal Bey beni nasıl gördü? Kapı kapalıydı. Aralıktan mı gördü? Mümkün değil. Dışarıda bir kamera olsa burada ekran olmalı, o da yok. Acaba hissetme yeteneği filan mı var?" diyorum. Sonra siz insanlarla konuşurken ben odanın içerisinde bir kapı daha fark ediyorum. Merakla ona yönelip "Burada ne varmış?" diye kapıyı açıyorum. İnanılmaz bir yeşillik, uçsuz bucaksız bir yol ilerliyor, yolu güneş aydınlatıyor. Yola bakakalıyorum. "Şurada yürüsem şöyle" diyorum. "Kemal Bey ile randevudan sonra gelir yürürüm" diyorum. Sonra bir anda kapının önünde sağ köşesinde yeşilliğe doğru bir kadın sırtı dönük, simsiyah saçları ile önümde oturuyor, fark etmemişim yola bakmaktan. "Ah, diyorum, kadın varmış burada, rahatsız ettim." Kapatıyorum hemen kapıyı; yerime, köşeye geri dönüyorum. Sizin işinizin bitmesini, seansa birlikte geçmeyi o köşede bekliyorum...

Uzun yıllar önce, kendi iç sesleriyle savaşmaktan bitap düşmüş, "Neredesin Tanrım?" niyazına kendi anladığı dilden bir yankı gelmediğinde ötelerden de umudunu kesmiş, dünyanın bütün kederlerinin yüküyle sandalyesine çökmüştü. "Tanrı'yla aramda bir kırgınlık var" demişti. Bugün bana bir rüya getirmiş. Beni şaşırtan bir hamleyle çantasından bir başörtüsü çıkarıyor ve aceleyle başını örtüyor. Anlaşılan bir dua okur gibi anlatacak ruhunda olan biteni. Ayaklarına ve ruhuna dikenler batan bir yolculukta, geri dönmenin imkânsız olduğu bir noktaya gelmiş artık. Öyle bir yer ki orası, ya öleceksin ya da olacaksın.

Seslenen yakından sesleniyor. Bir fısıltıda, yaprakların hışırtısında, dağların üzerinden uğuldayan rüzgârda sesleniyor. Biz bazen onun sözlerini "işitme kıtlığı" çekiyoruz. O gün, o saat duymadığı o fısıltıyı sonra ruhunun müziği yapıp meşke döndüyse, hakkıyla arayanlardan olduğundan. Ama şimdi bir an için o irtibat kopar gibi olduğunda beni yoluna yoldaş kılmak istiyor. Bazen kaldıramayacağım yüklerin sırtıma yüklendiği olur. Bakalım benim yüreğimin takati var mı o yolu yürümeye? Kendi hamlığımla derdim bitmedi ki benim, pişmenin usul ve adabını öğreteyim? Dünyadan çekilmenin yollarını kendim öğrenemedim ki bir başkasına vaaz ü nasihat edeyim? Kılavuzluk edemem ama yol arkadaşlığı edebilirim. Belki dünyayı kökten değiştiremiyoruz ama yaralı bir ruha, dertli bir başa teselli olduğumuz her seferinde dünyayı azıcık daha güzelleştiriyoruz. Bir ruhun diğerine dokunduğu an, hayatın mucizesidir.

Kırılganlık sadece Tanrı'yla aramızda değil, sözcükler de kırılgan, sessizlik de kırılgan, varlık kırılgan. Sözcüklerin "yumuşak ve korunaklı güzelliği"nde bir şifa arıyoruz ama bazen susmak şifadır. Gidilmeyen yolların, aşılmayan tepelerin, görkemi karşısında dilin yetersiz kaldığı acıların karşısında susmak. "Susan söz"ün görkemi. Sessizliğe tahammül edemediğimiz bir zamanda yaşıyoruz artık, acelecilikle saldırıyoruz ona, her susku yaralanabilirliğimizi ve eksikliğimizi bize hatırlatıyor. İyi bir terapi seansı, iyi bir şiir gibi sözün gereksiz israfından kaçınır. "Sadece sessizlikle, sessizliğin elle tutulmaz kırılganlığıyla sonu olmayan bir diyalog kurulursa, hesap kitap yapan mantığın gözleriyle asla görülemeyecek olan ruhun dile getirilemez yaraları kavranabilir ve bu yaralar iz bırakmadan tedavi edilip iyileştirilebilir" diyor Eugenio Borgna.

İçimizden geçip giden tarih nereye uğruyor? Hangi uğraklarda soluklanıyor? Bizden önce yaşayan binlerce kuşak var ve bizden sonra da ihtimal ki binlerce kuşak geçip gidecek. Bir ışık çakımı, bir göz açıp yumma kadar kısa ömürlü hayatlarımızda bizden geriye ne kalacak? Belki O'nun bize söylediği sözlerden tatlı bir tat damağımızda ve bizim ona ettiğimiz niyazdan un ufak olmuş birkaç hece. O'nu işitmenin sevinci ve muhatap

kılınmanın sevinci. "Kalbin güzel bir mevsimi" olarak kendi içimizde filizlendirdiğimiz o sevinç. Yokluyor mu arada kalbini? Bana sorarsan, onu nadiren bulduğum oluyor, bir güzellik ve iyilik anında, kendimi sonsuzluğun içinde bir zerre gibi hissettiğim ve milyarlarca başka zerre ile havada raks ettiğimi düşündüğüm anlarda, bir güzel ruha yakınlaştığım her seferinde. Varlıkla beraber çağıldayıp aktığımı hissedebildiğim o vecd duraklarında. Bir tebessümde, bir bakışta, karanlığın içinde parıldayan bir umutta, insanca bir direnişte, doğruluk için dayanışmada. Bana o en derindeki insanlığımı hatırlatan her var olma biçiminde. Bizi çepeçevre kuşatan lütfu her hissedişimde. Dikkatimi malayani olandan sahici, değişmez ve ebedî olana çevirdiğim her keresinde. Tanrı sessiz değildir, o bizimle mütemadiyen konuşur. Sadece biz nadiren duyarız. Kalbini yukarı kaldır da bak. Kalbin gözü var da kulakları yok mu sanıyorsun? Nasıl duyuyoruz inildeyen ruhları?

"Ruhum başkalarının acılarına uyandı" diyor bir bilge, "Nasıl oldu da bu kadar şanslı oldum?" Başkalarının ızdırabından gönül çevirdiğimiz her seferinde kalbin birazı ölür. Ahlaki kayıtsızlık, ızdırap içindeki ötekine ihtimam göstermediğimizde, onun acısını yok saydığımızda, bile isteye onu görmediğimizde sökün eder. Karanlık o zamandır ki birbirimize inancımızı kaybederiz, birbirimize konuşacak cesareti bulamayız. İnsanın insana, insanın Tanrı'ya itikadı ruhun en karanlık gecesinde bize yön gösterir. Kalbi olanların ışıldadığı ve kalbi olanlara bakarak istikametimizi bulacağımız bir zamanda yaşıyoruz. Yaşama korkusunu yenmemiz gerek. Yaşamaktan da ölümden korktuğumuz gibi derin bir korkuyla korkuyoruz. "Korku evdeki en ucuz oda" diyor Hafız, "seni daha iyi yerlerde görmek isterim." Korku ve umut arasında salınıyoruz değil mi? Umut çok uzaklara gider. Minkowski'nin ifadeleriyle, "geleceğin zenginliğini şimdiki zamanda önümüze serer." Melankoli bir tür hareket edememe, felç olma hâli. Zihnim bir karanlığa çapa atmış ve oradan çıkamıyor. Ruh çok uzaklara gidemiyor. Ruhunu serbest bırak, onu azat et. Kaybolmasına izin ver. Sonra yeniden bulmasına, sonra yeniden kaybolmasına. Sen yola kaybolmak için çık. Bak bakalım ne bulacaksın yolda, ama sakın hızlanma. Her sese, her çıtırtıya kulak kesil. Kalbin takallüb etmesine izin ver. Hüzün ve keder, sonra sevinç ve neşe. Sonra yine keder sonra yine neşe. Dünya içeriden dışarı doğru genişler. Kalbin genişlediğinde. Daha çok sevdiğinde, daha açık ve farkında olduğunda. İçin içine sığmaz olduğunda. Senden sonra gelecekler için bir tohum ektiğinde. Hiç görmeyeceğin o insanları sevebildiğinde. Kalbin genişlediğinde dünyan genişler.

Bana bir rüya getirmişsin. Rüyalar konusunda uzman değilim. Yine de bunu bana yazdığın bir mektup gibi açıp okudum. Kaybolduğunda seni bulmamı istiyorsun, bunu anladım. Sen beni görmesen de ben seni göreyim. Buna kuşkun olmasın, ikimizde de aynı sızı var. Her arayan bulamaz ama bulanlar kaybolanlardır. Senin dolaştığın vadileri tanıyorum, kaybolsan da elini tutma ihtimalim var. Bir yamaçta ansızın karşılaşabiliriz. İkimiz de o uçsuz bucaksız yolu, o inanılmaz yeşilliği arıyoruz. Bu dünyada ruha sürur verecek bir cennet, sahici bir karşılaşma, yüreğin neşidelerine ötelerden gelecek bir yankı...

Seni duvarların arkasından görmemi, kaybolursan seni bulmamı istiyorsun. Her birimiz bu dünyada hissedildiğimizi hissetmek istiyoruz. Ben de diyorum ki her yerde O'nun lütfu var. İzleri takip et. Duyulmayanı duy, görülmeyeni gör. Kalbinle gör, kalbinle duy. Kalbinle kaybol, kalbinde kaybol. Diyorum ki, "elbet bulunur/iyi bir hâl üzere kaybolan kişi".

Not: Rüya ve insan gerçek, isim değiştirildi. Rüya sahibinden izin alındı.

Kemal Sayar

Psikiyatrist, Şair, Yazar

Elliye yakın kitap, çok sayıda makale ve deneme yazdı. *Ruhun Labirentleri* son kitabı.

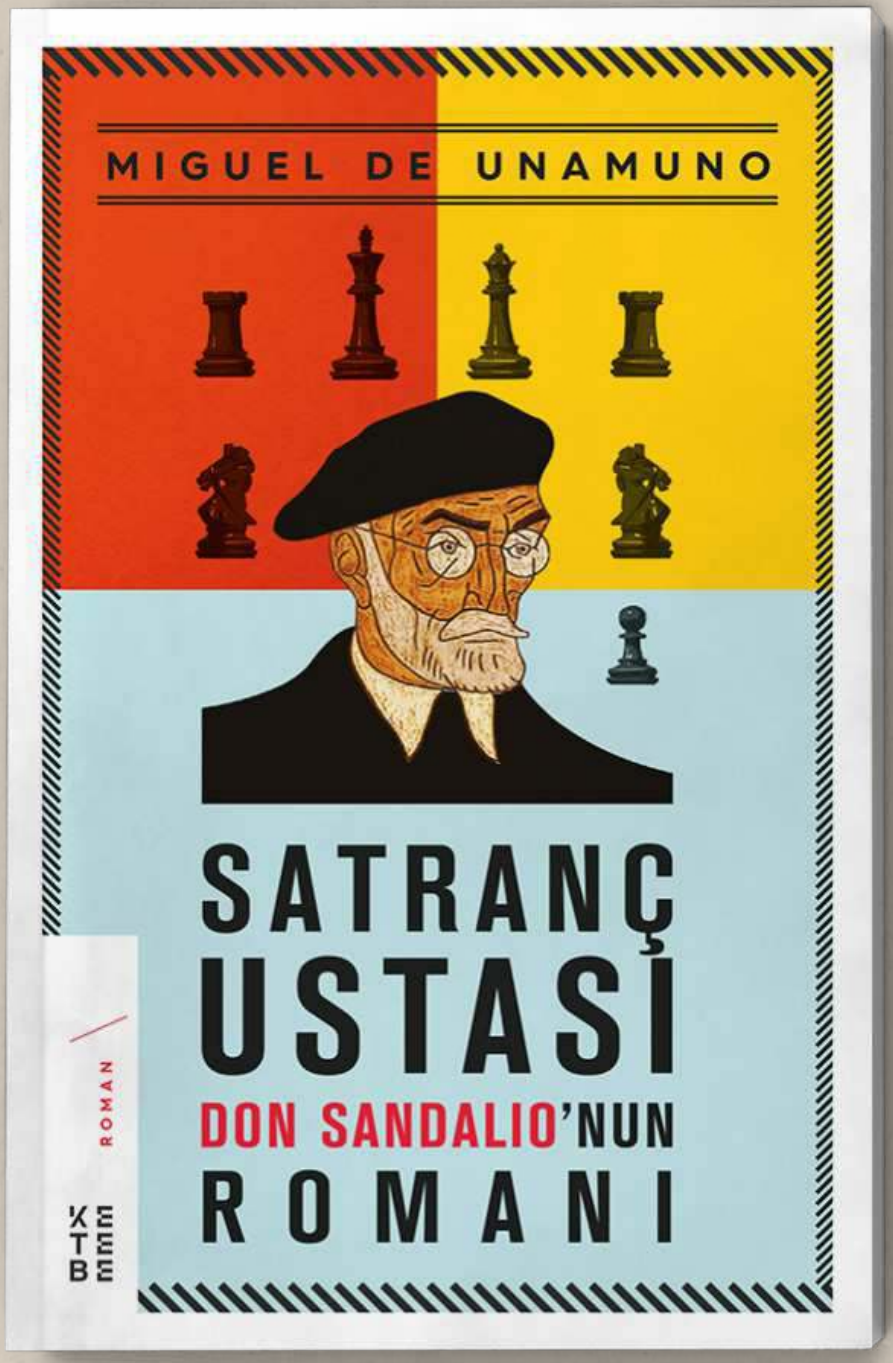

Usta İspanyol yazar Miguel De Unamuno, *Satranç Ustası Don Sandalio'nun Romanı* ile okuyucusunu edebiyatın, varoluşun ve kurmacanın olduğu bir oyuna davet ediyor.

ketebe.com ketebe ketebe ketebe

KETEBE

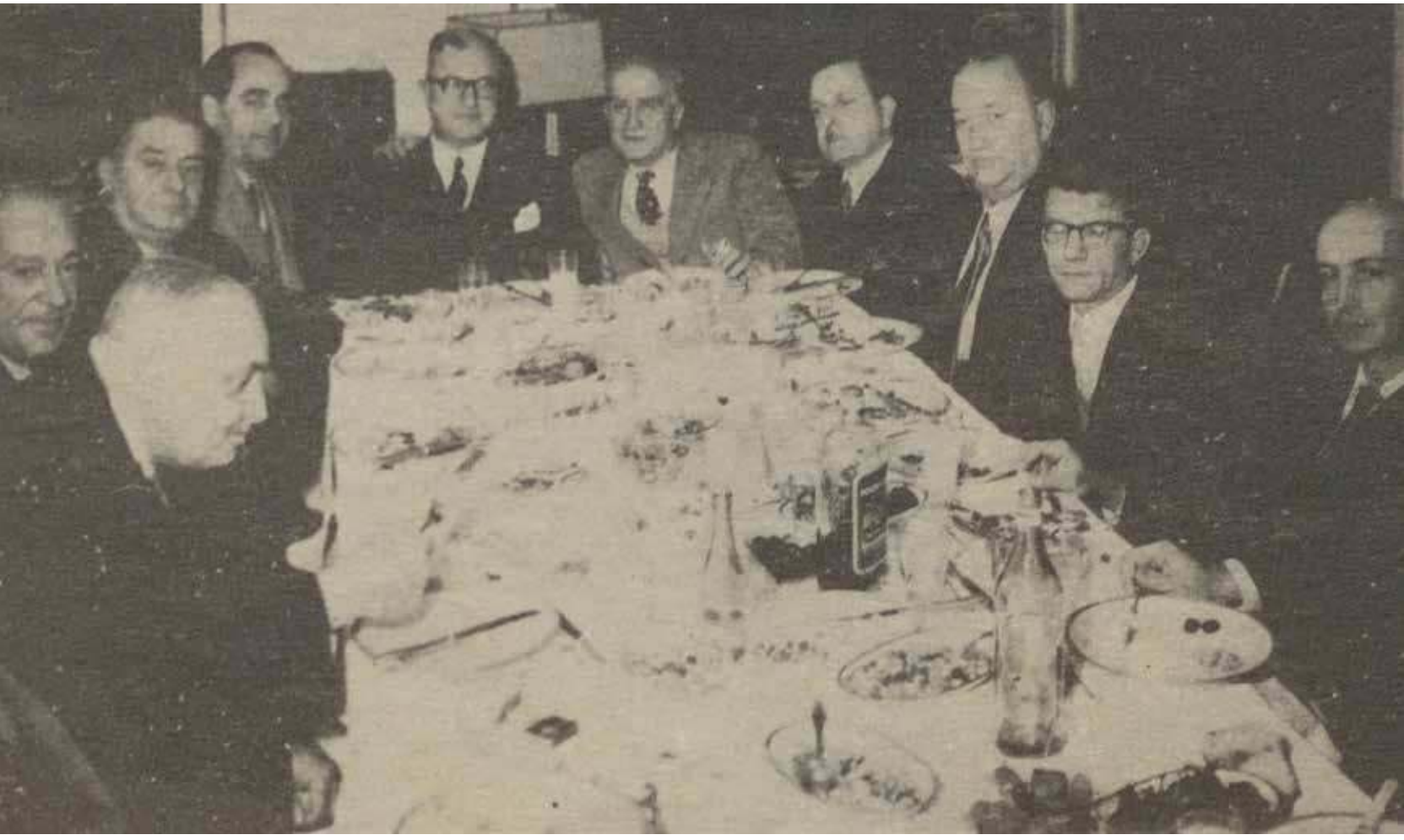

Yahya Kemal'in Sırdaşı
Hezarfen Asım Sönmez

Mehmet Kökrek

"unuturlar seni bî-çâre hemen ölmeye gör..."

Müezzinzâde Mustafa Bey, 1900 kışının bir cuma günü, Eyüp'teki iki katlı mütevazı evinin selamlığında heyecanlı bir bekleyiş içerisindeydi. Saat 19:00 sularında kız kardeşi evin ahşap merdiveninden büyük bir heyecan içinde inerek ağabeyine şu müjdeli haberi verdi: "Ağabeyciğim, Allah sana nesebini devam ettirecek, nur gibi bir erkek evlat nasip etti! Sıhhati de pek iyi! Arzu edersen gel de bir gör, yengeciğim seni bekler." Tam da bu sıralarda Eyüp Sultan'ın kilometrelerce uzağında, Selânik İdâdî Mektebi talebelerinden 16 yaşındaki Ahmed Agâh, sağlık sorunlarından sebep ailesinin yanına yani Üsküp'e dönmeye çalışmaktaydı. Aynı dönemde biri bekâdan fenâya, diğeri hicretten sılaya safer eden bu iki ruh, yıllar sonra gök kubbenin en güzide yerinde, *efsunlu güzellikleri yaratan İstanbul*'da kavuşacaktı.

Asım Bey'ın çocukluk evresinin büyük bir kısmı, özellikle Bahâeddin Efendi'nin postnişin olduğu Eyüp Bahariye Mevlevihanesi ile Ali Behçet Efendi'nin şeyhlik makamında bulunduğu Tahir Ağa (Hatuniye) Dergâhı'nda geçer. Asım Bey, İstanbul'daki daha pek çok tekkenin manevî iklimini de teneffüs eder. Devrin önemli ve meşhur isimlerinin de katıldığı sohbet meclislerinde bulunur. Buralarda kulağına çalınan hoş nağmeler ve hikmetli sözler onun ruhunda ciddi bir tesir halk eder. Mevlevihanede icra edilen ayinler onu musikiye yakınlaştırırken; Tahir Ağa Dergâhı'nın meşhur müdavimlerinden İbnülemin Mahmut Kemal İnal ile Hüseyin Vassaf Efendi'nin sohbetleri ise onun, yazmalar başta olmak üzere, bütün tarihî eserlere sonsuz ilgi ve alaka beslemesine neden olur. Bu mahfillerde edindiği merak ile 15-16 yaşlarından itibaren hat levhalar, yazmalar ve mezar taşları ile yakından ilgilenmeye başlar. Böylece, ileride dillere destan olacak şahsî arşivi oluşturma yolunda ilk adımlar atılmış olur. Diğer yandan şiir okuma (inşâd) ile birlikte hanendelik eğitimini de ikmal eder. Tıpkı çocukluğunda olduğu gibi delikanlılık çağında da akranlarından çok, kendinden yaşça büyük kişilerle oturup kalkar. Onlara sürekli, fakat gereksiz olmayan sorular sorarak yeni bilgiler edinmeye çalışır.

Tarih yaprakları 13 Aralık 1925'i gösterdiğinde ise o çok sevdiği tekke meclisleri yasaklanır. Ehl-i tarikin hakiki yoldaşları "Âsumândır kubbesi hep ahterân âvîzesi/ En ziyâ-bahşâ kanâdîli güneşle mâhdır/ Seddolunmakla tekâyâ kaldırılmaz zikr-i Hak/ Cümle mevcûdât zâkir kâinât dergâhdır" kaidesini kendilerine vird edinip sohbet meclislerini kahvehanelere, evlere taşırlar. Buluşmaların, görüşmelerin sıklığında hissedilir bir seyrelme yaşandığı da bir hakikattir. 2 Ocak 1935 tarihli Soyadı Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle Müezzinzâde Asım, Asım Sönmez oluverir. Günler günleri kovalar, zaman durmadan akar. Derken bir gün Asım'ın "manevî abim" diyerek andığı Haydar Kokgili, Kocamustafapaşa'daki Mezarcılar Kahvesi'nde her hafta düzenli toplantılar tertip edildiğini, arzu ettiği takdirde kendisinin de iştirak edebileceğini bildirir. Asım bu müjdeli haberden fazlasıyla memnun olarak ilk toplantısına büyük bir heyecanla gider.

Daha sonraları *Tarihî Kır Akademisi* diye anacağı bu mekânda düzenlenen toplantılar, onun için bir ruh dinlencesine dönüşür. Zira buluşmalara Tahir Ağa şeyhi Ali Behçet Efendi, Kasemkaya şeyhi Bülbül Ali Efendi, Serzâkir Arif Beyefendi, Sarmaşıklı Nakşî şeyhi Fâdıl Efendi, Daruşşafaka öğretmenlerinden Kâzım Bey, Millet Kütüphanesi müdürü Ebusuutzâde Suut Bey, Yenikapı Mevlevihanesi postnişini Abdülbâkî Baykara Dede gibi kudemadan daha nice önemli kimseler de katılmaktadır. Günlerden bir gün devrin meşhur şairlerinden Ahmed Agâh veya daha çok bilinen adıyla Yahya Kemal de toplantıların birine iştirak eder. Sabaha kadar devam eden sohbette sadece Yahya Kemal konuşur. Büyük bir vecd içinde İstanbul'u ve Balkanlar'ı anlatır. Konuşmasını, şiirlerinden parçalarla süsler. Asım, Yahya Kemal'in konuşmasından bir hayli etkilenir. Hem de öyle etkilenir ki hiç

SOLDA: YAHYA KEMAL VE AHMET HAMDİ TANPINAR'IN DA BULUNDUĞU BİR MECLİS. TANPINAR'IN SAĞINDA BULUNAN KİŞİ ASIM SÖNMEZ.

Asım Sönmez. (Taha Toros Arşivi)

Tarihî Kır Akademisi'ndeki toplantılardan birine günlerden bir gün devrin meşhur şairlerinden Ahmed Agâh veya daha çok bilinen adıyla Yahya Kemal de iştirak eder. İşte yıllar boyu sürecek olan uhrevi dostluk bu suretle tesis edilmiş olur.

Asım Sönmez'in Safiye Ayla ile sahne aldığı bir andan alınmış fotoğraf. (Taha Toros Arşivi)

Mehmet Kökrek

Asım Bey, işten ve Yahya Kemal'den geriye kalan vakitlerinde Mesnevihanlığı ikmal edip icazetini alır, İstanbul'u adım adım dolaşıp notlar çıkartır, fotoğraflar çeker. Özellikle Osmanlı devri mezar taşlarını fotoğraflar ve devasa bir arşiv meydana getirir.

Asım Sönmez'in Safiye Ayla ile sahne aldığı bir andan alınmış fotoğraf. (Taha Toros Arşivi)

Asım Sönmez Anadolu Kazaskeri Kırımî Mehmet Efendi'nin şahidesi başında. (Mehmet Kökrek Arşivi)

âdeti olmamasına karşın meclis dağılmak üzereyken şairin yanına varıp "Lütfen haftaya da teşrif buyurunuz. Bizi, sizden mahrum bırakmayınız" demekten kendini alamaz. Yahya Kemal bu talebi ufak bir tebessümle geçiştirir. Fakat bir sonraki buluşmaya ilk gelenlerden biri de o olur. Yine İstanbul'u, Balkan şehirlerini anlatır; şiirlerini okur. Mecliste bulunan zevatın ruhlarını kendi ruhuna raptederek onları bulundukları şehirden ve devirden çok uzaklara, Tanbûrî Cemil Bey'in nağmelerinde can bulan o tılsımlı zamanlara götürür. Nihayet sohbetin sonuna gelinir. Ahali dağılırken Yahya Kemal, Asım'a "Eve gidiş yolunda bana refakat etmek ister misin?" diye sorar. Şaşkınlıktan ne diyeceğini bilemeyen Asım'ın ağzından belli belirsiz bir "elbette" firar eder. Yol boyunca Yahya Kemal anlatır, o dinler. İşte yıllar boyu sürecek olan uhrevi dostluk bu suretle tesis edilmiş olur.

Yahya Kemal emekliliğe ayrıldığı 1949 yılına değin pek çok kere yurt dışına gitmek zorunda kalır. Fakat bu durum ikili arasındaki muhabbet ateşini söndürmek yerine daha da harlar. Yahya Kemal ne zaman İstanbul'a gelse, Asım Bey hemen onun yanında biter. Asım Bey'in Belediye Matbaası Mücellithanesi'nde işe başlaması ile görüşme saatleri mesai saati sonrasına çekilir. Asım Bey, işten ve Yahya Kemal'den geriye kalan vakitlerinde boş durmaz. Mesnevihanlığı ikmal edip icazetini alır, İstanbul'u adım adım dolaşıp notlar çıkartır, fotoğraflar çeker. Özellikle Osmanlı devri mezar taşlarını fotoğraflar ve devasa bir arşiv meydana getirir. Yazma ve hat toplama uğraşısından da geri durmaz. Beri yandan da Safiye Ayla, Müzeyyen Senar, Niyazi Sayın, Uğur Derman, Refi Cevat Ulunay, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi döneminin önemli kişileriyle dostluklar kurar. Safiye Ayla ve Müzeyyen Senar ile zaman zaman sahnelere çıkıp şarkılar söyler. Derken veda vakti gelir ve 1 Kasım 1958 tarihinde Yahya Kemal ebedî âleme göçer. Bu tarih, Asım Sönmez'in hayatındaki *en acı gün*dür. O gün ne hissettiğini soran bir gazeteci dostuna hüzünlü bir ses tonuyla "Ondan feyz aldım, tarihin birçok gizli köşesini o bana aydınlattı. Ona dair o kadar çok şey kaldı ki bende… O benim ailemden, en yakınlarımdan daha kıymetliydi" der ve "Ondan" diyerek kurmaya çalıştığı cümleyi bitirmeye güç yetiremeden hıçkırıklara boğulur.

Ömrü boyunca Yahya Kemal ihtifallerinde en ön safta yer alır. Yahya Kemal hakkında yaptığı her konuşma yarım kalır. Bilmem kaç kere baştan sona okuyup ezberlediği Yahya Kemal şiirlerini her gittiği mecliste mükerreren okur. Zaten o şiirleri ondan daha güzel okuyanı da yoktur. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın denk geldiği her mecliste ona "Yahya'dan bir şiir oku da ruhum sürura ersin" demesinin de, 14 Haziran 1969 tarihinde Hızır Bey'in kabrine koyulan kitabenin açılış merasiminde, Yahya Kemal şiirlerini okuması için bizzat belediye başkanı tarafından çağrılmasının da nedeni budur. Bütün bunlara ilaveten onun adı belediye tarafından neşredilen *İstanbul* isimli dergide kimi zaman müellif olarak kimi zaman dergide yayımlanan nadir bir fotoğrafın kaynağı olarak yer alır. Eski musikimizden anlamayanların bizden de anlamayacağını çok iyi bildiğinden "Musikimizden Portreler" isimli bir yazı dizisini hazırlayıp yayımlar. Bu seride yer alan "Sadullah Ağa", "Hafız, Hattat ve Büyük Musikişinas Zekâî Dede", "Viyolensel, Kemençe, Tanbur Üstadı Cemil Bey" başlıklı yazıları büyük ilgi ve alakaya mazhar olur. Yine *İstanbul*'da yayımladığı "Tanburî Cemil'in Evi Yıkıldı" başlıklı yazısı, 14 Şubat 1970 tarihinde yıkılan mezkûr ev hakkında kaleme

alınan ilk yazı olur ve bu sayede ciddi bir kamuoyu oluşturulur. Hayatının her anını dolu dolu yaşayan ve *Aziz İstanbul*'a değer katan bu devr-i kadim hezarfeni, 1974 senesinden itibaren pençesine yakalandığı elim bir hastalıkla boğuşmaya başlar. Son demlerini de doğduğu evde geçirir. Tarih yaprakları 6 Aralık 1976'yı gösterdiğinde ise tam manasıyla bir yetim-i akran olarak, meçhule giden o gemiye biner.

Yahya Kemal'e dair pek çok anısı onunla birlikte tarihe karışır. Fakat bir tanesi vardır ki dilden dile devreder durur. 1950 senesinin ocak ayı İstanbul'a pek insafsız davranır; şiddetli ve aralıksız kar yağışları sebebiyle şehir hayatı tam anlamıyla felce uğrar. Asım Sönmez'in Belediye Matbaası Mücellithanesi'nde mesaide olduğu bir sırada, matbaa şefi Salih Atalay Bey, Emektar başmücellit Kâzım Varol vasıtasıyla Asım Bey'e, Yahya Kemal'in kendisini aradığını ve telefonda beklediğini haber eder. Asım Bey hiç vakit kaybetmeden şef odasındaki telefona koşar. Telefon ahizesini kaldırdığında Yahya Kemal'in ızdıraplı ses tonuyla karşılaşır: "Durum tahammül edilir değil. Hemen doktora git. Ricalarımı söyle, bana kadar gelsinler." Asım Sönmez, üstlerine durumu arz ettikten sonra doğruca Rahmi Duman'ın Fatih'teki muayenehanesine gidip Yahya Kemal'in ricasını iletir. O kara kışta şoföre dakikalarca dil dökerek kendilerini Park Otel'e götürtmeye razı eder. Park Otel'deki 165 no'lu meşhur odada yapılan doktor muayenesinden hemen sonra Yahya Kemal, Asım Bey'e dönerek, "Asım! Rahmi Bey'i yolcu et. Sen kal. Kendimi iyi hissetmiyorum" der. Asım Bey gece bire kadar üstadına refakat eder. Fakat haylice yaşlı olan annesi Hayriye Hanım da o sıralarda hastadır ve oğlundan başka kimsesi de yoktur. Başkaca bir çare bulunmamasından sebep Yahya Kemal'e durumu arz eder. Yahya Kemal, yarın saat altıda yine Park Otel'e gelmesi şartıyla onun eve gitmesine razı olur.

Asım Bey bir sonraki gün sabah beşte sokaklarda araç aramaya başlar. Fakat yoğun kar yağışından sebep kendisini Park Otel'e götürecek tek bir vasıta dahi bulamaz. Bereket ki tam da o sırada mezbahaneden tabakhaneye deri götürmekte olan bir kamyonete denk gelir. Yalvar yakar kendisini Park Otel'e bıraktırır. Asım Bey, 165 no'lu odanın kapısına nefes nefese varır ve kapıyı çalar. Yahya Kemal kapıyı açtıktan sonra duvardaki saate bakar ve "Asım, bej geçiyor" diye serzenişte bulunur. Fakat bütün gece uyumamış ve nice zorluklara göğüs gererek Park Otel'e gelmiş olan Asım Bey bu tepki karşısında celallenerek "Beyefendi, Beyefendi! Öyle bir kar var ki, çok kimse bu saatte evden çıkmıyor. Sizin burada kaloriferli odada keyfiniz tamam, dışarıdan haberiniz yok" deyiverir. Yahya Kemal sükût eder. Asım Bey devam ederek gece boyu annesiyle ilgilendiğini, bu sebepten uyuyamadığını, vasıta bulmakta zorlandığını ve anneciğinin zat-ı alileri için gece boyu dua ettiğini uzun uzadıya izah eder. Bu söz üzerine Yahya Kemal, biraz da müstehzi bir tavırla "Peki, annen dua etti. Sen ne yaptın?" diye sorar. Asım Bey dayanamayıp "Efendim, ben sizin yarım kalmış olan Kocamustafapaşa şiirinizdeki mısraı tamamladım" der. Yahya Kemal birden irkilir; kaşları çatılır. Hiddetli bir ses tonuyla "Benim şiirime el uzatmak senin ne haddine! Bunu nasıl, ne cüretle yaptın" diye onu tersler. Asım Bey bu sefer mahzun bir eda ile "Beyefendi! Yedi senedir masanızın üzerinde boynu bükük kalması hamiyetime dokundu. Katlandığım şu iki günlük cefa karşılığı bunu bana bağışlayınız" diyerek üstadından merhamet diler. Bahis konusu şiir meşhur Kocamustafapaşa şiiridir. Yahya Kemal bu manzumenin "Bir mücevher gibi Sünbül Sinan'ın ruhu yanar" mısraının bir öncesini bir türlü tamamlayamamıştır. Asım Bey'in ağzından çıkan "tamamladım" kelimesini duyar duymaz Yahya Kemal'in aklına pek tabii olarak bu şiiri gelir; hafifçe tebessüm ederek şunları söyler: "Oku da ne halt ettiğini anlayalım." Asım Sönmez büyük bir heyecanla okur: "Mağfiret güllerinin açtığı son fecre kadar/ Bir mücevher gibi Sünbül Sinan'ın ruhu yanar". Beyit Yahya Kemal'in tebessümünü kahkahaya çevirir. Bir yandan gülüp, bir yandan ise şunları söyler: "Vay hain! Vay! Yahu fena da olmamış. Gel şöyle söyleyiverelim de bu iş bitsin. Ve sen de bir daha boyundan büyük işlere karışma: Ne ledünnî gecedir tâ ağaran vakte kadar/ Bir mücevher gibi Sünbül Sinan'ın ruhu yanar". İşte *hüznü bir zevk edinen* iki güzide insanın dostluğundan geriye kalan o asude şiir böylelikle tamam olur. Fakat artık bizler ne böylesine bir duyuşa ne de hissedişe sahibiz. Dahası bizi biz yapan o yüce vefa hissinden nasipdar olanlar da eski musikimizden anlayanlar da epey azaldı. Hasılı *ölenler öldü, kalanlar muzdarip kaldık...*

Asım Sönmez, Fatma Sultan'ın şahidesini tebeşirlerken (Mehmet Kökrek Arşivi)

Mehmet Kökrek

Sanat Tarihçisi

Kökrek yıllardır mezar taşları üzerine araştırmalar yapıyor.

Kültür Atlası

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür AŞ'nin katkılarıyla hazırlanan Süleyman Saim Tekcan'ın "Atlar, Hatlar ve Süleymannâme" isimli sergisi Şerefiye Sarnıcı'nda 7 Ocak 2019'a kadar ziyaret edilebilir. Sergi, Tekcan'ın 30 yıldır emek verdiği heykel ve gravürlerinden yapılmış özel bir seçkiden meydana geliyor.

Sana Ullah

Söyleşi Kübra Kuruali Yaşar
Çeviri Zeynep Gül

Yeryüzü Mescidinde "Namaz Kılacağımız Yerler"

Namaz vakitlerinde evimizin dışındaysak aklımıza ilk gelen şey yakınlarda bir cami ya da mescit aramak oluyor. Yanımızda seccademiz olsa bile onu yürüdüğümüz kaldırıma, soluklandığımız parka, çalıştığımız ofise, kütüphane ya da vapura sermeyi düşünmüyoruz. Peki; Avrupa, Amerika, Uzak Doğu gibi İslam beldesi olmayan yerlerde yaşayan Müslümanlar namazlarını nerede kılıyor, seccadelerini nerelere sermek zorunda kalıyorlar? Güney Florida'da yaşayan Pakistan asıllı Sana Ullah, Amerikalı Müslümanların içinde bulunduğu bu duruma dikkat çekmek için 2015 yılında secde fotoğrafları çekmeye başlar ve ortaya "Places You'll Pray" projesi çıkar. Sana ile Türkiye'den bakınca çok ilginç görünen "Namaz Kılacağımız Yerler" fotoğraf projesini konuştuk.

Fotoğrafların hepsi favorim aslında. Ancak arabanın içindeki gelin fotoğrafının bende ayrı bir yeri var. Çok mutlu ve heyecanlı bir anında namaza durması çok etkileyici.

Fotoğraflarına baktığımda dünyanın farklı coğrafyalarında Müslümanların sürekli secde hâlinde olduğunu görüyorum. Bu çok etkileyici! Yeryüzünün bize mescit kılındığının bir kanıtı gibi. Projeye başlarken bunu öngörmüş müydün, nasıl karar verdin?

"Namaz Kılacağımız Yerler" fikri, "Yeryüzü size mescit kılındı" hadis-i şerifinden çıkmasa da nihayetinde bununla bağdaştırıldı. Uzun yıllar boyunca farklı fotoğraf projeleri ve stilleri denedim ancak hiçbir zaman kendim veya İslam ile ilgili bir proje gerçekleştirmemiştim. Müslümanları hem pozitif olarak hem de kucak açıcı şekilde Müslümanlıklarından taviz vermeyen bir hâlde tasvir etmek istiyordum. Bunun için de kendimi saatlerce beyin fırtınası yaparken buluyordum. Bir gün kardeşimle alışveriş yaparken namaz vakti girdi. Vaktimiz kısaydı bu yüzden hızlıca bir kabin bularak yere serdiğimiz giysiler üzerinde namaz kıldık. Bu basit hareket –ki dünya genelinde çoğu Müslüman için çok normal bir şeydir- yeni bir fikrin kıvılcımı oldu. Neden cami dışında namaz kılan Müslümanların fotoğraflarını çekip paylaşmayalım diye düşündük.

Fotoğraflayacağın kişileri nasıl seçiyorsun? Sen mi onları, onlar mı seni buluyor?

Projenin başlangıcında, sosyal medya takipçilerime hiç dışarıda namaz kılıp kılmadıklarını sordum. Amacım bu yerleri tekrar ziyaret edip orada birlikte namaz kıldıktan sonra fotoğraflarını çekmekti. Kabul edenlerle bu şekilde başlamış olduk ve ilk fotoğraflar bu şekilde çekildi. Ondan sonra da süreç kendiliğinden işledi. İnsanlar gitmem gereken yerlerden beni haberdar etmeye başladı. Bazen de tesadüfen cami dışında namaz kılan insanlarla karşılaştım. Mesela arabanın içinde namaz kılan bir gelin fotoğrafı var. Gelin düğün salonuna girmeden önce çok heyecanlıydı ve namaz kılmaya başladı. Gelinin fotoğrafını bu projeye başlayacağımı bilmeden o anda çektim. Fotoğraf çekmeden önce fotoğrafını çektiğim insanlardan izin alıyorum ya da fotoğrafı çektikten sonra mutlaka yanlarına gidip fotoğraflarını çektiğimi söylüyorum. Eğer izin verirlerse fotoğrafı paylaşıyorum. Instagram'daki fotoğraflar dünyanın farklı yerlerindeki takipçiler tarafından gönderilmiş fotoğraflar.

Bazı fotoğraflarının hikâyeleri var. Bunlar fotoğrafladığın kişilerin gerçek hikâyeleri mi? Yoksa destekleyici bir mesaj gerekli diye düşünerek senin yazdığın metinler mi?

Namaz kılan gelin, Miami, ABD

BM binasının yanı, New York, ABD

Fahmiya Ismael, ABD

Bu hikâyeler gerçek ve fotoğrafın öznesi tarafından oluşturulmuş hikâyeler. Bazen fotoğraftaki kişilerle konuşup onlara kamuya açık yerlerde namaz kılarken yaşadıkları deneyimleri soruyorum. Sonra da bu röportajlardan bir alıntı seçip onu fotoğrafın altyazısı olarak kullanıyorum.

Çektiğin fotoğraflardakilere benzer ilk namazımı dört yıl önce Tel-Aviv Havaalanı'nda kılmıştım. Farklı dinlerden insanlar vardı ve bana bakıyorlardı. Alışık olmadığım bir durum ve garip bir duyguydu. Sanki her an birileri yanıma gelip bir şey söyleyecek gibi hissetmiştim. Sizin her gün içinde bulunduğunuz bu durumu görenler nasıl tepki veriyor? Namazın ne olduğunu biliyorlar mı?

Şimdiye kadar başka dinlere mensup çok sayıda insandan daha önce de namaz kılan insanlar gördüklerini ancak bizim ne yaptığımızı anlamadıklarını duydum. "Namaz Kılacağımız Yerler" onların soru işaretlerini giderdi. Artık bizim ne yaptığımızı anlıyorlar. Öte yandan başka inançlara sahip insanların tam olarak yaptığım ibadeti anlayabildiği kamuya açık alanlarda da namaz kıldım.

Bu projede plansız ya da kurgulayarak çektiğin fotoğraflardan en sevdiğin kare hangisi?

Fotoğrafların hepsi favorim aslında. Ancak arabanın içindeki gelin fotoğrafının bende ayrı bir yeri var. Fotoğrafın çekildiği anda gerçekten çok özel bir duygu hissettim. Bu görüntü bir Müslüman olarak benim için bir

İspanya

Zahed Haseeb, Columbia Üniversitesi

hatırlatıcıydı. Kendi deneyimlerime göre duaya ihtiyaç duyduğum zor anlarımda namaz kılmaya başlıyorum. Namazın mutlu anlarda da kılınıyor olması benim unuttuğum bir şeydi. Gelinin fotoğrafı da bana bunu hatırlatıyor. Çok mutlu ve heyecanlı bir anında namaza durması çok etkileyici.

Dünyanın dört bir yanından projene fotoğraflar geliyor. Bunların arasında farklı birçok noktada namaz kılmış biri olarak sana bile ilginç gelen bir mekân, seni çok etkileyen bir fotoğraf var mı?

Bu fotoğrafları sergilemenin en güzel yönü, dünyanın bize sunduğu farklı yerleri keşfetmek. Coğrafya bilgimin oldukça kavi olduğunu sanıyordum ancak daha öğrenecek çok şeyim varmış, hâlâ da var. "Namaz Kılacağımız Yerler" ile ölmeden önce gidilmesi görülmesi gereken yerler listesi yapmaya başladım. Sürekli karşıma çıkan yer ise Himalayalar, bir gün mutlaka orada namaz kılmak istiyorum. Doğa sonsuza kadar benim için namaz kılınacak en güzel yer olarak kalacak. Aynı zamanda Instagram'daki çoğu takipçim için de aynı tema devam edecek gibi gözüküyor.

Places You'll Pray'in dışındaki çalışmalarından Filistin'de çektiğin "Arabi?" başlıklı fotoğraflar da çok güzel. Az metin ve bol görselle yine bize bir şeyler anlatıyorsun. Merak ediyorum, Türkiye'ye gelsen nerelerde fotoğraf çeker, nasıl bir sunum yapardın?

Teşekkür ederim. Ben multimedya foto muhabiriyim ve etrafımdaki insanların görsel hikâyelerini anlatmaktan zevk alıyorum. Umarım tanıştığım insanların hikâyelerini anlatmaya, herkesin bilmesini istediği gerçekleri paylaşmaya daha uzun yıllar devam ederim. Fırsat bulur da Türkiye'ye gelirsem ülkenizde peşine düşecek birçok fotoğraf hikâyesi ile karşılaşacağıma eminim. Osmanlı etkisinden kültür mozaiğine, coğrafi konumundan mültecilerin hayatlarına kadar fotoğrafı çekilecek görsel hikâyelerle dolu bir ülkeniz var.

1- Florida, ABD
2- Petra, Ürdün
3- Kanada
4- Sırbistan
5- Florida Atlantik Üniversitesi
6- İsviçre
7- York Castle Müzesi, İngiltere

1

2

3

4

5

6

7

İbret-nüma Temaşagâhım Var Kim Görmeğe Muhtaçtır

Abdullah Uğur

Derviş Mehmed Efendi'nin 10 Muharrem'de bir oğlancığı dünyaya gelir. Adını Evliya koyarlar. Yaradılıştan zeki olan Evliya'yı, babası önce Hâmid Efendi'nin medresesine gönderir. Burada yedi yıl kadar tahsil eder. Sesi de güzel olan Evliya'yı babası yedi kıraatte yed-i tûlâ sahibi Evliya Efendi'ye götürür, hıfzını ondan tamamlar.

Evliya Çelebi Erdebil'de bize ilginç bir taş olduğundan bahsediyor. Bu seyyahların ilginç taşlara olan merakı da ayrıca ilginç. İbn Battuta da Isparta'dav gördüğü gökten düşmüş bir taştan bahseder.

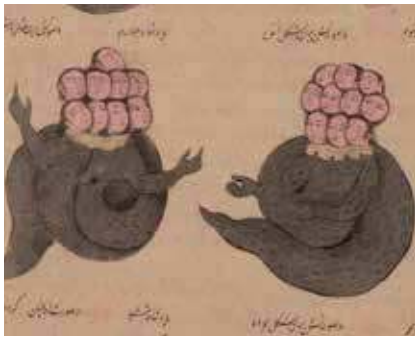

Evliya Çelebi'nin babası Mehmed Efendi saray kuyumculuğuna yükselince Kanuni Sultan Süleyman ile ve diğer nice padişahlar ile seferlere çıkar. Evliya da babasının bu seferlerden gelişini merakla bekler, anlattığı maceraları pür-dikkat dinler. Aynı zamanda gürbüz, uzun boylu, yapılı olan Evliya ata binmeye, doğanla ava çıkmaya da meraklıdır. İşte bu avlardan birinde, henüz gençliğinin başlarındayken elim bir kaza geçirir. Gözüne kestirdiği ceylanın peşi sıra at sürerken at birden irkilir ve Evliya'yı sırtından atar. Yârenleri yarı baygın bulup eve getirirler. Fakat Evliya kötürüm kalmıştır. Artık babası gibi seferlere çıkmak, kâfire kılıç üşürmek, âlemin acayibin ve garayibini temaşa etmek ne mümkün.

Babası evladının üzüntüsünü azaltmak için nerde bir kitap bulursa alıp getirir, bazen kendisi okur oğlu dinler bazen Evliya uzun geceleri bu kitaplarla geçirir. Efendim bu kitapların içinde Kazvînî'nin *Acâibü'l-Mahlûkât*'ı, Yanko'nun *Tarih*'i, Kurtubî, *Cifr-i Alî*, *Firdevsü'l-Ahbâr*, *Tarih-i Taberî*, Cevrî Çelebi'nin *Mecmuâ'sı*, Mısır tarihleri, gazavatlar, Çerkezce, Boşnakça, Sırpça ve dahi envai dilde lügatler ve daha neler... Küçürek Evliya da ne yapsın kadere rıza gösterir, günlerini okumakla geçirir. Günlerden bir gün aklına ben dahi böyle bir mecmua telif etsem de benden sonra yadigâr kalsa fikri gelince, oturup büyükçe bir tarih yazmaya karar verir. Evsâf-ı İstanbul ile başlar, sonra sırasıyla Osmanlı'nın neredeyse bütün şehirleri ve şehirlerin bütün harikuladelikleri... Mesela Bursa'nın meşhur Irgandı Köprüsü'nün hikâyesini şöyle anlatıyor:

Türkçede "ırganmak" salınmak demektir. 722 yılında Sultan Orhan Gazi Bursa'yı fethettiği zaman gazilerden bir gazi şimdi bu köprünün olduğu yerden geçerken "Çıkayım mı, varayım mı?" diye bir ses duyar. Gazi hemen kılıcını çekip "Çık ulan anasını bilmem ne yaptığım" diyerek sesin geldiği tarafa doğru bir kılıç sallar. Yer ırgalanır, gazinin kılıç salladığı yerden çil çil altınlar dökülmeye başlar. Gazi hemen olan biteni bütün açıklığıyla Orhan Bey'e iletir. Orhan Bey "Hayır hasenat yap, mal senindir" deyince buraya bir köprü yapar. İşte köprünün ismi buradan gelmektedir.

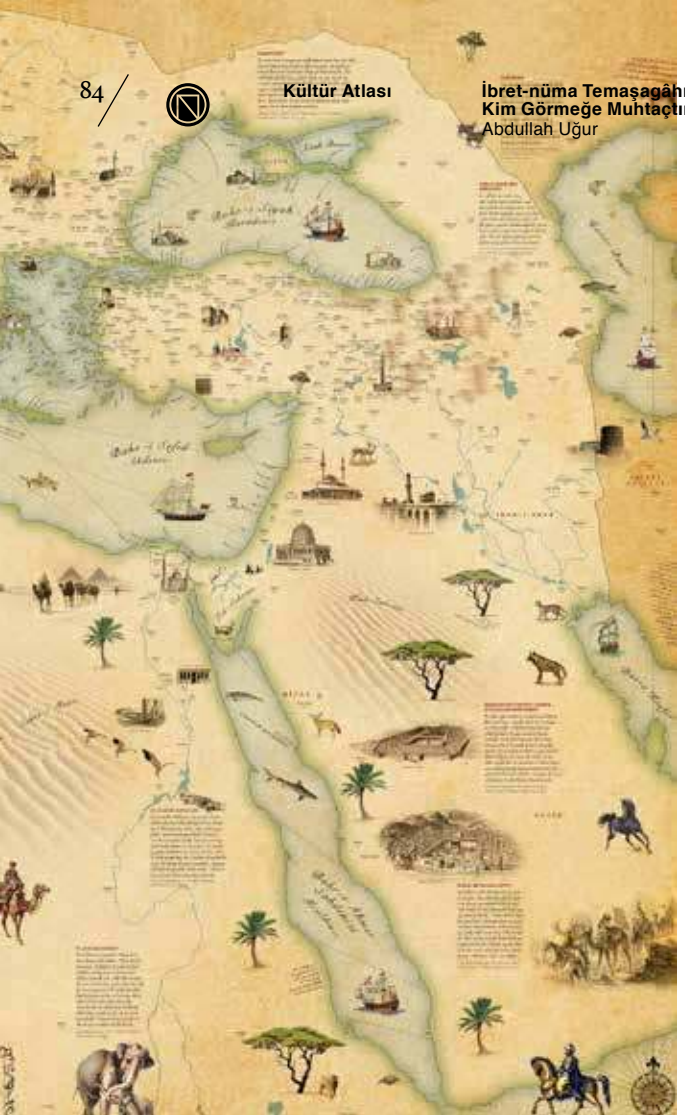

geri yerine koyarlarmış. Rivayet odur ki bu taşın kaidesinde on iki adet de delik varmış, taş kaldırıldığında bu deliklerden su akar, taş yerine konuncaya kadar da sular kesilmezmiş. Evliya Çelebi'nin yöre halkından dinlediğine göre bu taş, Hz. Musa'nın asası ile vurup su çıkardığı taş imiş ki Kur'an-ı Kerim'de dahi mezkûrdur: "Tih'de susayan kavmi Musa'dan su istediği zaman asanı taşa vur diye vahyettik de ondan on iki pınar kaynayıp aktı" (Araf, 160).

Buradan da geçelim Hama şehrine çünkü Yunus'un burada bir dolabı vardır ki iniler. Yunus'un geçtiği illerden Evliya Çelebi de geçmiş inileyen dolabı Hama'da bulmuştur ki hikâyesi pek gariptir. Bu dolap Asi Nehri kıyısındadır, Mısır'da Yahudi bir sehhar tarafından yapılmıştır. Hz. Ali o Yahudi'yi katlettiği vakit dolabın da sihri bozulmuştur. Üzerinden seneler geçince o Yahudi'nin neslinden gelen bir genç dolabı bulup hitaben "Hz. Âdem'i seversen dön" der, fakat dolap dönmez. Sırasıyla bütün nebi ve resulleri sayar. Dolap hiç hareket etmez. O zaman Yahudi "Hz. Muhammed (sav) aşkına dön" deyince dolap Muhammed'in aşkından "Ya Muhammed" deyip tekrar dönmeye başlar. Yahudi de imana gelir. Evliya Çelebi'ye göre dolabın dönerken çıkardığı "ya Muhammed" sadası sekiz saatlik mesafeden duyulurmuş.

Buradan Evliya'nın anlatısı Akka'ya doğru gidiyor. Hz. İsa'nın on iki halifesinden Hz. Şem'ûn-ı Safâ Türbesi'ni ziyaret ediyor. Türbeden ziyade burada gördüğü bir kitap Evliya'nın dikkatini celp ediyor: Şem'ûn-ı Safâ'nın kendi hattı ile yazdığı İncil-i Sahih. Evliya Çelebi, ceylan derisi üzerine yazılmış bu İncil'i yedi defa ziyaret ediyor. Bu ziyaretler sırasında yanın-

Evliya Çelebi, Hz. İsa'nın on iki halifesinden Hz. Şem'ûn-ı Safâ Türbesi'ni ziyaret ediyor. Türbeden ziyade burada gördüğü bir kitap dikkatini celp ediyor: Şem'ûn-ı Safâ'nın kendi hattı ile yazdığı İncil-i Sahih.

Bursa'dan şöyle biraz Erdebil'e uzanalım çünkü Evliya Çelebi orada bize ilginç bir taş olduğundan bahsediyor. Bu seyyahların ilginç taşlara olan meraklı da ayrıca ilginç. İbn Battuta da Isparta'da gördüğü gökten düşmüş ilginç bir taştan bahseder. Neyse bu, bahs-i diger. Biz Evliya'ya geri dönelim. Diyor ki Evliya, bu Erdebil sahrasında bir taş vardır siyah ve yuvarlak. Üç kantar ağırlığında olan bu taşın üzerinde İbranice yazılar ve iki elini havaya kaldırmış bir insan sureti bulunmakta imiş. Ne zaman ki kuraklık olsa bu taşı kaidesinden kaldırır, Erdebil şehri içine getirirler, üç gün üç gece yağmur yağınca da

Yahudi, hareket etmeyen dolaba, "Hz. Muhammed (sav) aşkına dön" deyince dolap Muhammed'in aşkından "Ya Muhammed" deyip tekrar dönmeye başlar. Yahudi de imana gelir. Evliya Çelebi'ye göre dolabın dönerken çıkardığı "ya Muhammed" sadası sekiz saatlik mesafeden duyulurmuş.

da masraf kâtibi Rûm Mehmed Ağa da vardır. İncil içerisinde Hazret-i Muhammed'i (sav) anlatan ayeti de bulup kitabına derc etmiş Evliya: "Abitun Azeriyûn porfonoton lev gislîn nîte efzûlât ki kâlev şîr tü numnîn mevâmis epsi gudus nakirdîs bîst bis= Bir oğlan Âzer oğlundan peygamber ola, yalancı olmaya. Anın mevlüdi Mekke'de ola. Sâlihliğ ile gelmiş ola, anın mübarek adı Ahmed-Muhammed ola. Ona uyanlar bu cihan ıssı olalar. Dahı ol cihan ıssı olalar."

Şimdi bu Evliya'nın yanındaki Rûm Mehmed Ağa hezarfen bir adamdır. Evliya Çelebi onun da hayret-engiz vefatını anlatmadan geçemez:

Cezayir kalyonlarından iki adet hizmetkârıyla bir pehlivan çıkıp geldi. Bir uluç olan bu pehlivan insanları başına toplayıp, size hayretler göstereceğim, dedi. İki hizmetkârına daire çaldırıp kendi sema ederek meydana geldi. Küçük karpuz kadar bir kırmızı top çıkardı. Toptan bir ip çıkarıp onu büyük bir at kazığıyla yere bağladı. Sonra topun içinden ipi çeke çeke on kulaç miktarı çıkardı. Kuvvetle topu yukarı atınca top havada titreyip asılı kaldı. Pehlivan birkaç kere topa in dediyse de top hiç hareket etmedi. "Ey yârenler, top lisan-ı hâl ile biraz akçe verin, ineyim" der diyerek insanlardan bolca para topladı. Fakat top yine de inmedi. Orada bulunan herkes ipe asıldı, çeke çeke üç fil yükü ipi toptan çıkardılarsa da topu indirmeyi beceremediler. Bu kez pehlivan gazaba gelip hizmetkârlarından birine, "Var şu topu indir" dedi. Der demez hizmetçisi örümcek gibi ipe tırmandı, topun üstünde oturdu. Bu sefer pehlivan hizmetçisine seslendi fakat o da inmedi. Pehlivan diğer hizmetçisine dönüp, "Var şunları aşağı indir" dedi. Gariptir ki bu hizmetkârlar hiç konuşmazlar amma bir şey emredince hemen yerine getirirlerdi. Bu kere diğer hizmetçisi de topun üzerine çıkıp oturdu. Bu kez pehlivan gazaba geldi, "Ey adam, pişman olursun, işime mâni olma yoksa sana kıyarım" diyerek meydanda yalın kılıç gezmeye başladı. Nasıl ki mana şairin karnında ise bu sözün de manasını sadece o pehlivan bilir. İnsanlar hayretle pehlivanın kime bu sözü ettiğini anlamaya çalışıyorlardı. Pehlivan cebinden bir çekirdek çıkarıp toprağa ekti, üzerine su döker dökmez kabak uzadı uzadı, topun hizasına geldi. Pehlivan "Bu kerre de bu marifetimi temaşa edin ey ümmet-i Muhammed" deyip topun üzerindeki hizmetkârlarının kafasını vurup aşağı attı, üzerine bindiği kabağı da kılıçla kesip "Benim sanatıma mâni olanı dahi defy eylenin, bize Endülüs yolu göründü" diyerek kırmızı top üzerinde havada süzülüp gitti. Tam bu anda kaleden Rûm Mehmed Ağa başsız bulundu, diye haber geldi. Meğer Mehmed Ağa kalenin yüksek bir yerine çıkmış, esvaplarını ters giymiş, pabuçlarını başına sokup bu pehlivanın simyasını bozarmış. Meğer pehlivanın "Ey âdem pişman olursun" dediği Mehmed Ağa imiş.

Siz ne dersiniz bilmem ben Evliya'yı bi-riya ve seyyah-ı âlem bilirim. Nasıl gezdi kim bilir, allahu alem.

Abdullah Uğur

Araştırma Görevlisi

Marmara Üniversitesi'nde araştırma görevlisi. Köşesiz, sürekli *Nihayet* yazarı.

Müslüm Baba'dan Geriye Kalan

Aybala Hilâl Yüksel

Ayla'nın (2017) yapımcılarının yeni gişe canavarı *Müslüm*, ilk beş haftasında beş milyon izleyiciye ulaştı. Müzik piyasasının nevi şahsına münhasır isimlerinden Müslüm Gürses'in hayat hikâyesini perdeye taşıyan film, seyircisini de yapımcısını da şimdiden tatmin etmiş görünüyor. Yeşilçam'ın yetmişli yıllardaki arabesk furyasını hatırlatan bir biçimi benimseyen *Müslüm*, sanatçının hayatı ile şarkılarını birleştiren bir kurguyu takip ediyor. Bu açıdan içinde pek çok klip barındıran filmin yönetmenliğinin, müzik videoları ile tanınan Ketche'ye teslim edilmesi (her ne kadar sonradan ikinci bir yönetmen projeye dâhil olsa da) isabetli bir tercih gibi görünüyor. Hâlihazırda ilgi çekici bir hikâyeden yola çıkan senaryoda ödüllü romancı Hakan Günday'ın imzasının bulunması, 50'lerden 2000'lere pek çok dönem ve mekân canlandırılırken ortalamanın üzerinde bir yapım tasarımının kullanılması filmin niceliksel başarısını açıklayan unsurların başında geliyor. Ancak tıpkı *Ayla*'daki gibi *Müslüm*'de de neye odaklanacağına karar verememekten gelen dağınıklık ve her şeyi gösterme arzusundan kaynaklanan fazlalık ana hikâyede boşluklara sebep olurken, filmin niteliğini de aşağı çekiyor.

Film, Müslüm Gürses'in namına uygun olarak babalık/babasızlık temasını merkeze almış görünüyor. Yayınlanan ilk teaser'dan beri slogan olarak kullanılan "Babası gibi olmaktan korktuğu için hiç baba olamayan bir adamın herkesçe Baba diye anılması" güçlü bir tezat içeriyor içermesine. Yine de bu tezatın dramatik bir biçimde ortaya çıkarılması için, diyaloglarla veya ara yazılarla bu sloganın sürekli tekrar edilmesi yetmiyor. Üstelik filmin bütünü içinde pek bir anlamı olmayan Müslüm Gürses'in Adana'dan İstanbul'a gelişi, eşi Muhterem Nur'la ilişkisi, kardeşinin kişisel trajedisi, 1980 darbesi ve sanatçının yasaklı dönemi gibi yan hikâyelerin dallanıp budaklanması da yardımcı olmuyor. Bahsi geçen "fazlalık" filmin tamı tamına yirmi iki şarkılık soundtrack albümünde de görünürken, kimsenin aklına şu soruyu sormak gelmiyor: Sahi, Müslüm Baba kimin babasıydı?

Arabesk Ruhlar

Müslüm Gürses'in dinleyici kitlesinin kimlerden oluştuğu, onu

büyük yapan ve baba kabul eden bu kitlenin hangi dertlerden muzdarip olduğu, kimlerin onun müziği ile nasıl bir bağ kurduğu filmde hemen hiç yer almıyor. Filmin bütününe yayılan tek unsur olan baba hikâyesinin bu tarafı, Müslüm'ün evlatlarını tanıyacağımız bölüm ısrarla eksik bırakılıyor. Bu sebepten son bölümde Gülhane Parkı konserinde birdenbire ortaya çıkıveren Müslüm Baba hayranlarının çılgınlığı, filmin seyircisinin henüz tanışmadığı bu ateşli kitle karşısında yabancılaşmasına sebep oluyor. Genelde arabesk müziğin ve özelde Müslüm Gürses'in, ülkenin hangi dönemini ve hangi kesimini temsil ettiği anlaşılmadığı için, sanatçının baba lakabı filmin kurgusu içinde yalnızca bir yakıştırma olmaktan öteye geçemiyor.

Nurdan Gürbilek'in tanımıyla büyük şehre sızmaya çalışan taşralı kalabalığın sesini duyurma, kendini kabul ettirme, girdiği yabancı kültür içinde yönünü bulma, onu bozma ve kendine benzetme isteğinin olduğu kadar, büyükşehrin "asıl" sahiplerinin bu yabancılar akınını adlandırma ve geri püskürtme çabasının da adı olan arabesk, *Müslüm* filminde bir yan unsur olarak bile işlenmiyor. Hâlbuki, göç ettiği şehirde kendisini dışlanmış hisseden, gelecekten bir beklentisi olmayan, umutsuzluk içindeki kalabalıkların ortak paydası sayılabilecek babasızlık; köksüzlük, kimliksizlik, nereye ait olduğuna karar verememe duygularının sembolüne dönüşüyor. Filmin temasıyla örtüşmesine rağmen nedense hemen hiç değinilmiyor ancak Müslüm Baba'nın şarkıları ve şahsiyeti onlara yalnız olmadıklarını hatırlatmakla kalmıyor, kendilerini ifade edebileceklerini ve daha da önemlisi kendilerine burun kıvıranlarca kabul görebileceklerini müjdeliyor.

Öte yandan filmde, Müslüm Gürses'in müziğinin kucaklayıcılığının kaynağının Türk Halk Müziği geçmişi ile ilişkilendirilmesi es geçilmemesi gereken bir nokta. Gençlik yıllarında Adana Halkevi'nde tanıştığı bağlama ustasının kendisine türkülerin manalarını anlattığı, menkıbelerle ve Anadolu irfanı ile tanıştırdığı, hayatını bu bakış açısıyla anlamlandırması için teşvik ettiği sahneler filmin en güzel bölümleri olabilir. Fakat filmin ilk yarım saatindeki bu vaatkâr yan hikâye de diğer pek çoğu gibi bir noktadan sonra tamamen unutuluyor.

Kuralsız ve kalıpsız yapısıyla arabeskin kültürsüzlüğün güzellemesi mi yoksa kültürde melezleşmenin ve zenginliğin işareti mi sayılacağı tartışıladursun, Müslüm Gürses'in müziği bugün dahi kemik kitlesinin dışındaki dinleyicilere de ulaşmayı başarıyor. Kimlik bunalımının sadece köyden kente göç eden azınlığın problemi olmadığı güzel ülkemizde, *Müslüm*'ü beş milyon seyirciyle buluşturan sebebi filmin gücünden ziyade sanatçının gönüllerdeki yerinde aramak daha makul görünüyor.

Aralık Vizyonunda Öne Çıkanlar

Son Çıkış

Kusursuzlar filmi ile tanınan yönetmen Ramin Matin'in yeni filmi *Son Çıkış*'ta yönetmenin kara komediye yatkın üslubu pekişiyor. Rutin içinde boğulan beyaz yakalıların büyükşehirden kaçıp doğadaki ütopyalara yerleşme hayallerini hicveden film, bu yılın sıra dışı yerli yapımlarından.

Vizyon tarihi: **7 Aralık 2018**

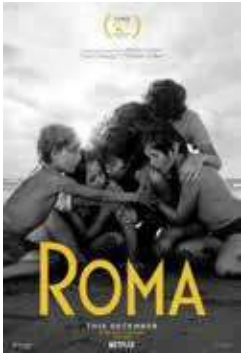

Roma

Bu yılın çok konuşulan filmlerinden Alfonso Cuarón imzalı *Roma*, 70'lerin başında Meksiko'da yaşayan orta sınıf bir ailenin hayatından bir yılın hikâyesini anlatıyor. Venedik Film Festivali'nden Altın Aslan ödülü ile dönen Netflix yapımı film, online platform ile birlikte sinema salonlarında da gösterime girecek.

Vizyon tarihi: **14 Aralık 2018**

Soğuk Savaş

50'li yıllarda Polonya, Berlin, Yugoslavya ve Paris'te geçen filmde, tamamen farklı karakterlere sahip bir kadın ve bir erkek arasındaki imkânsız aşkın hikâyesi anlatılıyor. *Ida* ile uluslararası başarı ve tanınırlık kazanan Polonyalı yönetmen Pawel Pawlikowski siyah-beyaz tercihini bu filmde de sürdürüyor.

Vizyon tarihi: **21 Aralık 2018**

Aybala Hilâl Yüksel

Yazar, Eleştirmen

Sinema yazarlığı yapıyor.

Sadık Şanlı

Yozlaşmanın içinde normalleşme çabası

Distrito Salvaje

Netflix'in Kolombiya yapımı yeni dizisi *Distrito Salvaje (Vahşi Bölge)*, devletle yapılan barış antlaşması sırasında örgütten kaçarak şehre dönen bir FARC gerillası olan Jhon Jeiver'in topluma adaptasyon sürecine odaklanıyor. Bir yandan yıllardır uzak kaldığı ailesiyle Bogotá şehrinde yeni bir hayat kurmaya çalışan Jhon bir yandan da yüzlerce insanın ölümünden sorumlu tutulduğu geçmişinden kurtulmak çabasına girişiyor. Jhon'un sicilinin temizlenmesi için yolsuzlukla mücadeleyi amaçlayan özel bir operasyonda kullanılmaya başlamasıyla gelişen olaylar ise ülkedeki yozlaşmayı gözler önüne sererken, daha tehlikeli olanın çatışma bölgeleri mi yoksa şehir mi olduğunu gerilimli bir seyirle sorgulatıyor.

Distrito Salvaje, *bir FARC gerillası olan ve barış antlaşması sürecinde örgütten kaçarak güvenlik kuvvetlerine sığınan ana karakter Jhon Jeiver'in merkezinde olduğu hikâyeye odaklanıyor.*

"Şiddet Dönemi"nin arka planı

Kolombiya'da, 1948 yılında Liberal Parti lideri Jorge Eliecer Gaitán'ın bir suikast sonucu öldürülmesi, ülkede Liberal Parti ile Muhafazakâr Parti yanlıları arasında yaşanacak bir iç savaşı tetikleyecekti. Ülke tarihinde "La Violencia (Şiddet) Dönemi" olarak isimlendirilecek bu süreçte tarafların çatışmaları Komünist Parti ve çeşitli sol örgütlerin güç kazanmalarını beraberinde getirecekti. Zira ülkede verimli toprakların devletin desteğiyle her geçen gün büyük toprak sahiplerinin eline geçmesi yoksul köylüleri isyan noktasına getirmişti. Bu konjonktürü iyi değerlendiren Komünist Parti, köylülere "kendi kontrollerinde tarım alanları oluşturmaları ve devlet destekli büyük toprak sahiplerinin saldırılarına karşı kendilerini savunmaları" çağrısında bulundu.

1964 yılına gelindiğinde, Komünistler tarafından ülkenin bir kırsal bölgesinde "Marquetalia Cumhuriyeti" isimli komünal bir alan oluşturuldu. Bu oluşumu sistem açısından büyük bir tehdit olarak algılayan hükûmet, ordu birliklerini bölgeye sevk etti. Yaşanan yoğun çatışmalar sonrası hayatta kalan Komünist Parti mensupları, ormanlık alanlara çekilerek topyekûn silahlı mücadeleye yönelme kararı aldı. Böylece, Marksist-Leninist örgüt "Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri" (FARC) doğdu.

Devlet ile FARC arasında 53 yıl süren ve yaklaşık 260 bin kişinin öldüğü çatışmaların ardından, taraflar arasında 2016'da barış antlaşması imzalandı. 2017'de de çatışmalar tamamen son buldu. Antlaşma sonrası, ömrünün büyük kısmını örgüt içerisinde ve kırsal bölgelerde geçirmiş FARC gerillalarının silah bırakmaları ve topluma adaptasyon süreçlerinin nasıl işleyeceği ise ülke kamuoyunda sıkça tartışıldı. Kolombiya'nın karşı karşıya olduğu bu siyasi ve sosyolojik gerçeklik, kısa süre önce Netflix yapımı *Distrito Salvaje* (*Vahşi Bölge*) isimli diziyle ekrana taşındı. Bu yılın mayıs ayında Kolombiya'nın Karayip sahilindeki liman kenti Cartagena'da çekimlerine başlanan 10 bölümlük dizi, 19 Ekim'de izleyiciyle buluştu.

İkilemler arasında savrulan bir karakter

Distrito Salvaje, bir FARC gerillası olan ve barış antlaşması sürecinde örgütten kaçarak güvenlik kuvvetlerine sığınan ana karakter Jhon Jeiver'in merkezinde olduğu hikâyeye odaklanıyor. John Jevier'i, *Narcos* dizisinden de tanıdığımız Juan Pablo Raba'nın oynadığı dizide, Kolombiya'nın en temel iki sorunu olan "iç savaş sonrası ortam" ile başını siyasetçilerin çektiği "toplumsal yozlaşma" ortak bir hikâyede harmanlanarak izleyiciye sunuluyor.

Henüz çocuk yaşta, bölgedeki FARC gerillaları tarafından ailesinden zorla koparılarak örgüte katılan Jhon, birçok çocuğun aksine ormandaki zorlu koşullara ve çatışma ortamına uyum sağlayarak hayatta kalıp, FARC'ın oldukça yetenekli ve önemli bir üyesine dönüşüyor. Örgütte "Yei Yei" kod adıyla bilinen Jhon, gençlik yıllarında örgütün rehin aldığı genç bir ABD'li turist olan Julie (Jennifer Hyde) ile yaşadığı aşk nedeniyle, lideri Annibal'ın (Juan Sebastián Calero) hedefine dönüşüyor. Julie ile aşkından Mario (Nicolás Quiroga Pineda) isimli bir oğlu olan Jhon, gerek uzun yıllardır arasının bozuk olduğu lideri Annibal ile yaşadığı çatışmalar gerek ise örgütün içerisinde tanık olduğu vahşete varan keyfilikler, kirli işler ve yozlaşmışlık üzerine örgütten ayrılmaya karar veriyor.

Örgütten kaçtıktan sonra Bogotá şehrine yerleşen Jhon, yüzleşmesi gereken vahşetle dolu kirli bir geçmiş, uyum sağlaması ve uzlaşması gereken yeni şartlar ile hızla karar vermesi gereken ikilemlerle karşı karşıya kalıyor. Bir yandan yıllardır görmediği annesi ve oğluyla yeni bir hayat kurmak isteyen Jhon diğer yandan geçmişini arkada bırakarak topluma yeniden adapte olabilmek için bir uyum merkezine gidiyor ve bir süpermarkette çalışıyor. Ancak oldukça özel yeteneklere sahip Jhon'un, sicili temizlenmek şartıyla devlet birimlerince suç ve yolsuzlukla mücadelede kullanılmaya başlanması, kurtulmak istediği şiddet dolu geçmiş ve örgütle de yeniden yüz yüze gelmesine neden oluyor.

Bu noktada, yeni hayatındaki beklentisinin aksine hızla içinde siyasetin de bulunduğu suç ve yolsuzluk ağına dâhil olan Jhon, bir yandan yabancısı olduğu şehrin yaşantısını ve kurallarını anlamaya çalışırken bir yandan da gelecek tehlikelerden ailesini korumaya çalışıyor. Jhon'u tüm bu karmaşa içerisinde normalleşme çabaları ile suç arasındaki ahlaki ikilemleri oluşturan tercihler ve yüzleşmeler bekliyor.

"Mankurt birey" ve sıkışmışlık

Distrito Salvaje, gücünü iyi işlenen ana hikâyesinin yaslandığı siyasi ve toplumsal gerçeklikten almasının yanı sıra, ana karakteri Jhon Jeiver'e hayat veren Juan Pablo Raba'nın oyunculuğuyla da oldukça başarılı bir dizi. Geçmişinde oldukça yetenekli, tehlikeli ve soğukkanlı bir suçlu olan Jhon,

Alternatif Dizi Önerileri

Norsemen

M.S. 790 yılında geçen ve Norheimli Vikinglerin gündelik hayatlarını konu alan bir Norveç dizisi olan *Norsemen (Vikingane)*, son dönemin en eğlenceli komedi yapımları arasında yer alıyor. Dizide, Vikingane isimli küçük bir Viking köyünde yaşayan insanların güç mücadelesi, kardeş rekabeti, yağma, talan, köleleştirme ve sorunları şiddet yoluyla çözmeye dayanan yaşantıları ve arkadaşlıkları üzerinden Vikingler ve günümüzde politik doğruculuklarıyla dikkat çeken İskandinav toplumları incelikle ve eğlenceli bir yolla hicvediliyor. NRK TV yapımı dizi, her biri ortalama 30 dakikalık 12 bölümden oluşuyor.

Line of Duty

Gösterildiği BBC Two'da son on yılın izleyici rekorlarını kırarak Netflix'te de ekrana sunulan polisiye, suç ve dram türlerindeki *Line of Duty*, polis yozlaşmasını konu alan bir dizi. Polisin yaptığı bir baskın sırasında işlerin istenildiği gibi gitmemesinin ardından, yaşanan olayların üstünün kapatılmasının istenmesi üzerine Dedektif Steve Arnott'ın (Martin Compston) bu baskıyı reddetmesiyle gelişen olayları konu alan dizi, gerçekçiliği ve mükemmel oyunculuklarıyla mutlaka izlenmesi gereken diziler arasında yer alıyor.

şehirde de aynı özelliklerini sürdürüyor. Raba'nın usta oyunculuğu sayesinde; örgüt ideolojisi ve davranış kodlarıyla yetiştirilmiş Jhon karakteri üzerinden "mankurt/android birey" tipolojisi başarıyla ekrana yansıtılıyor. Sessiz orman hayatından Bogotá gibi kozmopolit bir şehre gelen böylesi bir bireyin, alışkın olmadığı yeni hayatında yaşadığı sıkıntılar karşısında âdeta boğulması da gerçekçi bir şekilde işleniyor. Zira çocukluğunda da kırsal bölgede yaşayan ve şehir hayatını ilk kez deneyimleyen Jhon, başta beton yığınları, trafik, gürültü, hava kirliliği, nem ve politik gerilimlerin had safhada olduğu şehir hayatının yanı sıra bir de çok yabancısı olduğu teknoloji karşısında "hayata sıfırdan başlayacak" bir bireyin bocalamalarını, yaşadığı travmatik ve dramatik gerçekliği detaylıca ve başarıyla yansıtıyor. Bu noktada, oyuncu Raba'nın canlandırdığı zorlu karakter hakkındaki yorumu ise dikkate değer: "Jhon, toplumun kin, reddedilme ve dışlama duygularıyla merhamet, anlayış ve hatta bağışlaması arasında sıkışan bir karakter."

Vahşi ve tehlikeli olan aslında neresi?

Dizide korku, ıstırap ve ikilemler arasındaki karmaşık yaşamıyla izlediğimiz Jhon'un, bir de şehirde devletin zorlamasıyla yapmak zorunda kaldığı işler sırasında tanık olduğu siyaset, yargı ve medyanın kirlenmişliği bir karakterin hikâyesini fazlasıyla aşarak, izleyiciyi daha evrensel, derin ve karmaşık bir hikâyeyle baş başa bırakıyor. Zira dizi, "Toplumsal yozlaşmaların kaynağı nerede aranmalı?" ve "Aslında vahşi ve tehlikeli olan kırsal bölgeler mi yoksa şehir mi?", "Hangisinde hayatta kalmak daha zor?" sorularını gerilimli bir akış eşliğiyle sordurmayı başarıyor. Bu anlamda, oyuncu Raba'nın ifadesiyle "*Distrito Salvaje* silahlı çatışma ya da bir örgütün hikâyesini içeren bir belgesel değil. İçerdiği aksiyon, çekim teknikleri, makyajlar, romantizm vb. modern kurguyu besleyen tüm unsurlarıyla, yaşanan toplumsal bir deneyim üstüne farklı bir görme ve düşünme biçimini içeren bir dizi."

Sadık Şanlı

Sinema Eleştirmeni, Yazar

Birkaç kitap yazdı, birkaçı da yakın zamanda okurlarla buluşacak. Gençlik Spor Bakanlığı'nda çalışıyor.

The Haunting of Hill House

Son yılların en iyi korku dizileri arasında yer alan *The Haunting of Hill House (Tepedeki Ev)*, ülke çapında *Hill House (Perili Köşk)* olarak nam salacak bir evde büyüyen kardeşlerin hikâyesini konu ediniyor. Shirley Jackson'ın aynı adlı dünyaca ünlü romanından ekrana uyarlanan The *Haunting of Hill House*'da, yıllar sonra yeniden bir araya gelen ve çocukluğu Hill House'da geçmiş kardeşlerin, bu köşk ve geçmişten gelen hayaletlerle yüzleşmeleri gerilim dozu oldukça yüksek bir kurguyla ele alınıyor. Dram, korku ve gizem türlerindeki dizi, toplam 10 bölümden oluşuyor.

Narcos Mexico

Kolombiyalı efsane suç ve uyuşturucu baronu Pablo Escobar'ın hayatını konu alan *Narcos*, son yılların en çok izlenen dizilerinden olmuştu. Netflix'te yeni gösterime giren *Narcos Mexico* ise bu kez kartelin Meksika ayağını konu alıyor. Dizide, Meksika'nın 1989'da kurulan en büyük uyuşturucu karteli Sinaloa'nın ordu baskınıyla dağıtılması üzerine, hırslı bir kenevir çiftçisinin Guadalajara'da bir uyuşturucu imparatorluğu kurma mücadelesiyle doğan Guadalajara Karteli'nin gerçek öyküsü ve ülkede süregelen kartel savaşları anlatılıyor.

Türkiye'den Kitaplar

Zombiler: Kültürel Bir Tarih

Hortlaklar ya da zombiler... Günümüzde özellikle dizi ve filmlerde sıkça gördüğümüz bu doğaüstü karakterler, ne oldu da bu kadar yaygınlaştı? Afrika'dan Asya'ya, Avrupa'dan Amerika'ya neredeyse her kültürde öldükten sonra geri dönen bu yaratıkların izine rastlıyoruz. Tabii kültürlerarası bazı farklılıklar olsa da üç aşağı beş yukarı esas mesele aynı kalıyor. İşte Roger Luckhurst *Zombiler: Kültürel Bir Tarih* kitabında zombilerin tarih içindeki ve farklı kültürlerdeki izini sürüyor. Ancak kitabın içeriğine göre ismi mütevazı kalıyor. Çünkü kitapta Luckhurst, sadece bize zombilerin kültürel tarihini değil, aynı zamanda zombi kültünün neden yaygınlaştığının analizini ve teorik bir okumasını da yapıyor. Romanlar ve filmler üzerinden âdeta zombi kavramının değişiminin röntgenini çeken yazar, en son bölümde de zombi imgesinin neden küreselleştiğini anlamlandırmak için çaba sarf ediyor. Kültür endüstrisinin en yaygın imgelerinden biri olan zombileri her manada öğrenmek isteyenleri *Zombiler: Kültürel Bir Tarih* kitabı keyifli bir okumaya davet ediyor.

Roger Luckhurst, çev. Begüm Kovulmaz, Koç Üniversitesi Yayınları

Kutadgu Bilig'e Göre Türk Savaş Sanatı

Askerî tarih ile ilgilenen herkesin bildiği mihenk taşı bir kitap var: Sun Tzu'nun *Savaş Sanatı*. Erkan Göksu da literatüre önemli bir katkıda bulunarak *Kutadgu Bilig'e Göre Türk Savaş Sanatı* isimli bir kitap kaleme aldı. Kronik Kitap'tan çıkan bu eserin yazım süreci hayli ilginç: Klasik metinlerde Türk savaş felsefesinin izini süren Göksu da en başka asker-millet olan Türklerin savaşa olan bakışını savaş sanatı üzerinden anlamlandırmaya çabalamış. Ancak metinler üretildikleri kültürlerin içinde anlam kazandıkları için bir süre sonra bu düşüncesinden vazgeçmiş ve Türklerin devlet fikrinin düşünsel arka planını yansıtan bir kitap olan *Kutadgu Bilig*'e yönelmiş. *Kutadgu Bilig*'de müstakil olarak savaş felsefesi üzerine bir bölüm olmamasına rağmen Göksu dikkatli bir okumayla Türk savaş sanatını gözler önüne serecek ipuçları yakalamış ve bundan hareketle bu metni oluşturmuş. Sadece Türklerin savaş sanatından değil, aynı zamanda şiddetin tarihinden, şiddetin ve savaşın zaman boyu nasıl ele alındığından, şiddetsiz bir zaman dilimi olarak tasavvur edilen Altınçağ ideolojisinden de bahseden Göksu, bu özgün eseriyle konuya ilgi duymayan okuyucuya bile ilham veriyor.

Erkan Göksu, Kronik Kitap

Kara Dursun

İsmail Kılıçarslan'ın yeni kitabı *Kara Dursun ve Diğer Ankara Söylenceleri*, okura Kılıçarslan'ın kendi penceresinden bir Ankara portresi sunsa da kitabın merkezinde "insan"a dair hikâyeler yer alıyor. Hem de birbirinden farklı insanların yine birbirinden apayrı dil ve üslupta kaleme alınmış söylenceleri. Söylencelerin ortak yönü: İnsana dairler, bizdenler, üstelik kahramanları belki de hayatımızda hiç karşılaşmadığımız kişiler olsalar da. Bu yüzden Ankaralı olmayanlar, Ankara'yı bilmeyenler, Ankara'ya hiç gitmemiş olanlara da hitap ediyor *Kara Dursun ve Diğer Ankara Söylenceleri*, samimi diliyle, İsmail Kılıçarslan'ın o kendine has "harbi" üslubuyla ilk satırdan itibaren kendine çekiyor. Pazarlıksız bir kitap bu kitap, söyleyeceğini çekinmeden söyleyiveriyor. "Şahin Söylencesi"nde Şahin'in kızı alamayışına içlenirken, onun derdini "Angara" ağzıyla anlatmasını dinlerken, "Leylant Söylencesi"nde Leylant'ın şeyhine hürmetine, muhabbetine, cezbesine duygulanıyoruz. Böyle bir kitap işte *Kara Dursun ve Diğer Ankara Söylenceleri*. Farklı kişiler, farklı hikâyeler, farklı hâller... İç içe ve içten.

İsmail Kılıçarslan, Ketebe Yayıncılık

Hikâyem Ne Tuhaftır

Endülüslü Şüşterî, ismi daha çok, üstadı ve şeyhi İbn Seb'în'le birlikte anılan bir sufidir. İsminin bugün hâlâ İslam dünyasının birçok yöresinde bulunan tekkelerde anılıyor olmasını geride bıraktığı divanına borçludur. Şiirleri hâlâ zikir halkalarında terennüm edilmektedir. Ayrıca Şüşterî'yi, tasavvufî temaları yalın bir üslupla dile getirme kabiliyeti bakımından Yunus Emre'ye benzetmek mümkündür.
Şüşterî, üç yüz kadar müridiyle birlikte, Mağrib bölgesinden Orta Doğu'nun birçok bölgesine uğrayan bir güzergâhta onlarca yıl süren yolculuklar yapmış gezgin bir sufidir. Bu yolculuklar esnasında tanıştığı bazı Kalenderî çevrelerden de etkilendiği görülmektedir. Ama eserlerinden hareketle, gerek çağdaşlarının ve sonrakilerin kendisine yönelik eleştirilerine ve gerekse taşıdığı Kalenderî etkilere rağmen kendisini marjinal veya heterodoks bir sufi saymamız mümkün değildir. Nitekim Şüşterî de kendisini ısrarla Sünnî tasavvuf içinde konumlandırmak istemektedir.
Bu kitapta, Ahmet Murat Özel bu ilginç sufi şairin az bilinen tasavvufî dünyasını incelemektedir.

Ahmet Murat Özel, İnsan Yayınları

Mutluluğun Kazanılması

Râgıb el-İsfahanî İslam dünyasının en değerli müfessir ve dil âlimlerinden. İlmî özelliklerinin dışında bir de mutasavvıf olan İsfahanî'nin son olarak *Tafsilü'n-Neşeteyn ve Tahsilü's-Saadeteyn* isimli kitabı *Mutluluğun Kazanılması* adıyla Sufi Kitap tarafından Türkçeleştirildi. Kitap, insanın bu dünyada ve ahirette saadete nasıl erişeceğini "insan" kavramını irdeleyerek açıklıyor bize. Bu yüzden de insanın yaratılışından başlayarak safha safha ilerliyor; insanın varlık âlemindeki yerini, sadece nefsani istekleri yerine getirerek insan olunamayacağını, "insan" olabilmek için evvela kişinin nefsini bilmesi gerektiğini, bu zorlu yolculukta da neler yapmamız gerektiğini sırasıyla anlatıyor. *Mutluluğun Kazanılması*'nda İsfahanî, insanın nasıl olması gerektiğini, iki cihan saadetine erişmek için nelerin yapılıp nelerin yapılmayacağını anlatırken söylediklerini hep ayetlerle destekliyor. Müfessir olan, bu sebeple de ayetleri metinde çokça kullanan müellifin dili veciz ve metni işleyiş şekli çok kuvvetli. "İnsanın baştan sona güzel ahlak" olduğunu söyleyen İsfahanî'nin bu kitabı, "insan" olmaya gönüllülerin okuması gereken bir eser.

Râgıb el-İsfahanî, çev. Mustafa Solmaz, Sufi Kitap

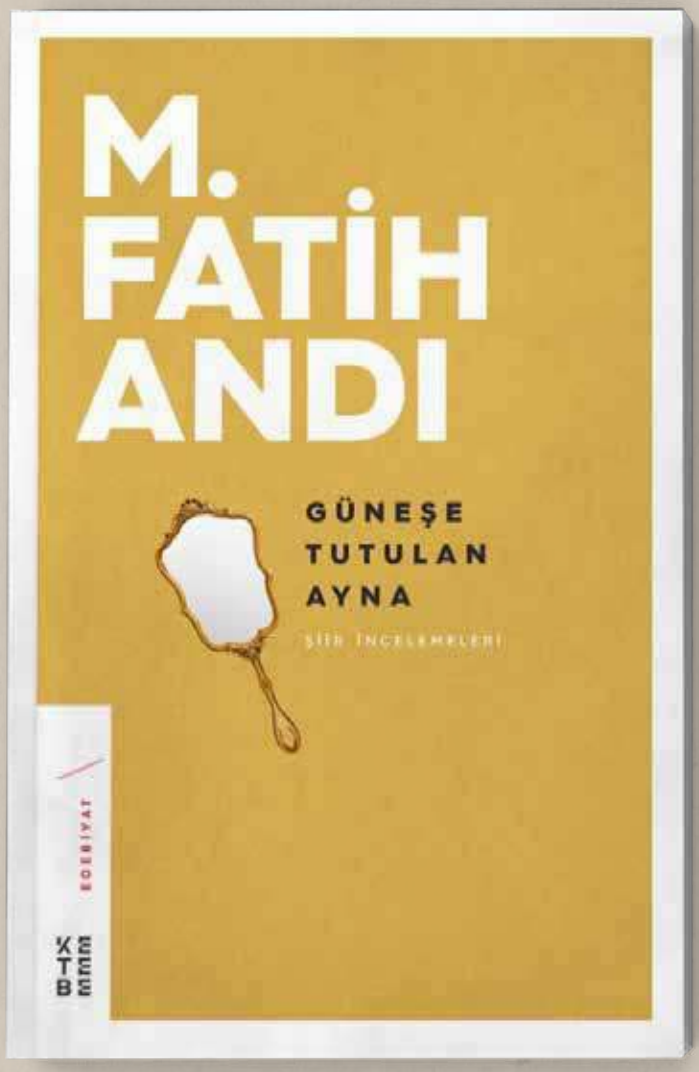

Prof.Dr. Fatih Andı'nın klasik ve modern şiir incelemelerini içeren *Güneşe Tutulan Ayna*, şiir üzerine düşünenler için bir başucu kitabı olma özelliğini taşıyor.

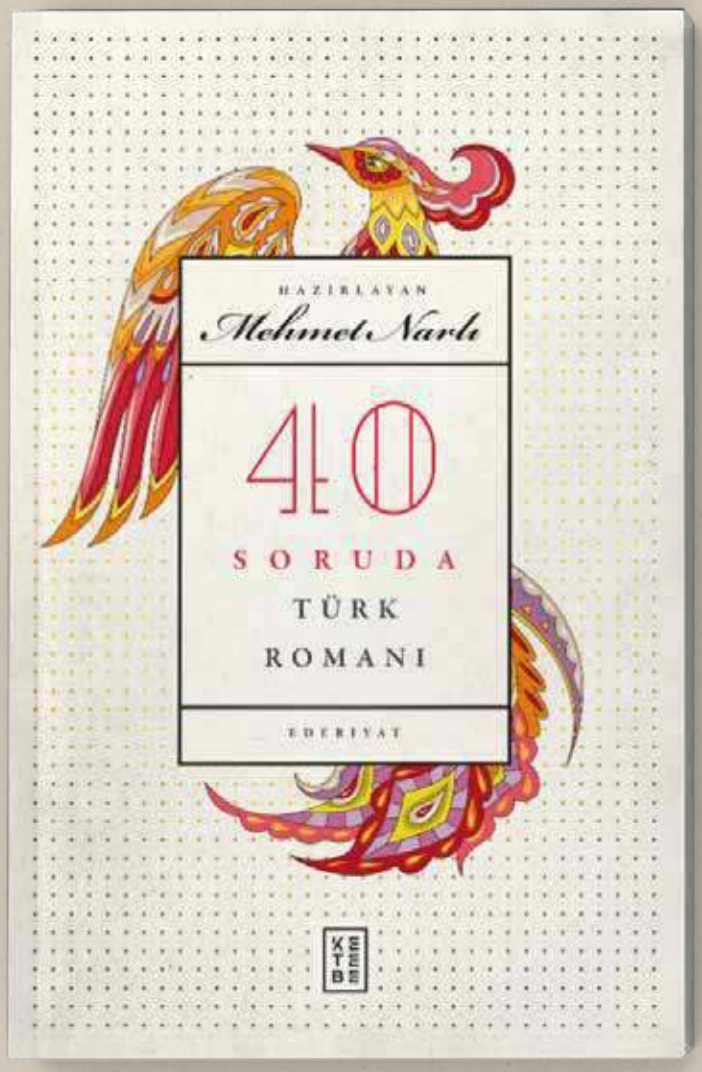

40 Soruda Türk Romanı, edebiyatla okur/yazar olarak ilgilenenlere, roman tarihimiz, romanımızın özellikleri ve nitelikleri hakkında etkili ve tutarlı bir katkı sunmayı amaçlıyor.

ketebe.com ketebe ketebe ketebe

KETEBE

Türkiye'den Kitaplar

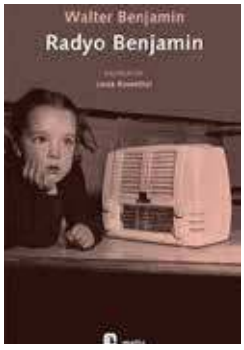

Radyo Benjamin

Walter Benjamin'in programlarının metinleri ile radyo üzerine kaleme aldığı yazılar, hikâyeler ve ufak tefek piyeslerin toplamı olan *Radyo Benjamin*, dünya sorunlarını yorumlayan bir entelektüeli karşımıza çıkarıyor. Görüntünün her şey olmadığı günlerde Walter Benjamin, sözün ağırlığını hissettiren radyo programları yapmıştı. 1929-1933 arası devam eden yayınlarda Benjamin, mikrofona geçip çocuklara, gençler ve yetişkinlere hikâyeler anlatıyordu. Bir düşünür ve yazarın, büyük bir ekonomik durgunluğun pençesine düşen memleketi Almanya'dan Avrupa'ya uzanan sesi, oyun hâlini alırken titizlikle inşa ettiği pedagojik söylemini yansıtıyordu. Söz konusu yayınların metinleri ile radyo üzerine kaleme aldığı yazılar, hikâyeler ve ufak tefek piyeslerin toplamı olan dosya, önce Nazilerin eline geçmiş, ardından bir tesadüf eseri gazete arşivlerine karışıp *Radyo Benjamin* ismiyle kitaplaşarak bugünlere gelmişti. Şimdi yeniden okurunu bekliyor!

Walter Benjamin, haz. Lecia Rosenthal, çev. Cemal Ener&Elif Okan Gezmiş, Metis Yayınları

Anna

Yalnızca çocukların olduğu bir dünya nasıl olurdu hiç düşündünüz mü? Niccolò Ammaniti'nin post-apokaliptik romanı *Anna* tam da böyle bir dünyayı anlatır. 2016 yılında ilk kez Belçika'da ortaya çıkan ölümcül bir virüs kısa sürede tüm Avrupa'ya yayılır. Bundan tam 4 sene sonra 14 yaşın üzerindeki herkes/tüm yetişkinler ölür... Sicilya'da hayatta kalan 13 yaşındaki Anna ve küçük erkek kardeşi yanmış tarlaların, gizemli ormanların, harabeye dönmüş AVM'lerin, terk edilmiş şehirlerin ve hayatta kalan vahşi toplulukların arasında yaşam mücadelesi vermektedirler. Bu çetin dünyada Anna'ya yol gösteren tek şey annesinin ölüm döşeğindeyken onlar için hazırladığı, hayatta kalmalarını sağlayacak "kurallar defteri"dir. Fakat dünya artık annesinin bildiği dünya olmaktan çıkmıştır. O zaman yeni kurallar koyması gerektiğini idrak eder. *Sineklerin Tanrısı* ile mukayese edilen *Anna* bizleri bu tekinsiz post-apokaliptik dünyaya ustalıkla götürür.

Niccolò Ammaniti, çev. Yelda Gürlek, Can Yayınları

Başlat

Yıl 2045 ve dünya çirkin bir yer... Süregelen enerji krizi, felakete dönüşen iklim değişikliği. Gezegenin her tarafına yayılmış kıtlık, yoksulluk ve bulaşıcı hastalıklar. Devam etmekte olan yarım düzine savaş. İnsanlar bu yıpranmış gerçeklikten kaçıp OASIS isimli sanal dünyaya sığınıyorlar. 18 yaşındaki Wade Watts da onlardan biri yalnızca, OASIS'te nefes alıyor. Bu sanal dünyada avatarıyla güvende ve güçlü hissediyor kendisini. OASIS'te bir okula gidiyor. Sonra bir gün OASIS'in sıra dışı sahibi öldüğünde geriye geçmiş zamanların pop kültürüne duyduğu tutkuyu yansıtan bir dizi bulmaca bırakıyor. Bulmacaları çözüp anahtarı bulan ilk kişi OASIS'in ve kurucusunun servetinin sahibi olacak. Uzunca bir zaman geçtikten sonra Wade ilk ipucunu çözüyor ve birden etrafı bu ödülü kazanmak için her şeyi yapabilecek rakiplerle çevriliyor. Ernest Cline *Başlat* romanıyla distopik bir dünyayı eğlenceli bir dille anlatıyor. *Başlat*, günümüzdeki oyun çılgınlığını, sanal gerçeklik furyasını bir ileri boyuta taşıyor.

Ernest Cline, çev. Taylan Taftaf, DEX Yayınları

Gerçekleşmeyen Gerçeklik

Michel Onfray, kıvrak bir zekâ ile yazan bir Fransız filozofu. Türkçede yayımlanan üç kitabıyla kısmen felsefi dünyasına aşinayız. Her kitabında, vaat ettikleri gibi "metinlerarası, cins" metinler yayımlayan Everest deneme dizisinden "Don Kişot İlkesi" alt başlığıyla çıkan Onfray'ın son kitabı, edebi gerçeklik ile hakikat ilişkisini Cervantes'in kült eseri üzerinden sorguluyor. Gündelik Türkçe kullanımda da deyimleşmiş bir kullanım imkânı veren "donkişotluk", *Don Kişot* kitabındaki karakterle nasıl örtüşür veya örtüşmez; bu anlam ayrılığı meselesi kitabın genel havasından kaynaklanıyor olabilir mi? Başlangıç için iyi bir soru sayılabilir. Her klasik eserin başına geldiği gibi, hakkında çokça şey konuşulmasına karşın az okunan bir kitaptır *Don Kişot*. Okunmamış kitap konusunda söylenen şey, gerçekleştirilen okuma üzerine etki eder: Böylece yalnızca görmek istenen görülür, dünyayla kendisi arasına kitapları koyan Don Kişot gibi, okuyucu da kitapta bulmak istediğini okur ve çoğunlukla gizli olanı atlar. Önce Onfray'ın metnine, hemen ardından da *Mançalı Yaratıcı Şövalye Don Kişot*'a dönmek için bir fırsat daha!

Michel Onfray, çev. Aytekin Karaçoban, Everest Yayınları

Zafer Değil Sefer

İsmail Kara'nın ciddi takipçileri için hocanın denemelerinin ayrı bir yeri vardır. Bu kitaplarda ince zanaat, uzun bir makalenin muhteviyatıyla aynı öze sahip yoğunlaştırılmış bir üslup ve belki de en önemlisi yıllar içinde yazmış olduklarına dair hatırat nitelikli zeyller yer alır. Yılın son demlerini yaşadığımız bu günlerin güzel haberlerinden biri de *Zafer Değil Sefer*'in yayımlanmasıydı. Kitaba hızlıca bir göz atmak bile hocanın önceki deneme kitaplarından *Aramakla Bulunmaz*'a eklemlenebilecek bir yeri olduğunu gösteriyor eserin. Bölüm başlıkları da bu tespiti doğrular nitelikte: "Birkaç"lar sanki önceki kitaplarına sokulan, ilişen bir devamlılık havası estiriyor. Kara'nın deneme kitaplarının her biri için geçerli olan "ilim yolcusuna kılavuz" sıfatının *Zafer Değil Sefer* için de sürdüğünü söylemek mümkün. İlmî takip nasıl yapılır? Bir konuyu enine boyuna düşünmek için hangi enstrümanlara ihtiyaç vardır? Görsel malzemeler entelektüel biyografiler için nasıl bir yol açabilir? Bunun gibi çokça sorunun da cevaplanabileceği metinleri bir de siz keyifle katedin!

İsmail Kara, Dergâh Yayınları

YAZI KALIR

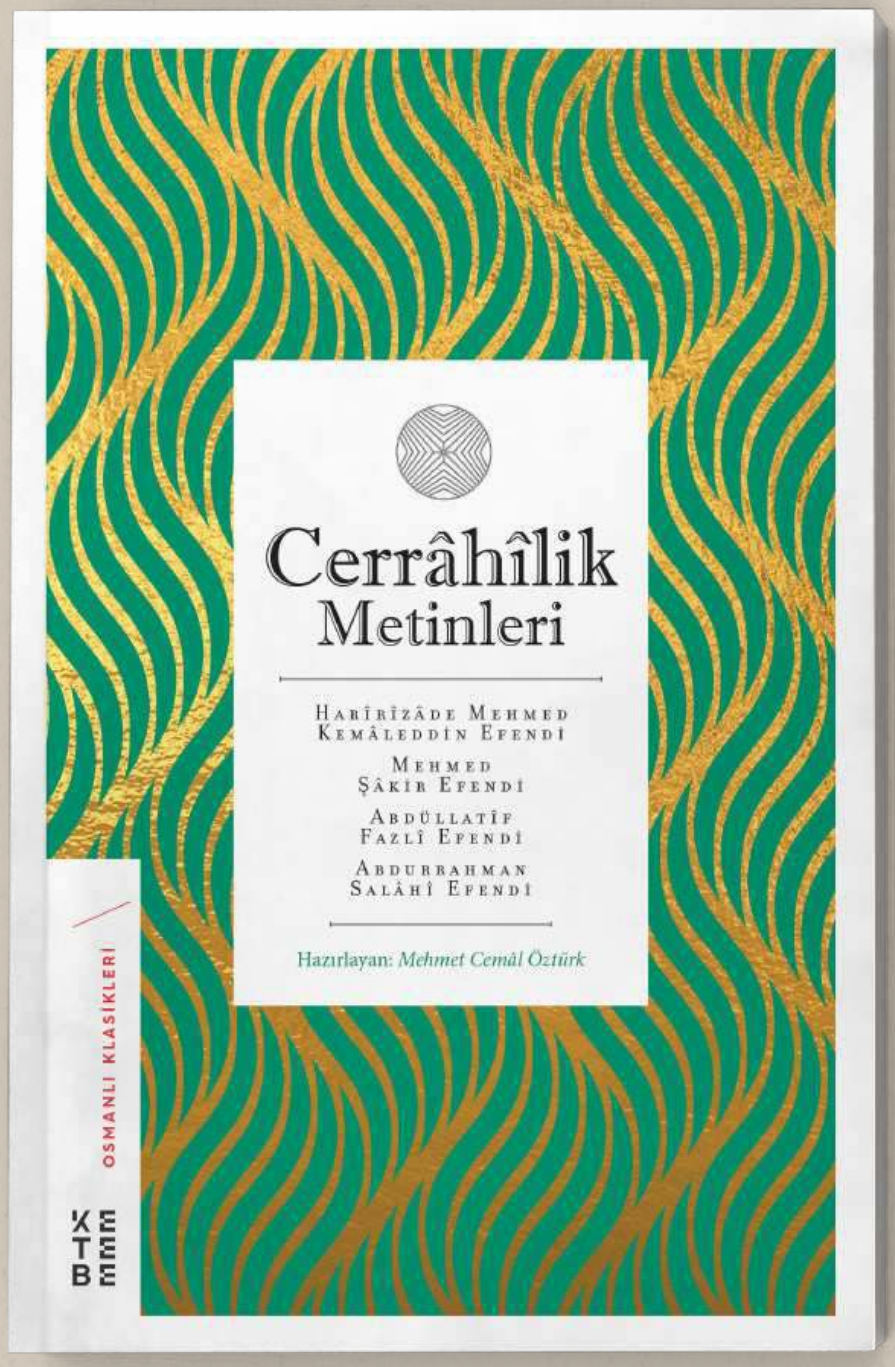

Bir İstanbul tarîkatı olan Cerrâhîliği kaynağından öğrenmek için en iyi eserlerden biri *Cerrâhîlik Metinleri*. Bizzat Cerrâhî şeyhleri tarafından yazılan beş risâle içeriyor. Mehmet Cemâl Öztürk tarafından yayına hazırlanan eser, Ömer Tuğrul İnançer'in takdimiyle…

ketebe.com ketebe ketebe ketebe

KETEBE

Dünyadan Kitaplar

Yerdeki Çiçekler: Babür Dönemi Hint Halıları

İlgilisinin bildiği bir şey olarak Babür dekorasyonu... 1858'de hanedanlık son bulana değin görkemli bir şekilde döşendi Babür sarayları. Üstelik sadece saraylar da değil, bahçeler de aynı özenle süslenir, bahçe peyzajına da aynı önem gösterilirdi. Babür saraylarındaki halılar da, rengârenk çiçeklerin dokunması hasebiyle, tıpkı o bahçelerin devamı şeklindeydi. Metropolitan Museum of Art tarafından basılan *Flowers Underfoot: Indian Carpets of the Mughal Era* isimli kitabında Daniel Walker, Babür saraylarındaki Hint dokuması halıları ele alıyor. Ancak kitapta sadece bu halıların kataloglamasını yapmıyor Walker, aynı zamanda Babürlerle ve onların dönemindeki sanatla ilgili yaptığı araştırmayı da okura sunuyor. Tabii kitabın ana konusu halılar olunca işin ticari boyutundan da bahsetmeden geçmiyor yazar. Görsel olarak besleyici olan bu kitap, konusu itibariyle de ilgi çekici.

Daniel S. Walker, *Flowers Underfoot: Indian Carpets of the Mughal Era*, Metropolitan Museum of Art, 1997, 199 s.

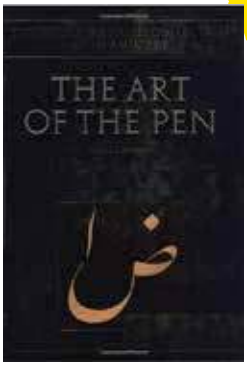

Kalem Sanatı: 14. Yüzyıldan 20. Yüzyıla Kadar Hat Sanatı

14. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar hüsn-i hat sanatının gelişim sürecini, yani çok geniş bir zaman dilimini kapsayan bir kitap *The Art of the Pen*. Bu kadar uzun bir zaman dilimini ele almanın da belli başlı zorlukları var ve bunu, sıralamayı kronolojik değil de, tipografiye göre yaparak çözmüş Nabil F. Safwat kitabında. Yani sıra sıra hangi yüzyıllarda hangi yazılar olduğunu görmüyoruz, örneğin kufi hattının geçirdiği evrelere birlikte tanıklık ediyoruz. Sadece yazı çeşitleri de değil, yazı formlarına göre bir ayrım da var kitapta. Mesela meşkler, karalamalar, hilyeler, kalıplar, levhalar vs. de yer alıyor. Bu açıdan çok detaylı ve iyi hazırlanmış bir kitap olduğunu söyleyebiliriz *The Art of the Pen*'in. Okuru çok fazla bilgiye boğmadan, her bölüm arasında konuyla ilgili bazı kısa bilgiler vererek (tekniği, terminolojisi ve tarihsel arka planı) renkli baskı hüsn-i hat örnekleriyle görsel şölen yapan kitabı hat sanatını hat sanatı yapan Türklerin ana dili Türkçede de görmek isteriz.

Nabil F. Safwat, *The Art of the Pen: Calligraphy of the 14th to 20th Centuries*, Freer Gallery of Art, 2004, 248 s.

Modern Ortadoğu'nun Filmini Çekmek

Lina Khatib'in *Filming the Modern Middle East: Politics in the Cinemas of Hollywood and the Arab World* (Modern Ortadoğu'nun Filmini Çekmek: Hollywood ve Arap Dünyası Sinemalarında Siyaset) kitabı alışageldiğimiz Batı-Doğu karşıtlığını Arap ve Hollywood sinemalarını karşılaştırarak bozmayı hedefliyor ve bu hedefinde başarılı oluyor da. Bu sinemalardaki filmleri iyi bir şekilde okuyan ve analiz yeteneği kuvvetli olan Khatib, konu ile ilgili teorik okumalara da referans vererek iyi bir eser ortaya koymaya muvaffak olmuş. Özellikle giriş kısmında oryantalizm deyince akla gelen ilk isim olan Edward Said'i ele alan Khatib, daha sonra mekânın postkolonyal teorideki yerinden bahsediyor ve Hollywood'da ve Arap sinemasında filmlerde mekânın ne şekilde ele alındığını inceliyor. Kitabın en büyük başarılarından biri, Said'in self-oryantalizm olarak adlandırdığı şeyi Arap sinemasından örneklerle göstermesi. Lina Khatib'in bu kitabı konuyla ilgilenen ve teorik altyapısı olan okura keyifli bir okuma vadediyor.

Lina Khatib, *Filming the Modern Middle East: Politics in the Cinemas of Hollywood and the Arab World*, I.B. Tauris, 2006, 242 s.

TURKISH AIRLINES
DÜNYANIN YENİ HAVACILIK MERKEZİNE YOLCULUK
DÜNYANIN EN FAZLA ÜLKESİNE UÇAN HAVAYOLU,
DÜNYANIN YENİ HAVACILIK MERKEZİNDE SİZİ BEKLİYOR.
İGA
TURKISHAIRLINES.COM
A STAR ALLIANCE MEMBER

ŞEB-İ ARÛS

HZ. MEVLÂNA'NIN 745. VUSLAT YILDÖNÜMÜ

ULUSLARARASI ANMA TÖRENLERİ

konyanüma panorama

Konya Büyükşehir Belediyesi

II. ULUSLARARASI İSLÂM SANATLARI YARIŞMASI SERGİSİ

• 07-17 ARALIK 2018 •

KONYA METROPOLITAN MUNICIPALITY

2nd INTERNATIONAL ISLAMIC ART COMPETITION EXHIBITION

• 7-17 DECEMBER 2018 •

Konya Büyükşehir Belediyesi II. İslâm Sanatları Yarışması Rasoul Gandomi imzalı minyatür eser

Miniature painting of Rasoul Gandomi in 2nd International Islamic Art Competition of Konya Metropolitan Municipality

KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ